

การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย

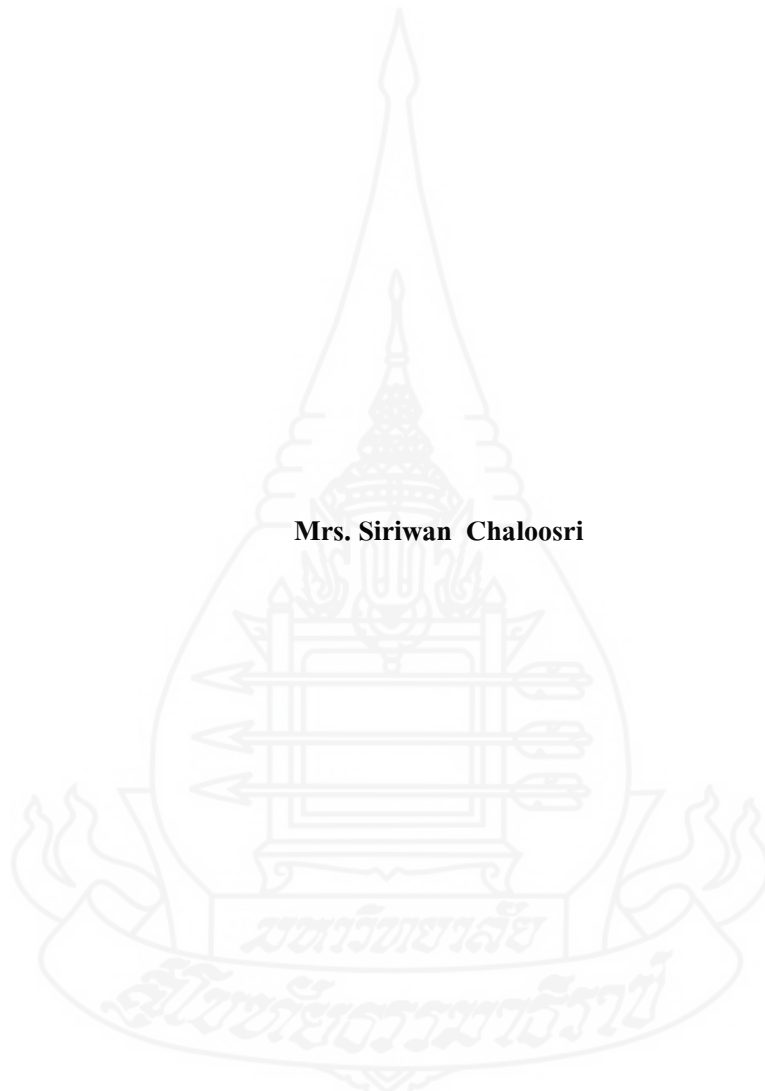
นางสิริวรรณ ฉลุศรี

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาเศรษฐศาสตร์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2554

A Synthesis of Research on Community Enterprise Development in Thailand

Mrs. Siriwan Chaloo Sri

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for

the Degree of Master of Economics

School of Economics

Sukhothai Thammathirat Open University

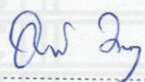
2011

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนใน
ประเทศไทย
ชื่อและนามสกุล นางสาวสิริวรรณ ฉลุศรี
แขนงวิชา เศรษฐศาสตร์
สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์พันธ์ อุทยานนท์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2555

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์พันธ์ อุทยานนท์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิญา วนเศรษฐ)

.....
(รองศาสตราจารย์ อรรถมนต์ ไข่มนวล)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

ชื่อการศึกษา **คั่นคว้ออิสระ** การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
ในประเทศไทย

ผู้ศึกษา นางสิริวรรณ ฉลุศรี รหัสนักศึกษา 2496001815 ปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. พอพันธ์ อุยยานนท์ ปีการศึกษา 2554

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) สังเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของไทยในแต่ละภูมิภาค 2) ศึกษาว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของงานวิจัยในประเทศไทยกับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบต่างๆ

การศึกษาคั้งนี้เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลทฤษฎี งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และคู่มือ นิพนธ์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จำนวน 24 งานวิจัยในภูมิภาคต่างๆ ของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2543-2553 และใช้ค่าสถิติ สหสัมพันธ์เชิงอันดับของสเปียร์แมน ทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในแต่ละภูมิภาค

จากผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ของแต่ละภูมิภาค โดยมีปัจจัยที่สำคัญแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค กล่าวคือ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนับเป็นแนวทางที่วิสาหกิจชุมชนในทุกๆ ภาค นำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนามากที่สุด รองลงมา มีการนำเรื่องของกลุ่มและเครือข่ายมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาในภาคเหนือและภาคกลาง ซึ่งแตกต่างจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ให้ความสำคัญกับการจัดการด้านการผลิต ขณะที่ภาคใต้เน้นหนักในเรื่องของความเชื่อ วัฒนธรรม และจิตสำนึกริกรชุมชนของตนเองเป็นสำคัญ เมื่อทดสอบสหสัมพันธ์เชิงอันดับของสเปียร์แมนแล้วพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของแต่ละภูมิภาค มีความสัมพันธ์กัน และไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และ 2) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในภาคต่างๆ ของประเทศไทยดังที่กล่าวมาข้างต้นมีความสอดคล้องกับทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีของจอห์น เมনারด์ เคนส์, ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์

คำสำคัญ สังเคราะห์ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

Independent Study title: A Synthesis of Research on Community Enterprise Development in Thailand

Author: Mrs. Siriwan Chalooosri; **ID:** 2496001815; **Degree:** Master of Economics;

Independent Study advisor: Dr. Porphant Ouyyanont, Associate Professor;

Academic year: 2011

Abstract

The primary objectives of this study were to: 1) synthesize factors affecting the development of community enterprises in Thailand, and 2) study factors promoting the development of community enterprises in Thailand in relation to various economic development theories.

The study was a synthesis based on the existing secondary data, research, and Ph.D. theses covering aspects of the development of community enterprises, numbering 24 researches in various regions of Thailand. The period coverage was between 2000-2010. Various statistical techniques were employed, including Spearman's rank correlation coefficient, to test the factors promoting the community enterprise development in various regions.

Results of the study show that: firstly, factors promoting the development of community enterprises varied in various regions. There was an underlying economy philosophy of self-sufficiency commonly practiced in every region and followed by groups and networks applicable to the North and the Center. These factors were different from the Northeast, which based on production management. While the South emphasized on traditional beliefs and culture which helped to preserve their communities. When Spearman's rank correlation coefficient was tested, factors promoting regional community enterprise development in various regions were correlated and were not significantly different at 0.05. Secondly, some factors promoting the development of community enterprises, as previously mentioned, were to some extent, consistent with economic development theories such as John M. Keynes, King's Bhumibol Sufficiency Economy Philosophy, Buddhist Economics.

Keywords: Synthesis, Community Enterprise Development in Thailand

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. พอพันธ์ อุยยานนท์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัญญา วนเศรษฐ ที่กรุณา ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และแก้ไขข้อบกพร่องของการศึกษาค้นคว้าอิสระมาโดยตลอด

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดาอันเป็นที่รักยิ่ง ขอขอบคุณครอบครัว และ พี่ๆ น้องๆ ทุกคน ที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจด้วยดีมาตลอด

ท้ายสุดนี้ ขอขอบคุณคุณกรรณิกา ทองมวล คุณไพฑูรย์ สุริยารังสรรค์ ที่ให้คำปรึกษา และคำแนะนำการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ขอขอบคุณ พี่ๆ ร่วมรุ่นศูนย์วิทยาพัฒนา มสธ. อุบลราชธานี ทุกคน ที่คอยห่วงใยและให้กำลังใจมาโดยตลอด ตลอดจนขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วน ทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จได้

ประโยชน์อันใดที่การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้พึงมี ขอมอบแด่บุพการี ครูและ อาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ข้าพเจ้า ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน และหาก ค้นคว้าอิสระฉบับนี้มีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องประการใด ข้าพเจ้าน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สิริวรรณ นฤศรี

มีนาคม 2555

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญ	1
วัตถุประสงค์การศึกษา	2
ขอบเขตการศึกษา	2
คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 กรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	6
ทฤษฎีการพัฒนาระแสหลัก	6
จอห์น เมনারด์ เคนส์	6
ฮาร์รอด-โดมาร์	7
เนอร์กเซ	9
ทฤษฎีกระแสทางเลือก	12
ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	12
เจ. ฮอล์มเบอร์ และอาร์ แซนบรูค	19
อี เอฟ. ชูมาเคอร์	19
พุทธเศรษฐศาสตร์	24
บทที่ 3 งานวิจัยที่ใช้ในการศึกษา	26
บทที่ 4 วิธีดำเนินการวิจัย	79
การเก็บรวบรวมข้อมูล หาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	79
วิธีการทางสถิติในการสังเคราะห์งานวิจัย	84

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 ผลการสังเคราะห์	86
วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	86
วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย	94
วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในแต่ละภูมิภาค	108
ทดสอบค่าทางสถิติเพื่อหาความสัมพันธ์	112
วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกับ ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจ	116
บทที่ 6 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	122
สรุปการวิจัย และอภิปรายผล	122
ผลจากการศึกษางานวิจัย วิทยานิพนธ์ และคุณิพนธ์ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชนของภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ	127
ข้อเสนอแนะ	129
ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยในอนาคต	130
บรรณานุกรม	131
ประวัติผู้ศึกษา	136

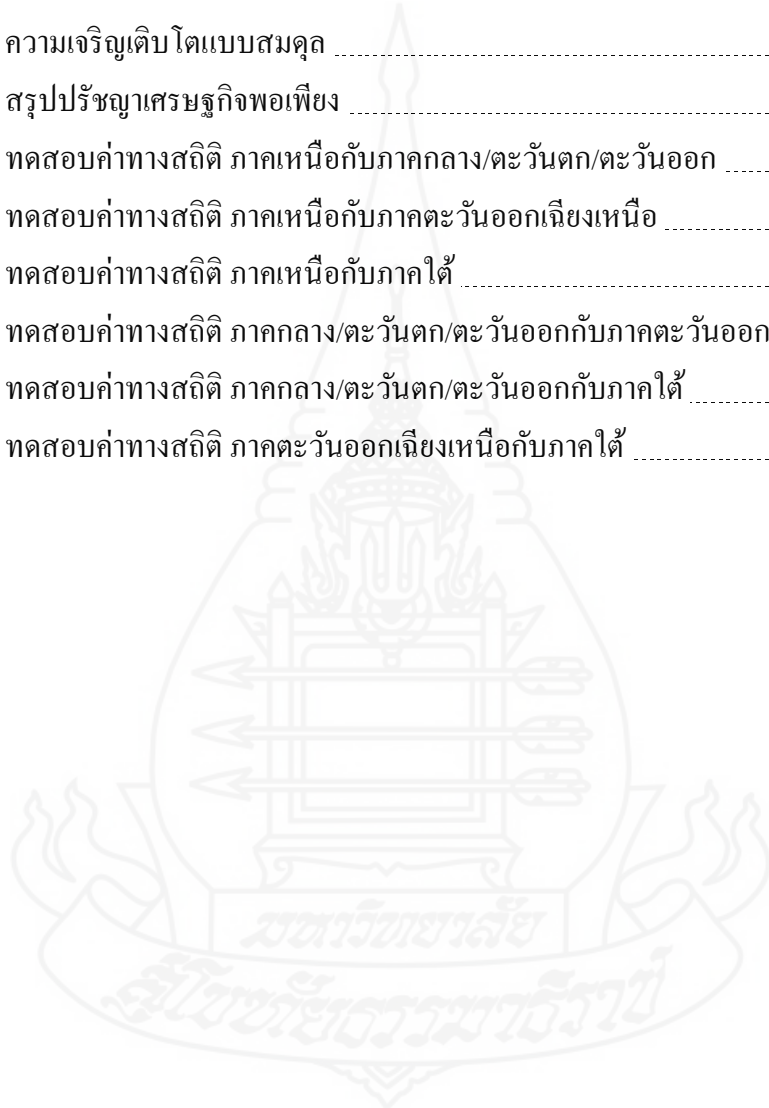
สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนงานวิจัยฯ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามภูมิภาคของงานวิจัย	80
ตารางที่ 3.2 แสดงชื่องานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	81
ตารางที่ 5.1 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	90
ตารางที่ 5.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ในประเทศไทย	95
ตารางที่ 5.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ในแต่ละภูมิภาค	109
ตารางที่ 5.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน กับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจ	117

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 บทบาทของการสะสมทุน	8
ภาพที่ 2.2 วงจรแห่งความชั่วร้าย	10
ภาพที่ 2.3 ความเจริญเติบโตแบบสมดุล	11
ภาพที่ 2.4 สรุปรัชฎาเศรษฐกิจพอเพียง	18
ภาพที่ 5.1 ทดสอบค่าทางสถิติ ภาคเหนือกับภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออก	112
ภาพที่ 5.2 ทดสอบค่าทางสถิติ ภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	112
ภาพที่ 5.3 ทดสอบค่าทางสถิติ ภาคเหนือกับภาคใต้	113
ภาพที่ 5.4 ทดสอบค่าทางสถิติ ภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออกกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	113
ภาพที่ 5.5 ทดสอบค่าทางสถิติ ภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออกกับภาคใต้	113
ภาพที่ 5.6 ทดสอบค่าทางสถิติ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้	114

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิสาหกิจชุมชน คือการประกอบการขนาดย่อมและขนาดจิ๋วของชุมชน เพื่อการจัดการ “ทุน” ของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง โดยมีองค์ประกอบของการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ มีผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน ที่เกิดจากความริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล โดยมีการดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆอย่างเป็นระบบ มีหลากหลายกิจกรรมเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน ซึ่งมีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ การพึ่งพาตนเองเป็นเป้าหมายสำคัญ

วิสาหกิจชุมชนมีเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญา ชุมชนดำเนินการเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองเป็นอันดับแรก แต่ก็สามารถดำเนินการสัมพันธ์กับตลาด ได้ถ้าหากมีเหลือกิน เหลือใช้ ได้เรียนรู้การจัดการซึ่งต้องเข้าสู่ระบบตลาดและแข่งขัน ใช้ความเป็นกลุ่มเป็นเครือข่ายของตนให้เป็นประโยชน์ในธุรกิจรวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

วิสาหกิจชุมชน” อาจจะเป็นคำใหม่ที่หลายๆ คนยังไม่เข้าใจ และเข้าใจผิดไปว่าเป็นการช่วยเหลือของภาครัฐในด้านการสนับสนุนเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพเหมือนหลายๆ โครงการที่ผ่านมา ซึ่งวิสาหกิจชุมชน เกิดขึ้นหลังจากที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่กันไปกับเศรษฐกิจกระแสหลัก อันเนื่องมาจากว่าเศรษฐกิจกระแสหลักก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ของประชาชนและก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา

การพัฒนาของประเทศไทยที่มุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจเป็นหลัก มีอัตราการเจริญเติบโตในภาคอุตสาหกรรมมากกว่าภาคเกษตรกรรม การพัฒนาดังกล่าวประเทศไทยต้องตกอยู่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมและกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นผลทำให้คนไทยหลงกระแสเกิดความเชื่อว่าการพัฒนาที่ผ่านมาเป็นการนำพาประเทศเข้าสู่ความเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วตามแนวความคิดตะวันตก หลังล้มวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย ทุนทางสังคม วิถีชีวิต และความเป็นชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงระบบต่างๆ เพื่อรองรับการพัฒนา ทำให้ประชาชนทุกระดับโดยเฉพาะภาคประชาชนในชนบทต้องประสบปัญหาความยากจน สิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นพร้อมกับกระแสการ

เปลี่ยนแปลงคือการดึงทรัพยากรธรรมชาติจากชนบท เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ของชุมชนเมืองมีมากขึ้น คนชนบทมีความคิดที่จะพึ่งพาสังคมเมืองมากขึ้น ขณะเดียวกันสำนึกและความรู้สึกที่เป็นอิสระ และต้องพึ่งพาตนเองมีน้อยลง ซึ่งทำให้สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ขาดความพอดีในการดำรงชีวิต ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ปัญหาการศึกษา ฯลฯ

2. วัตถุประสงค์การศึกษา

2.1 เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวិสาหกิจชุมชนในประเทศไทยของแต่ละงานวิจัย

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของงานวิจัยในประเทศไทยกับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบต่างๆ

3. ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาเชิงพรรณนาและสังเคราะห์ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนภายในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543-2553

4. คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการ โดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพัฒนาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

“วิสาหกิจชุมชน” จัดเป็นองค์กรภาคประชาชนที่ไม่มีรูปแบบ ไม่ได้เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การสนับสนุนจึงไม่เป็นระบบและไม่มีเอกภาพ ส่งผลให้มีปัญหาในการดำเนินงานเพราะวิสาหกิจชุมชนบางแห่งไม่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานรัฐหรือภาคเอกชน และบางครั้งมีการสนับสนุนจากภาครัฐแต่ไม่ตรงความต้องการที่แท้จริง พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 จึงได้ถูกประกาศใช้อย่างเป็นทางการและมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 19

มกราคม พ.ศ. 2548 เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน, 2548, หน้า 3)

วิสาหกิจชุมชนเป็นระบบการจัดการชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน โดยเฉพาะด้านการผลิต การบริโภค การจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรและรายได้ การจัดสรรทรัพยากรและทุนชุมชนให้สามารถอยู่ได้อย่างพอเพียง พึ่งตนเองได้ และเป็นรากฐานสำหรับเศรษฐกิจมหภาคในระบบเศรษฐกิจเล็กกับเศรษฐกิจใหญ่ที่สัมพันธ์กันอย่างเกื้อหนุนและพึ่งพาอาศัยกัน เศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งจะต้องเป็นระบบซึ่งองค์ประกอบหรือส่วนต่างๆ ล้วนเชื่อมโยงและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เกื้อกูลกัน ทำให้ลดต้นทุน ลดพลังงาน ลดแรงงาน ก่อให้เกิดผลไม่เพียงบวกแต่เป็นทวีคูณ (เสรีพงศ์พิศ 2548: 113)

4.1 ลักษณะของวิสาหกิจชุมชน

จากความหมายของวิสาหกิจชุมชนข้างต้นนั้น วิสาหกิจชุมชนจึงมีลักษณะที่สำคัญอยู่ 7 อย่างด้วยกัน ซึ่งถือเป็น องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน คือ (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548, หน้า 2)

4.1.1 ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง แต่อย่างไรก็ดี คนนอกอาจมีส่วนร่วมโดยอาจมีการถือหุ้นได้เพื่อการมีส่วนร่วม ร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือ แต่ไม่ใช่หุ้นใหญ่ทำให้มีอำนาจในการตัดสินใจ

4.1.2 ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน ซึ่งอาจจะนำวัตถุดิบบางส่วนมาจากภายนอกได้แต่เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด

4.1.3 ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนซึ่งมีความรู้ภูมิปัญญา หากมีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมเกิดมีความเชื่อมั่นในตัวเองก็จะริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ได้โดยไม่เอาแต่เลียนแบบหรือแสวงหาสูตรสำเร็จ

4.1.4 มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานทุนที่สำคัญ เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยปรับประยุกต์ให้ทันสมัยผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาสากลหรือจากที่อื่น

4.1.5 มีการดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ ไม่ใช่ทำแบบโครงการเดี่ยว คล้ายกับปลูกพืชเดี่ยว แต่เป็นการทำแบบวนเกษตร คือ มีหลายๆ กิจกรรมประสานสัมพันธ์ (synergy) และเกื้อกูลกัน (cluster)

4.1.6 มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจหลัก การเรียนรู้คือหัวใจของกระบวนการพัฒนา วิสาหกิจชุมชน หากไม่มีการเรียนรู้ก็จะมีแต่การเลียนแบบ การหาสูตรสำเร็จ โดยไม่มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ หากไม่มีการเรียนรู้ก็จะมีวิสาหกิจชุมชนบนฐานความรู้ แต่

บนฐานความรู้สึกรัก ความอยาก ความต้องการตามที่ตั้งอยู่ในสังคมกระตุ้นให้เกิด ทำให้ความอยาก กลายเป็นความจำเป็นสำหรับชีวิตไปหมด

4.1.7 มีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมาย การพึ่งตนเองคือเป้าหมายอันดับแรกและ สำคัญที่สุดของวิสาหกิจชุมชน ถ้าหากพลาดเป้าหมายนี้คือพลาดเป้า วิสาหกิจชุมชนจะกลายเป็น ธุรกิจที่มีเป้าหมายที่กำไรก่อนที่จะคิดทำให้รอด ไม่พัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนให้เกิดความมั่นคงก่อนที่จะก้าวไปพัฒนาธุรกิจ

4.2 ประเภทของวิสาหกิจชุมชน

ในการแบ่งประเภทของวิสาหกิจชุมชน สามารถมองได้หลายมิติ กล่าวคือ แบ่งตามลักษณะการประกอบการเป็นหลัก และแบ่งตามการจัดระดับและขั้นตอนการพัฒนาการประกอบการของวิสาหกิจชุมชน

การแบ่งตามลักษณะการประกอบการเป็นหลัก สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท ดังนี้ (ดวงเดือน สมวัฒน์ศักดิ์, 2548, หน้า 10)

4.2.1 วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน เป็นการผลิตเพื่อการใช้ในท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งมีอยู่ 5 อย่าง คือ ข้าว อาหาร สมุนไพร ของใช้ ปุ๋ย ซึ่งอยู่ในขีดความสามารถของชาวบ้านทั่วไปจะทำได้ เป็นของต้องกินต้องใช้ประจำวัน มีมูลค่ามากกว่าครึ่งของค่าใช้จ่ายทั้งปีของ แต่ละครัวเรือน แต่ชาวบ้านทั่วไป ไม่ว่าจะอยู่ใกล้เมืองหรือไกลเมืองต่างก็ซื้อกินซื้อใช้

4.2.2 วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า เป็นวิสาหกิจชุมชนที่สามารถนำออกสู่ตลาดใหญ่ ได้เพราะมีลักษณะเฉพาะตัว มีเอกลักษณ์ท้องถิ่น บางอย่างอาจมีสูตรเด็ดเคล็ดลับหรือ คุณภาพดีในระดับมาตรฐาน สามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้ หนึ่งในตำบลหนึ่ง ผลิตภัณฑ์ ก็คือหนึ่งในวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า

ส่วนการแบ่งตามการจัดระดับและขั้นตอนการพัฒนาการประกอบการของวิสาหกิจชุมชน สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท ดังนี้ (ดวงเดือน สมวัฒน์ศักดิ์, 2548, หน้า 10)

1. ระดับครอบครัว คือ วิสาหกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง เป็นการประกอบกิจกรรมเพื่อ กินใช้ในครอบครัว เพื่อทดแทนการพึ่งพาจากภายนอก เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไว้ใช้กินในครอบครัว

2. ระดับชุมชนและเครือข่าย คือ วิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียง เป็นการประกอบกิจการ โดยกลุ่ม เพื่อตอบสนองการอุปโภคบริโภคในชุมชนและเครือข่าย ซึ่งสามารถที่จะพัฒนาให้ เป็นวิสาหกิจชุมชนแบบก้าวหน้าได้ เพื่อที่จะแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้ ทั้งนี้การประกอบการวิสาหกิจชุมชนไม่ได้เน้นเพื่อกำไรสูงสุด แต่จะเน้นที่การลดค่าใช้จ่าย การสร้างรายได้ ให้แก่สมาชิกและคนในชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของแต่ละภูมิภาคในประเทศไทย

5.2 เพื่อให้ทราบถึงผลการสังเคราะห์งานวิจัยวิสาหกิจชุมชนของแต่ละภูมิภาคในประเทศไทย

5.3 เพื่อให้ทราบแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบต่างๆ ให้เป็นแนวทางในการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยต่อไป

บทที่ 2

กรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีการพัฒนาระแสหลัก

1.1 จอห์น เมนาร์ด เคนส์: ตัวแบบความเจริญเติบโตด้านอุปสงค์รวม

จอห์น เมนาร์ด เคนส์ (John M. Keynes) ได้ให้แนวคิดทฤษฎีใหม่ในการอธิบายถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและแนวทางในการแก้ไขปัญหาการว่างงานในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก โดยได้อธิบายเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจจากด้านอุปสงค์มวลรวมไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบของอุปสงค์รวม โดยให้ในระบบเศรษฐกิจปิด

C = การบริโภค (consumption)

I = การลงทุน (investment)

G = การใช้จ่ายของรัฐบาล (government expenditures)

S = การออม (saving)

T = ภาษี (taxes)

Y = รายได้หรือผลผลิต (income, output)

สมการอุปสงค์รวม $E = C + I + G$

สมการบริโภคที่ขึ้นกับรายได้ $C = a + bY$

โดย $a =$ ค่าคงที่

ค่าสัมประสิทธิ์ของการบริโภค $b = \Delta C / \Delta Y$ หรือค่าความโน้มเอียง
ส่วนเพิ่มในการบริโภค (MPC)

ค่าสัมประสิทธิ์ของการออม $1 - b = \Delta S / \Delta Y$ หรือค่าความโน้มเอียง
ส่วนเพิ่มในการออม (MPS)

ปัจจัยภายนอกสมการ I,G เป็นตัวแปรอิสระ

$$\begin{aligned} \text{สมการรายได้} & \quad Y = C + S + T \\ \text{สมการด้านผลผลิต} & \quad Y = I + G \end{aligned}$$

โดย I_r = การลงทุนที่เกิดขึ้นจริง (realized investment) ณ จุดดุลยภาพของระบบเศรษฐกิจ $Y = E$

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น} \quad C + S + T &= C + I + G \\ S + T &= I + G \\ C + I + G &= C + I_r + G \end{aligned}$$

เพราะฉะนั้นจุดดุลยภาพที่เกิดขึ้น

$$\begin{aligned} Y &= C + I + G (=E) \\ S + T &= I + G \end{aligned}$$

จากการพิจารณาระบบเศรษฐกิจจากด้านอุปสงค์รวมข้างต้น เคนส์ ได้แสดงให้เห็นถึงนโยบายการคลังที่เกี่ยวข้องกับภาษี และการใช้จ่ายของรัฐบาลว่าจะช่วยทำให้เศรษฐกิจเข้าสู่ดุลยภาพได้ และได้อธิบายถึงสาเหตุของการว่างงานที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยาวนานในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกว่ามาจากทางด้านอุปสงค์มิใช่ด้านอุปทาน กล่าวคือ เกิดจากอุปสงค์มวลรวมที่ไม่เพียงพออันเนื่องมาจากกำลังซื้อของผู้บริโภคไม่เพียงพอ นโยบายการคลังที่เกี่ยวข้องกับการลดภาษีรายได้หรือการเพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาลจะช่วยแก้ปัญหาการว่างงานได้

ทฤษฎีของเคนส์ ที่ศึกษาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจากด้านอุปสงค์นั้น นับว่าไม่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของประเทศด้อยพัฒนา หรือปัญหาความยากจนของประเทศเหล่านี้โดยตรง เคนส์ต้องการศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดการเปลี่ยนแปลงรายได้หรือการจ้างงานของระบบเศรษฐกิจในขณะใดขณะหนึ่ง หรือในระยะสั้นเท่านั้น และการศึกษาปัญหาการว่างงานของเคนส์ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจของประเทศที่ทุนทั้งหมดที่มีอยู่มิได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ แต่ในส่วนของปัญหาการว่างงานของประเทศด้อยพัฒนานั้นมาจากปัญหาการขาดแคลนทุน ซึ่งต้องแก้ไขด้วยการเพิ่มการสะสมทุน หรือเพิ่มศักยภาพในการผลิต

แนวคิดทฤษฎีของเคนส์ ได้ให้มุมมองใหม่ในการอธิบายความเจริญเติบโตในระยะสั้นจากด้านอุปสงค์ และความสำคัญของการช่วยทำให้เกิดการจ้างงานได้ แนวคิดนี้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาตัวแบบความเจริญเติบโตของนักเศรษฐศาสตร์ต่อมา

1.2 ฮาร์รอด-โดมาร์: ตัวแบบการเจริญเติบโตจากการออมและการลงทุน

ตัวแบบการเจริญเติบโตของฮาร์รอด-โดมาร์ (Harrod-Domar's growth models) เพื่อการศึกษาว่า ในสภาวะใดเราจึงจะรักษาการเพิ่มของรายได้ประชาชาติที่แท้จริงให้คงอยู่ต่อไป

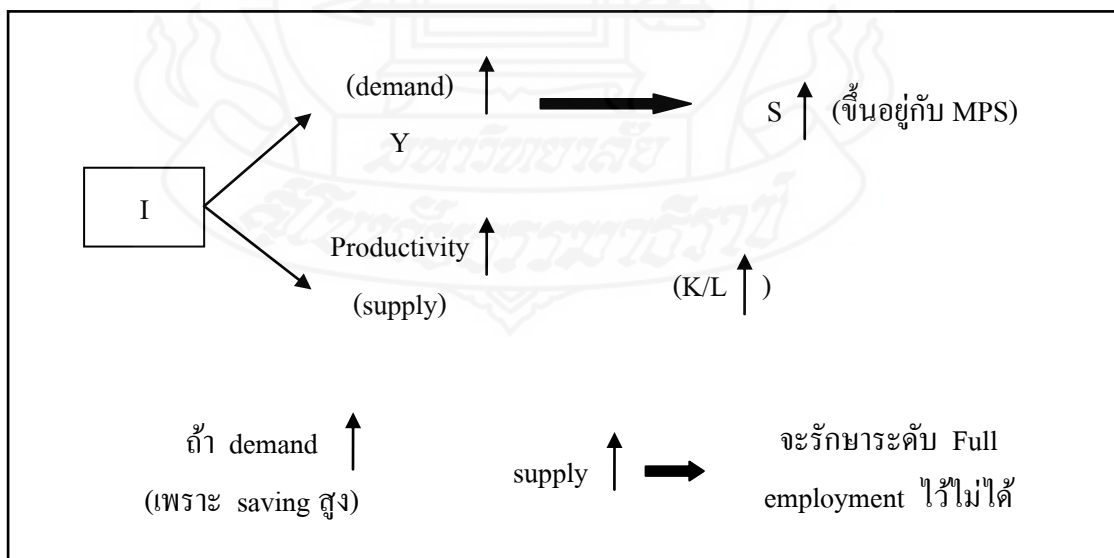
โดยราบรื่น หรือเราจะทำอย่างไรจึงจะทำให้เกิดความเจริญเติบโตอย่างราบรื่น นักเศรษฐศาสตร์ทั้งสองเชื่อว่าคำตอบอยู่ที่การสะสมทุน

ทั้ง Harrod และ Domar ได้อธิบายถึงบทบาทที่สำคัญของการสะสมทุนสองประการ คือ

1. การลงทุน (I) ทำให้เกิดรายได้ (Y) ตามแนวคิดด้านอุปสงค์ของเคนส์ ที่พิจารณาว่าการลงทุนเป็นปัจจัยหนึ่งของสมการอุปสงค์รวมที่เป็นตัวแปรอิสระ

2. การลงทุน (I) ทำให้เกิดผลิตภาพในการผลิต (productivity) ตามแนวคิดด้านอุปทานของกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิก

บทบาทของการสะสมทุนด้านอุปสงค์นั้น พิจารณาได้จากการลงทุน ถ้ากำหนดให้สิ่งอื่นๆ คงที่จะทำให้เกิดการจ้างงาน ซึ่งทำให้เกิดรายได้ การที่รายได้ของปัจเจกบุคคลทั้งหลายเพิ่มก็จะทำให้ระดับการออมเพิ่มขึ้น แต่จะมากหรือน้อยก็จะขึ้นกับค่าความโน้มเอียงส่วนเพิ่มในการออมในขณะเดียวกัน การลงทุนจากด้านอุปทาน ทำให้มีเครื่องจักรเครื่องมือในการผลิตมากขึ้น สัดส่วนของทุนต่อแรงงานสูงขึ้นก็ทำให้ผลิตภาพในการผลิตสูงขึ้น การเพิ่มขึ้นของการลงทุน ด้านทำให้รายได้จากทางด้านอุปสงค์เพิ่มมากขึ้น และระดับการออมสูงขึ้นในระดับที่มากกว่าการเพิ่มขึ้นของผลิตภาพการผลิตทางด้านอุปทาน ก็จะทำให้ระบบเศรษฐกิจไม่อยู่ในดุลยภาพ และไม่สามารถรักษาอัตราการจ้างงานเต็มที่ไว้ได้ ดังนั้นระดับการจ้างงานเต็มที่จะคงอยู่ต่อไปอย่างราบรื่นได้ก็จะต้องมีการลงทุนสุทธิที่เพิ่มสูงขึ้นเพื่อรับการออมที่เพิ่มสูงขึ้น และการออมที่จะเพิ่มสูงขึ้นได้อย่างต่อเนื่องก็จะต้องมากจากการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของรายได้ที่แท้จริง

ภาพที่ 2.1 บทบาทของการสะสมทุน

จากภาพที่ 2.1 ถ้ามีการลงทุน (I) ที่เพิ่มขึ้น โดยกำหนดให้สิ่งอื่นๆ คงที่ด้านอุปสงค์ จะพบว่าจะทำให้รายได้ (Y) เพิ่มขึ้น เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น จะทำให้มีเงินออมมากขึ้น (S) นอกจากนั้น ทางด้านอุปทาน การที่เพิ่มการลงทุนก็จะทำให้มีการเพิ่มเครื่องจักรในการผลิตมากขึ้น ทำให้สัดส่วนของทุนต่อแรงงานเพิ่มขึ้น (K/L) และประสิทธิภาพการผลิตเพิ่มขึ้น ทำให้รายได้ (Y) เพิ่มขึ้น และการออมก็มากขึ้น จากการที่การออมสูงขึ้น (ด้านอุปสงค์) มากกว่าการเพิ่มขึ้นของผลิตภาพการผลิตด้านอุปทาน จะทำให้ระบบเศรษฐกิจไม่อยู่ในดุลยภาพ และไม่สามารถรักษาระดับการจ้างงานเต็มที่ใช้ได้

ต้นแบบของการเจริญเติบโตของ Harrod – Domar กำหนดเป็นสมการดังนี้

$$g = s/k$$

โดยกำหนดให้ g = อัตราการเพิ่มของรายได้ที่แท้จริง

s = S/Y สัดส่วนการออม (S) ในรายได้ประชาชาติ (Y)

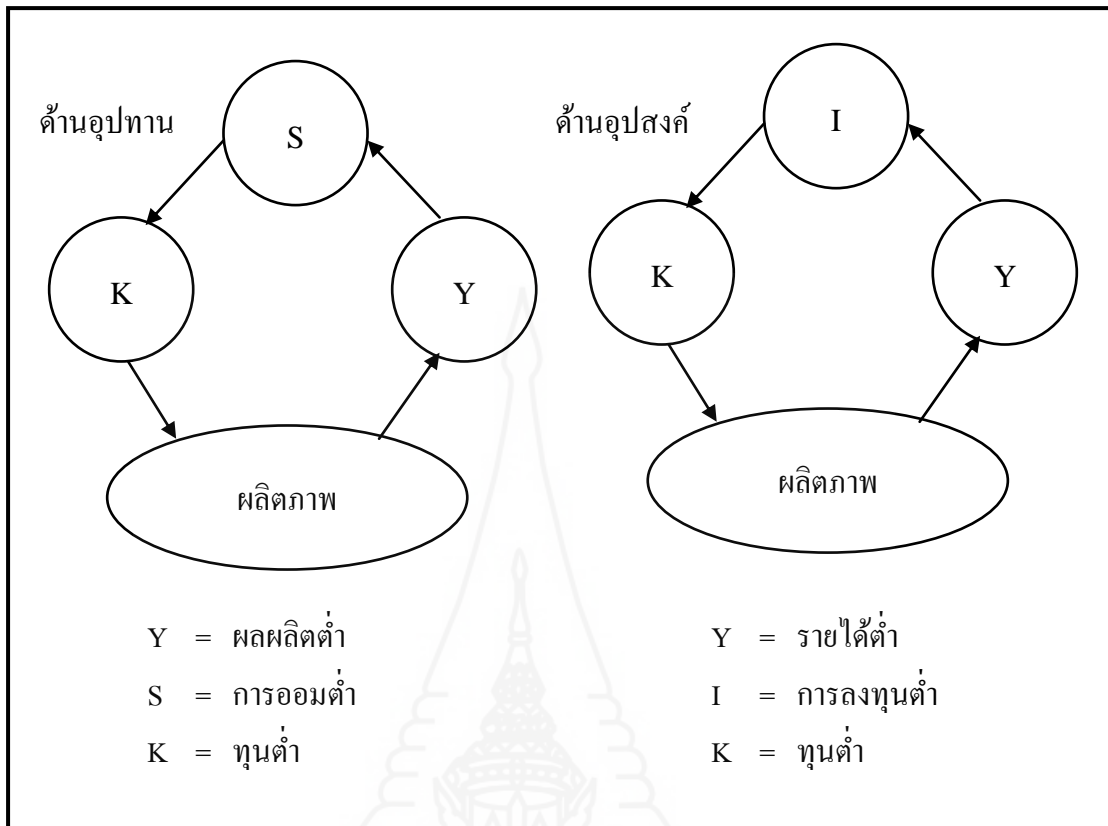
k = K/Y สัดส่วนของทุน (K) ในผลผลิต (Y) (ซึ่งก็คือ capital-output ratio)

สมการ $g = s/k$ ในตัวแบบนี้ ได้ให้ความหมายว่า ระบบเศรษฐกิจจะเจริญเติบโตได้ ก็ต้องอาศัยการออมและการลงทุนมากขึ้น โดยเฉพาะการเพิ่มประสิทธิภาพการลงทุน

ตัวแบบความเจริญเติบโตของ Harrod – Domar มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศด้อยพัฒนาในเวลาต่อมา คือ เป็นตัวแบบที่ง่ายต่อการกำหนดอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพราะมีปัจจัยทางด้านการออมการลงทุน หากเรากำหนดเป้าหมายของอัตราความเจริญเติบโต (g) ขึ้นมา และมีข้อมูลสัดส่วนการออม (s) ในประเทศ ก็จะสามารถประมาณการสัดส่วนการลงทุน (k) ของประเทศได้ หรือหากมีข้อมูลสัดส่วนการออมและการลงทุน ก็จะประมาณการอัตราความเจริญเติบโตได้ ตัวแบบนี้จึงเป็นที่นิยมนำเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการวางแผนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศกำลังพัฒนาในยุคแรกๆ

1.3 เนอร์คเซ: ทฤษฎีความเจริญเติบโตอย่างสมดุล

ใน ค.ศ. 1953 แรกนาร์ เนอร์คเซ (Ragnar Nurkse) ได้เขียนหนังสือ Problems of Capital Formation in Underdeveloped Countries เพื่อศึกษาถึงสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาค่าความด้อยพัฒนา

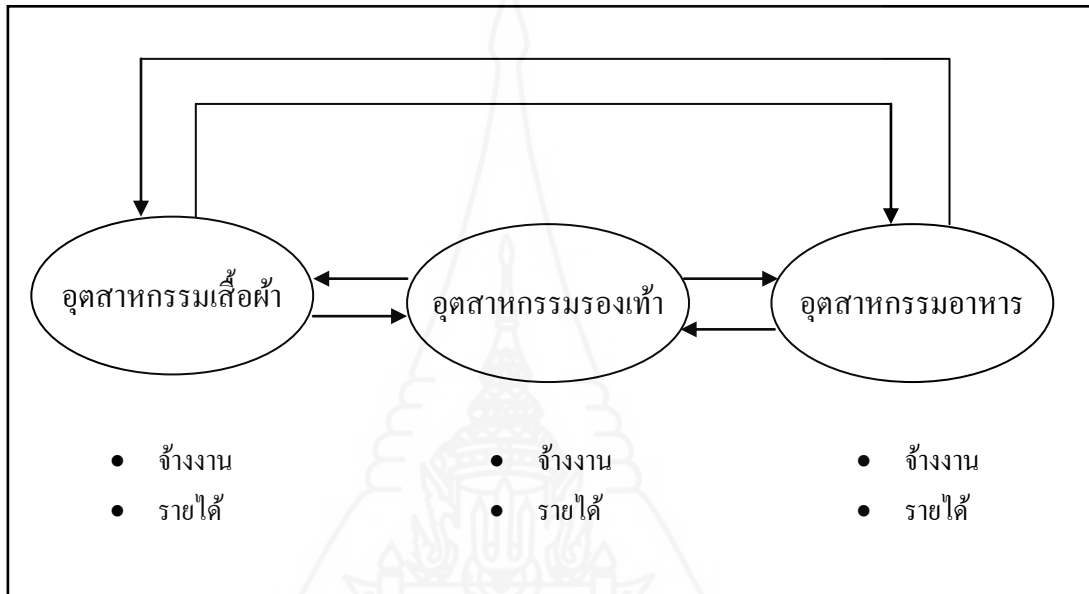

ภาพที่ 2.2 วงจรแห่งความชั่วร้าย

จากภาพที่ 2.2 ได้อธิบายถึงสาเหตุของความด้อยพัฒนาว่ามาจาก วงจรแห่งความชั่วร้าย ซึ่งพิจารณาได้จากสองด้าน คือ ด้านอุปทานและอุปสงค์ พิจารณาทางด้านอุปทาน ระดับการออม (S) ของประเทศต่ำ ทำให้การสะสมทุน (K) ต่ำ ซึ่งจะนำไปสู่ผลผลิตการผลิตต่ำ ทำให้ผลผลิตของประเทศต่ำ ซึ่งนำไปสู่ระดับการออมที่ต่ำต่อไป พิจารณาทางด้านอุปสงค์ การลงทุนที่ต่ำทำให้เกิดการสะสมทุนที่ต่ำ และผลผลิตในการผลิตต่ำ ซึ่งส่งผลทำให้รายได้ต่ำ เมื่อรายได้ต่ำก็จะทำให้ระบบการลงทุนต่ำไปด้วย

Nurkse ได้ศึกษาถึงทางออกในการแก้ปัญหาความด้อยพัฒนาที่เกิดจากวงจรชั่วร้ายดังกล่าว สำหรับวงจรที่เกิดทางด้านอุปทาน Nurkse เห็นด้วยกับแนวทางแก้ปัญหาโดยวิธีของ Lewis โดยการนำแรงงานที่มีอยู่อย่างไม่จำกัดมาใช้ เพื่อขยายการลงทุนและการสะสมทุน สำหรับวงจรที่เกิดทางด้านอุปสงค์ Nurkse เชื่อว่า แนวทางแก้ไขคือการเพิ่มการลงทุน วงจรแห่งความชั่วร้ายทางด้านอุปสงค์ที่เห็นได้จากผลผลิตการผลิตที่ต่ำอันเนื่องมาจากการขาดแคลนทุน มีสาเหตุมาจากการที่ประเทศด้อยการพัฒนา ตลาดที่มีขนาดเล็ก ซึ่งการแก้ไขสามารถทำได้ โดยใช้วิธีที่เรียกว่า ความเจริญเติบโตแบบสมดุล (balanced growth)

ความเจริญเติบโตแบบสมดุล หมายถึง การขยายการลงทุนในอุตสาหกรรมหลายๆ ประเภทไปพร้อมกัน เพื่อทำให้เกิดการประหยัดจากภายนอก ซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิตของ อุตสาหกรรมหนึ่งจากการผลิตของอีกอุตสาหกรรมหนึ่งหรือของอุตสาหกรรมอื่นๆ อุตสาหกรรม ทั้งหลายที่เกิดขึ้นจะเป็นลูกค้าซึ่งกันและกันได้ ตลาดก็จะขยายตัวได้ ต้นทุนต่อหน่วยในการผลิต ของอุตสาหกรรมก็จะลดต่ำลง

ภาพที่ 2.3 ความเจริญเติบโตแบบสมดุล

จากภาพที่ 2.3 อุตสาหกรรมสามประเภท คือ อุตสาหกรรมเสื้อผ้า อุตสาหกรรม รองเท้า และอุตสาหกรรมอาหาร ดำเนินการผลิตสินค้า โดยมีการจ้างงานเกิดขึ้น คนงานใน อุตสาหกรรมเสื้อผ้ามีรายได้และต้องบริโภคอาหาร และใช้รองเท้าก็จะนำรายได้ที่ได้รับจากการจ้าง งาน มาซื้ออาหารและรองเท้า ซึ่งทำให้เกิดการขยายตลาดอาหารและตลาดรองเท้า อุตสาหกรรม อาหารและรองเท้าก็สามารถจำหน่ายผลผลิตได้ มีรายได้ กำไร การออม และการลงทุนเพิ่มขึ้น มี การจ้างงานเพิ่มขึ้น ทำนองเดียวกัน คนงานในอุตสาหกรรมทั้งสองก็มีรายได้จากการจ้างงาน และ ต้องการเสื้อผ้า ทำให้ตลาดเสื้อผ้าขยายตัว ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสามารถขยายการผลิต ได้ รายได้เพิ่มขึ้น มีกำไร เกิดการออม และการลงทุนเพิ่มขึ้น ตลาดขยายตัวขนาดใหญ่ขึ้น จะทำให้ อุตสาหกรรมเพิ่มการผลิตมากขึ้น ทำให้ต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยลดลง

ความเจริญเติบโตแบบสมดุลจึงเป็นวิธีการขยายขนาดตลาดที่แคบ ในลักษณะที่ เกิดอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าหลากหลายชนิดพร้อมกัน เป็นการเจริญเติบโตแบบสมดุลทาง แนวนอน (horizontal balanced growth) นับเป็นการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการขยายการค้า Nurkse จึง

พิจารณาว่าผู้ที่พัฒนาประเทศตามวิธีการนี้สามารถเป็นไปได้ทั้งภาครัฐและเอกชน (เศรษฐศาสตร์ การพัฒนา 2543: 52)

2. ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจทางเลือก

2.1 ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ด้วยพระอัจฉริยภาพในการวิเคราะห์ปัญหาและความปรึกษาสามารถในวิชาการแขนงต่างๆ ทั้งในด้านวิทยาศาสตร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกำหนด “ยุทธศาสตร์” ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะที่สำคัญ คือ

1. ยุทธศาสตร์การสร้างแบบจำลอง เป็นการสร้าง แบบจำลองของเศรษฐกิจโดยทั่วไปที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพ และสภาพความเป็นจริง เพื่อที่จะได้เห็นบรรดาจุดแข็งจุดอ่อนซึ่งจะนำไปสู่นโยบายและมาตรการที่จำเป็นในการแก้ไขปัญหา

2. ยุทธศาสตร์แบบโครงการ สำหรับยุทธศาสตร์ในลักษณะที่ 2 สะท้อนออกมาเป็นโครงการต่างๆ ซึ่งมีทั้งโครงการวิจัยและค้นคว้าทดลอง โครงการที่เป็นมาตรการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม โครงการพัฒนาเฉพาะกิจและโครงการเพื่อการศึกษาสาธารณสุข และสังคมสงเคราะห์ ซึ่งมีจำนวนนับพัน โครงการ ทางราชการได้น้อมเกล้าฯ รับโครงการต่างๆ ตามพระราชดำริเพื่อไปพิจารณาดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์

ในยุทธศาสตร์ทั้งสองลักษณะนี้ พระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญแก่ยุทธศาสตร์แบบจำลองเป็นพิเศษ

2.1.1 ยุทธศาสตร์แบบจำลองว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์แบบจำลองว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียง ของพระเจ้าอยู่หัว เป็นยุทธศาสตร์ที่มีลักษณะโดดเด่นเป็นที่รู้จักทั่วเมืองไทยแล้ว ในด้านโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจอันเป็นส่วนรวม ทรงเน้นการพัฒนาโดยการสร้างพื้นฐาน คือ “ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน” แล้ว “จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปโดยลำดับต่อไป” แนวพระราชดำริในเรื่องของโครงสร้างเศรษฐกิจนี้ต่อมาได้รู้จักกันในมโนทัศน์ “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งขยายความหมายว่า แนวทางการพัฒนาที่จะนำความมั่นคงและยั่งยืนมาสู่สังคมไทยนั้น จำเป็นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “ความพอเพียง” ซึ่งหมายถึง “การพอมี พอกิน” ที่เกิดจากการพึ่งตนเองเป็นสำคัญ ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และในประเทศเบื้องต้นก่อน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่า เศรษฐกิจ ชุมชน แต่อย่างเดียวนั้นไม่สามารถทำให้คนไทยพึ่งตนเองได้ และทรงเห็นว่าถ้าหาก “เศรษฐกิจพอเพียง” มีสัดส่วน

เพียงร้อยละ 25 ของระบบเศรษฐกิจ ประเทศไทยจะมีความมั่นคงในการพัฒนาเศรษฐกิจแล้ว การกำหนดฐานรากของโครงการเศรษฐกิจแห่งประเทศไทยด้วยมโนทัศน์ “เศรษฐกิจพอเพียง” ตามนัยข้างต้นนี้ เป็นการอภิวัดณ์แนวความคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่มีความสำคัญ สามารถนำไปใช้ในประเทศที่มีขีดความสามารถในการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีในระดับต่ำได้โดยทั่วไปที่แสวงหา “การพอมิ พอกิน” ของราษฎรส่วนใหญ่ และ “ความสงบสุข” ของสังคมส่วนรวม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ในแบบจำลองทางเศรษฐกิจ พระราชดำริสำหรับประเทศกำลังพัฒนา หรือประเทศที่พึ่งตนเองทางเทคโนโลยีได้น้อย ฐานรากของโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศดังกล่าว ควรจะประกอบด้วย ความพอมิพอกินที่เกิดจากการพึ่งตนเองเป็นหลักสำหรับราษฎรส่วนใหญ่ ขณะที่มโนทัศน์ดังกล่าวนี้ควรประยุกต์ใช้ในกรณีของประเทศเป็นส่วนรวมด้วย

นอกจากเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” พระเจ้าอยู่หัวยังทรงให้ความสำคัญด้านอื่นๆ อีกหลายด้าน เช่น การเพาะปลูก, การประมง, การเลี้ยงสัตว์, และสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การเกษตร ตลอดจน โครงการที่มุ่งการแก้ไขปัญหา และส่งเสริมการพัฒนาการเกษตร ในยุทธศาสตร์แบบจำลองนี้ถ้าสามารถทำให้มั่นคงเจริญก้าวหน้าได้ ก็จะสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชนบทได้อย่างดีทีเดียว แต่ความเข้มแข็งจะเกิดขึ้น ต้องแก้ไขจุดอ่อนทางการเกษตรไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องดิน เรื่องน้ำ เรื่องกรรมวิธีการผลิต เรื่องศัตรูพืช และค้นคว้าทดลอง อาศัยเทคโนโลยีชาวบ้านช่วยในการผลิต

ในแบบจำลองตามพระราชดำรินั้น บทบาทของ เทคโนโลยีมีความโดดเด่น กล่าวคือ การใช้ความรู้และประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ในการพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาเทคนิคต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ความจริงความรู้และประสบการณ์ในทางวิทยาศาสตร์มีอยู่มากพอสมควร เพียงแต่ต้องคัดเลือกความรู้ที่มีความเหมาะสมมาใช้ ตลอดจนวิธีการที่เหมาะสมในการใช้เท่านั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทว่า “เทคโนโลยีนั้น โดยหลักการคือการทำสิ่งที่มีชีวิตอยู่ให้เกิดเป็นสิ่งที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้นเทคโนโลยีที่ดีสมบูรณ์แบบจึงควรจะสร้างสิ่งที่จะใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า และมีความสูญเสียหรือความเสียหายเกิดขึ้นน้อยที่สุด”

“เทคโนโลยี” ใน “แบบจำลองทางเศรษฐกิจ ตามพระราชดำรินั้น” ได้รวมไปถึงเทคโนโลยีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ที่ดินและน้ำด้วย ซึ่งตัวอย่างของการนี้ก็คือ ‘ทฤษฎีใหม่’ อันเป็นหลักการหรือแนวทางการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็ก” อย่างไรก็ตาม อาจจะกล่าวได้ว่าพระราชดำรินี้เกี่ยวกับ “สหกรณ์” น่าจะเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นพิเศษใน “แบบจำลอง” ของเศรษฐกิจแห่งประเทศไทย เพราะเป็นคำตอบที่ตรงจุดสำหรับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบท

2.1.2 ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2540 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสถึงเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” แก่บุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิตดาลัย สวนจิตรดา พระราชวังดุสิต มีสาระสำคัญตอนหนึ่งว่า “ความจริงเคยพูดเสมอในที่ประชุมอย่างนี้ว่า การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง อันนี้ก็เคยบอกว่า ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก อย่างนี้ท่านนักเศรษฐกิจต่างๆ ก็มาบอกว่าล้าสมัย เศรษฐกิจที่ต้องมีการแลกเปลี่ยน เรียกว่า เศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง เลย์รู้สึกละไม่หรรษา แต่เมืองไทยเป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่าผลิตให้พอเพียงได้ อย่างข้าวที่ปลูกเคยสนับสนุนให้ปลูกให้พอเพียงกับตัวเองแต่ละครอบครัว เก็บเอาไว้ในยุ้งเถิกๆ แล้วถ้ามีพอขาย แต่คนอื่นกลับบอกว่าไม่สมควร โดยเฉพาะในทางภาคอีสาน เขาบอกว่าต้องปลูกข้าวหอมมะลิเพื่อจะขายอันนี้ถูกต้อง ข้าวหอมมะลิขายได้ดี แต่เมื่อขายแล้วจะบริโภคเองต้องซื้อ ต้องซื้อจากใคร ทุกคนก็ปลูกข้าวหอมมะลิ ในภาคอีสานส่วนมาชอบบริโภคข้าวเหนียว ซึ่งใครจะปลูกข้าวเหนียว เพราะโฆษณาว่าคนที่ปลูกข้าวเหนียวเป็นคนโง่ อันนี้เป็นสิ่งที่สำคัญ เลยได้สนับสนุน บอกว่าให้เขาปลูกข้าวบริโภค เขาจะชอบข้าวเหนียวก็ปลูกข้าวเหนียว เขาจะชอบปลูกข้าวอะไรก็ตาม ให้เขาปลูกข้าวอย่างนั้นและเก็บไว้ เพื่อที่จะบริโภคตลอดปี ถ้ามีที่ที่จะทำนาปรัง หรือมีที่มากพอสำหรับปลูกข้าว ก็ปลูกข้าวหอมมะลิเพื่อที่จะขาย”

2.1.3 สรุปสาระสำคัญของ “เศรษฐกิจพอเพียง” จากพระราชดำรัส นั้นมีอยู่ว่า

“การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้มีเพียงพอกับตัวเอง”

“ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป”

ในปีต่อมา พระเจ้าอยู่หัวได้ตรัสถึง “เศรษฐกิจพอเพียง” อีกครั้งหนึ่งเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2541 มีความตอนหนึ่งว่า “คำว่าพอเพียงมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้เท่านั้น แต่มีความหมายว่าพอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ ถ้าใครได้อยู่ที่นี้ ในสาละวันเมื่อปี 2517 ถึง 2541 นี้ก็ 24 ปี ไซ้ใหม่ วันนั้นได้พูดว่าเราควรจะปฏิบัติให้พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนพอมีพอกินก็ใช้ได้ ถ้ายังทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้นก็เริ่มจะไม่พอมีพอกิน บางคนก็

มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย สมัยก่อนนี้พอมีพอกิน มาสมัยนี้จะไม่พอมีพอกิน จึงต้องมีนโยบายทำให้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ทำให้ทุกคนมีพอเพียงได้ ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่ามิกินมืออยู่ไม่พุ่มเฟิยไม่หุรหาก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างจะคุ่มเฟิยไม่หุรหาก็ได้ แต่ว่าพอ บางอย่างอาจจะคุ่มเฟิยแต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ อันนี้หมายความว่าอีกอย่างของเศรษฐกิจหรือระบบพอเพียง”

2.1.4 สรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงจากพระราชดำรัสนี้

“คำว่าพอเพียง... มีความหมายว่า พอมีพอกิน... พอมีพอกินนี้แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง”

“ให้เพียงพอนี้ ก็หมายความว่ามิกินมืออยู่ไม่พุ่มเฟิยไม่หุรหาก็ได้แต่ว่าพอ”

“เมื่อปีที่แล้วตอนที่พูดพอเพียง แปลในใจ แล้วก็พูดออกมาด้วยว่าแปลเป็น Self-sufficiency (พึ่งตนเอง) ถึงได้บอกว่าพอเพียงแก่ตนเอง แต่ความจริงเศรษฐกิจพอเพียงนี้กว้างขวางกว่า Self-sufficiency คือ Self-sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรที่มีพอที่ใช้ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง บางคนแปลจากภาษาฝรั่งว่า ให้ยืนบนขาตัวเอง คำว่ายืนบนขาตัวเองนี้ มีบางคนพูดว่าชอบกล ใครจะมายืนบนขาคนอื่นมายืนบนขาเรา เราก้โกรธ แต่ตัวเองยืนบนขาตัวเองก็ต้องเสียหลักหกล้มหรือล้มลง อันนี้เป็นความคิดที่อาจจะเฟื่องไปหน่อย แต่ว่าเป็นตามที่เขาเรียกว่ายืนบนขาของตัวเอง หมายความว่า สองขาของเรานี้ ยืนบนพื้นให้อยู่ได้ ไม่หกล้ม ไม่ต้องไปขอซื้อขาของคนอื่นมาใช้สำหรับยืน แต่พอเพียงหมายความว่ากว้างกว่านี้อีก คือคำว่าพอกี้เพียงพอ เพียงนี้ก็พอ ดังนั้นเองคนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อยถ้าทุกประเทศมีความคิด-อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ-มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหุรหาก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องใช้พอประมาณตามอัธภาพ พุดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง... ทางความคิดก็เหมือนกัน ไม่ใช่ทางกายเท่านั้น ถ้ามีใครมีความคิดอย่างหนึ่งและต้องการบังคับให้คนอื่นคิดอย่างเดียวกับตัว ซึ่งอาจจะเป็นความคิดที่ไม่ถูกก็ไม่สมควรทำ ปฏิบัติอย่างนี้ก็ไม่ใช่การปฏิบัติอย่างพอเพียง ความพอเพียงในความคิดก็คือ แสดงความคิดของตัวเอง ความเห็นของตัวเอง แล้วปล่อยให้คนอื่นพุดบ้าง แล้วมาพิจารณาว่าที่เราพุดกับเขาพุด อันไหนพอเพียง อันไหนเข้าเรื่อง ถ้าไม่เข้าเรื่องก็แก้ไข เพราะว่าถ้าพุดกันโดยที่ไม่รู้เรื่องกันก็จะกลายเป็นการทะเลาะกัน จากการทะเลาะด้วยวาจาจะเป็นการทะเลาะด้วยกาย ซึ่งในที่สุดก็จะนำมาสู่ความเสียหาย เสียหายแก่ผู้ที่เป็นตัวละครทั้งสองคน ถ้าเป็นหมูก็เลยเป็นการตีกันอย่างรุนแรงได้ ซึ่งจะทำให้คนอื่นอีกมากเดือดร้อน ฉะนั้นความพอเพียงนี้แปลว่า ความพอประมาณ และความมิเหตุผล ที่พุดอย่างนี้ก็เพราะต้องอธิบายคำว่าพอเพียงที่คนไม่เข้าใจเมื่อปีที่แล้ว” นี้เป็น

นิยามความหมาย “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่พระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานให้ไว้เมื่อปี พ.ศ.2540 และ พ.ศ. 2541 มีหลายท่าน ทั้งที่เป็นผู้รู้และผู้ไม่รู้ได้วิพากษ์วิจารณ์กันไปนานา จนเกิดความไม่เข้าใจ หรือเข้าใจผิดไปก็มี แต่มีท่านผู้รู้ระดับปราชญ์ 4 ท่าน ที่ได้ให้ความหมายของ “เศรษฐกิจพอเพียง” ไว้อย่างลึกซึ้งคือ

1) ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล อดีตเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ผู้สนองงานรับใช้พระเจ้าอยู่หัวมานาน ได้ให้ความหมายของ “เศรษฐกิจพอเพียง” ไว้ดังนี้ “เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเอง (Relative Self-Sufficiency) อยู่ได้โดยที่ไม่เดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้” (สุเมธ ตันติเวชกุล 2543)

2) ศาสตราจารย์ ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้ให้ความหมายของ “เศรษฐกิจพอเพียง” โดยนัยแห่งวัฒนธรรม “เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่เทคนิค แต่มีความหมายกว้างกว่านั้นมาก เพราะต้องรวมเอา (1) อุดมการณ์บางอย่าง (2) โลกทัศน์บางอย่าง (3) ความสัมพันธ์บางอย่าง (4) ค่านิยมบางอย่างอยู่ในนั้นด้วย จึงนับได้ว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่แท้จริง ทั้ง 4 ประการที่จะกล่าวถึงนี้ คือ ส่วนที่เรารู้จักกันว่าวัฒนธรรมนั่นเอง” “ถ้าไม่เข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงตามความหมาย เช่นนี้ เศรษฐกิจพอเพียงจะมีความเป็นไปได้แก่คนจำนวนน้อยเท่านั้น คือ เกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเองในปริมาณเพียงพอจะผลิตเพื่อพอบริโภครือทำรายได้พอสำหรับครัวเรือนเท่านั้น ฉะนั้น เศรษฐกิจพอเพียงจึงนิยามกันไว้เพียงว่า เศรษฐกิจพอเพียงคือ วัฒนธรรม ไม่ใช่เทคนิคการเพาะปลูกหรือศีลธรรม ความไม่ละโมภและการประหยัดเท่านั้น แม้ว่าเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ของเศรษฐกิจพอเพียงก็ตาม”

3) ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี มองเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเชื่อมโยงหลายสิ่งหลายอย่างเข้าด้วยกัน เพื่อให้มีความสมดุล ไม่ต้องประสพกับวิกฤติ “เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้แปลว่าไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออก ไม่ผลิตเพื่อคนอื่น ไม่ทำเศรษฐกิจมหภาค สิ่งเหล่านี้หลายคนอาจคิดเอาเอง พูดยาเอง และกลัวไปเองทั้งนั้น ประเทศเนเธอร์แลนด์ เดนมาร์ก เป็นตัวอย่างของประเทศที่เคยลำบากและเสียสมดุล ต่อเมื่อพัฒนาประเทศแบบเศรษฐกิจพอเพียงจึงกลับเข้มแข็ง ได้สมดุล และเจริญเติบโตไปได้ด้วยดี

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน คือ

- (1) พอเพียงสำหรับทุกคนทุกคนรอบครัวไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
- (2) จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่น

ไม่เป็น และทำลายมาก

(3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น เกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหารและสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน

(4) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม

(5) ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง

(6) อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิตของชุมชนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง

(7) มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่วูบวาบ เดี่ยวจนเดี่ยวรวยแบบกะทันหัน เดี่ยวตกงานไม่มีกินไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบนี้ประสาทมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกิน จึงสุขภาพจิตเสีย เครียด เพี้ยน รุนแรง ฆ่าตัวตาย ดิศยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดี

เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล ความสมดุลคือความเป็นปกติและยั่งยืน ซึ่งเราอาจเรียกเศรษฐกิจพอเพียงในชื่ออื่นๆ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจบูรณาการ และเศรษฐกิจศีลธรรม และนี่แหละคือเศรษฐกิจทางสายกลาง หรือเศรษฐกิจแบบมัชฌิมาปฏิปทา เพราะเชื่อมโยงทุกเรื่องเข้ามาด้วยกัน ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ที่จริงคำว่าเศรษฐกิจ เป็นคำที่มีความหมายที่ดี ที่หมายถึงความเจริญที่เชื่อมโยงกาย ใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน แต่ได้มีการนำเอาคำว่าเศรษฐกิจไปใช้ในลักษณะแบบแยกส่วน ที่หมายถึงการแสวงหาเงินเท่านั้น เมื่อแยกส่วนก็ทำลายส่วนอื่นๆ จนเสียสมดุลและวิกฤติ” (ประเวศ วะสี: 2542)

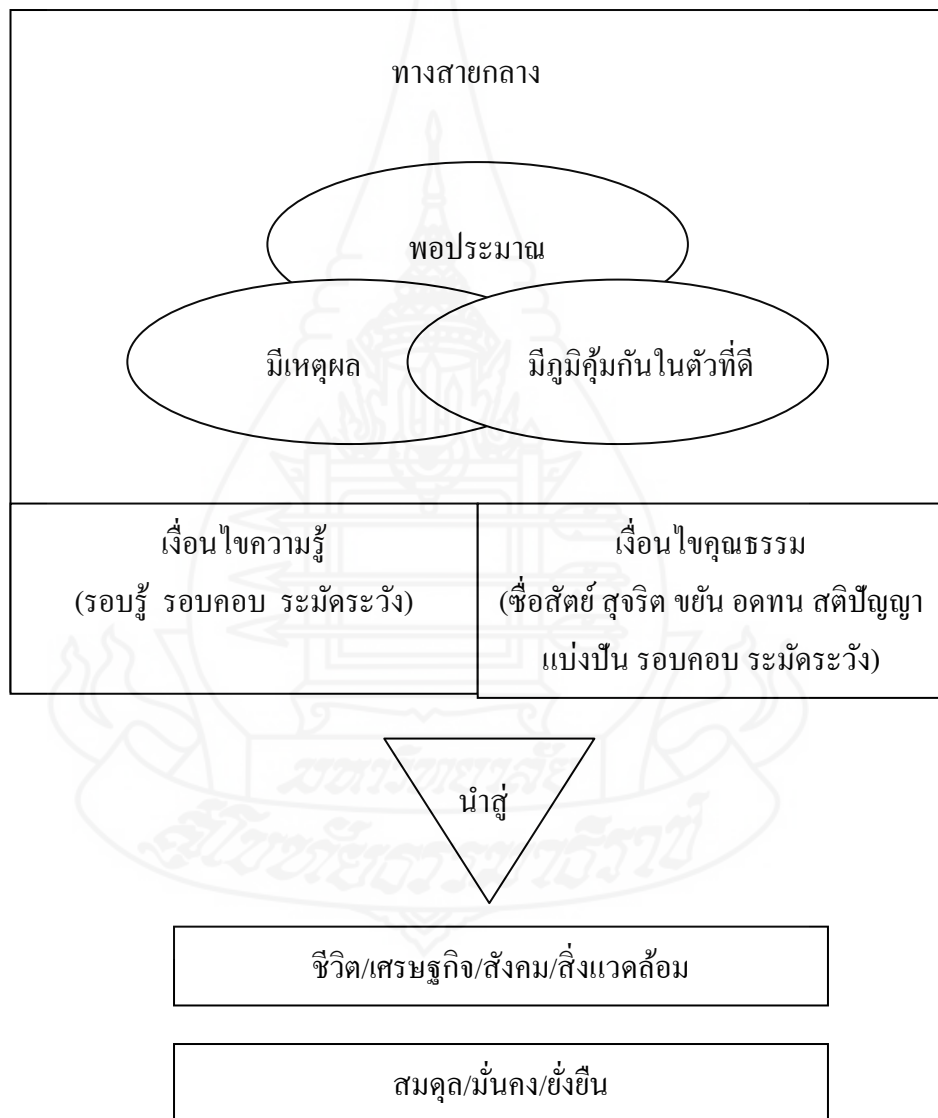
4) พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ปราชญ์แห่งพุทธธรรมได้มองเศรษฐกิจพอเพียงในแง่วัตถุนิยมและจิตนิยม ดังนี้ “...ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง อาจมองได้เป็น 2 ด้าน คือ มองอย่างวัตถุนิยม และมองแบบจิตนิยม

(1) มองอย่างวัตถุนิยม มองภายนอก คือ ต้องมีกินมีใช้ มีปัจจัยสี่เพียงพอ ที่เราพูดว่าพอสมควรกับอัตภาพ ซึ่งใกล้เคียงกับคำว่าพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ

(2) ส่วนความหมายด้านจิตวิสัยหรือจิตใจภายใน คือ ตนจะมีความรู้สึกพอเพียงไม่เท่ากัน บางคนเป็นล้านก็ไม่พอ บางคนมีนิดเดียวก็พอ เป็นการพอเพียงทางจิต” (พระธรรมปิฎก

ถ้าสรุปอย่างสั้นที่สุด คำว่าเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ การมีชีวิตอยู่อย่างพอคั่นเอง เมื่อพอดีแล้วต่อไปจะขยับขยายให้มามากขึ้นอีกก็ได้ ขอเพียงแต่ต้องหามาได้โดยถูกต้องชอบธรรมเป็นลำดับ (ป.อ.ปยุตฺโต) 2543)

สรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพที่ 2.4. สรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: อุดมพร อมรธรรม (2549) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว กรุงเทพมหานคร แสงดาว

2.2 เจ. ฮอล์มเบอร์ก และอาร์ แชนบรูด

ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับการพัฒนาแบบยั่งยืน ดังกล่าวว่า การพัฒนาแบบยั่งยืนใน ส่วนของความหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา คือการพัฒนาที่ประกอบไปด้วย

เป้าหมายทางเศรษฐกิจ: การตอบสนองและความพึงพอใจด้านความจำเป็นพื้นฐาน

เป้าหมายทางสิ่งแวดล้อม: การป้องกัน และการนำใช้อย่างดีที่สุดในด้านสิ่งแวดล้อม

เป้าหมายทางสังคม: การให้อำนาจแก่กลุ่มคนและสังคม

สำหรับความยั่งยืนประกอบไปด้วย 3 ด้าน ด้วยกัน คือ

ด้านสังคม: ความยั่งยืนในด้านชนบทธรรมเนียมประเพณี ความสัมพันธ์ และสถาบัน

ด้านเศรษฐกิจ: ความยั่งยืนในการจัดสรรและกระจายทรัพยากรที่ขาดแคลน

ด้านนิเวศวิทยา: ความยั่งยืนในการให้จากสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรแก่ทั้งสองด้านข้างต้น

ดังนั้นหากพิจารณาโดยรวมทั้งหมด การพัฒนาแบบยั่งยืนมีความหมายถึง การพัฒนาที่มีเป้าหมายในแง่ของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม (คุณภาพชีวิต) และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สำหรับคนในยุคปัจจุบัน และมีความยั่งยืนไปถึงลูกหลานในอนาคต (เศรษฐศาสตร์การพัฒนา 2543: 52)

2.3 อี เอฟ. ชูมาเกอร์

เขียนหนังสือชื่อ Small is Beautiful ก็มีความหมายกระตุ้นให้เกิดปฏิกิริยาเชิงวิพากษ์ เพื่อทบทวนบทบาทหน้าที่ของปัจจัยพื้นฐานการผลิต ทางเลือกเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งวิกฤตมนุษย์และสิ่งแวดล้อมอันมีต้นตอจากวิทยาศาสตร์วัตถุนิยม โดยปัญหาทั้งหมดนี้ล้วนตกอยู่ภายใต้วังวนแห่งวิชาคือความไม่รู้ อันนำไปสู่ภาวะหลงยึดติดพึ่งพาเทคโนโลยีหรือประยุกต์วิทยาอย่างปราศจากสติไตร่ตรอง สุดท้ายแล้วเศรษฐศาสตร์ที่มุ่งเฉพาะการเจริญเติบโตแบบตักตวงผลประโยชน์จากธรรมชาติอย่างลึบชิดจำกัดนั้น จะสอดคล้องกับมายาคติมากกว่าเงื่อนไขประการอื่นใด

ปัญหาที่สำคัญเกิดจากการผลิตซึ่งมีรากฐานจากวิทยาศาสตร์วัตถุนิยมที่คับแคบทำให้การผลิตและการบริโภคกลายเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญของชีวิตมนุษย์ แต่การผลิตที่ไม่พิจารณาผลที่จะเกิดขึ้นตามมาอย่างรอบคอบก็คือ การทำลายทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตของมนุษย์ และเป็นปัจจัยในการทำลายมนุษย์เองในที่สุด สาเหตุสำคัญเกิดจากการที่วิชาเศรษฐศาสตร์เน้นการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณในแง่มุมที่คับแคบพร้อมทั้งการละเลยการพิจารณาจากแง่มุมของคุณภาพที่มีความแตกต่างที่หลากหลาย ซึ่งเป็นจุดเน้นของการวิเคราะห์แบบพุทธ ซึ่งเป็น

ที่มาของข้อเสนอเศรษฐศาสตร์แนวพุทธที่เน้นทางสายกลาง อันเป็นจุดเน้นเดียวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อการผลิตสามารถกลับกลายเป็นการทำลายล้างได้ ประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ ขนาดการผลิต ซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญของปัญหาความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบทและกลายเป็นความสัมพันธ์เชิงทำลายล้างซึ่งกันและกัน เป็นปัญหาหลักที่สังคมมนุษย์ที่พัฒนาตามแนวอภิปรัชญาวิทยาศาสตร์วัตถุนิยมจะต้องประสบ การพิจารณาการผลิตเชิงทำลายล้างจะต้องคำนึงถึงความจำกัดของทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ที่สำคัญที่สุดคือ พลังงาน ชูมาเกอร์ได้ชี้ถึงปัญหาที่สำคัญระหว่างความสับสนของวิชาเศรษฐศาสตร์ ที่ไม่สามารถแยกแยะความหมายของทุนกับรายได้ออกจากกัน ได้อย่างชัดเจน เพราะทรัพยากรที่นำมาใช้แล้วหมดไปนั่นคือ ทุน จะนำเอาทรัพยากรประเภทนี้มาใช้แล้วที่กักเอาว่าเป็นรายได้ย่อมเป็นการทำลายตัวเอง เพราะทุนเหล่านี้ถ้าหมดแล้วก็หมดเลย เมื่อไม่มีทุนแล้วจะมีรายได้ได้อย่างไร ในขณะที่เดียวกันย่อมเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ถ้าพิจารณาถึงความอยู่รอดของมนุษยชาติในระยะยาว พลังงานนิวเคลียร์ย่อมไม่ใช่ทางรอดแต่เป็นทางรอด หรือเป็นทางที่เร่งให้มนุษย์เข้าไปใกล้จุดจบได้เร็วยิ่งขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงเทคโนโลยีที่มีหน้าตาเป็นมนุษย์ หรือเทคโนโลยีขนาดกลาง หรือสิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอธิบายว่า เป็นวิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดและถูกต้องตามหลักวิชาการ

สาเหตุของการใช้ทรัพยากรในลักษณะทำลายล้างนี้ ส่วนหนึ่งมาจากความเข้าใจว่าการพัฒนานั้นคือการทำให้เศรษฐกิจภาคดั้งเดิมได้กลายเป็นเศรษฐกิจภาคทันสมัย ซึ่งชูมาเกอร์ให้ความเห็นว่าแท้จริงคือปัญหาการศึกษา การจัดโครงสร้างองค์กรและระเบียบวินัยในการทำหน้าที่ โดยที่การทำงานร่วมกับเทคโนโลยีจะช่วยลดภาระในการแก้ปัญหาได้ แต่ต้องเป็นเทคโนโลยีระดับกลางที่เน้นความเรียบง่ายแต่มีประสิทธิภาพเพียงพอ โดยมีเป้าหมายอยู่ที่หมู่บ้านที่ยากจนทั้งโลกสองล้านแห่ง (ในขณะที่ชูมาเกอร์เขียน) ซึ่งต้องช่วยให้บุคคลเหล่านี้มีความรู้อย่างเป็นระบบในการช่วยเหลือตนเอง ในการเก็บน้ำ ปกป้องแหล่งน้ำ ขนส่งและกิจกรรมอื่นๆ โดยใช้ต้นทุนต่ำ ทำให้เกิดเป็นกระบวนการฟื้นฟูที่กว้างขวาง และได้รับการสนับสนุนจากมวลชนที่เข้มแข็งมากขึ้น ความเข้มแข็งนี้ต้องอาศัยกระบวนการเติบโตที่รวมเอาการศึกษาเพื่อช่วยให้ชาวชนบทมีความรู้พอที่จะสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ในพื้นที่ชนบท ประกอบกับการมีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก การจัดการองค์กรก็ต้องเน้นการเมืององค์กรที่กระจายอำนาจและเป็นประชาธิปไตย ขณะเดียวกันชาวชนบทจำเป็นต้องมีองค์กรที่จะช่วยให้พวกเขามีความเข้มแข็งและระเบียบวินัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีระเบียบวินัยในการประกอบอาชีพ การหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ และใช้จ่ายเฉพาะในสิ่งที่จำเป็นเพื่อความสามารถในการพึ่งตนเองได้ในที่สุด ชูมาเกอร์ได้

ทำนายถึงความล้มเหลวที่อาจเกิดขึ้นจากการไปพัฒนาชนบทตามแนวทางทำให้เศรษฐกิจภาค
ดั้งเดิมกลายเป็นเศรษฐกิจภาคทันสมัย เอาไว้ล่วงหน้า 30-50 ปีมาแล้ว ซึ่งเพิ่งตระหนักได้ในปัจจุบัน
นั่นคือการดำเนินนโยบายอะไรก็ตามที่ไม่ครบองค์ประกอบดังที่กล่าวมา ก็จะต้องจบลงด้วยความ
ล้มเหลว ซึ่งเป็นการสะท้อนความสำเร็จและความล้มเหลวของการพัฒนาชนบทของไทยในปัจจุบัน
อยู่แล้วเช่นกันหากรัฐบาลที่มีลักษณะธุรกิจการเมืองไม่ใส่ใจและ ไม่ต้องการเรียนรู้

ประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การจัดสร้างองค์กรและการถือกรรมสิทธิ์ใน
ทรัพย์สิน ประเด็นนี้ซูมาเกอร์ให้ความสำคัญมาก ขณะที่ผู้คนส่วนใหญ่มักจะมองไม่เห็น ซูมาเกอร์
ได้ซื้อข้ออ่อนของทั้งทุนนิยมและสังคมนิยม ซึ่งมีความแตกต่างที่สำคัญอยู่ในรูปแบบการถือครอง
กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ในขณะที่ทุนนิยมอ้างถึงเสรีภาพและเสรีนิยมเน้นการวางแผน ซูมาเกอร์เห็น
ความจำเป็นของการมีทั้งเสรีภาพและการวางแผน พร้อมทั้งกับเสนอทางออกด้วยทางสายกลางที่มี
การประนีประนอมที่ไม่ทำให้ทั้งสองฝ่ายด้อยค่า ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาระบบที่เป็นประชาธิปไตย
และความเป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีมากขึ้น ในขณะที่การจัดการอุตสาหกรรมจะมีการใช้เครื่องจักรอย่าง
มีมนุษยธรรมมากขึ้น ใช้ผลพวงของอัจฉริยภาพและความพยายามของมนุษย์อย่างชาญฉลาดมาก
ขึ้น โดยมีข้อเสนอที่น่าสนใจและล้ำสมัยของซูมาเกอร์ว่า แทนที่จะทำให้รัฐวิสาหกิจใหญ่ๆ
กลายเป็นของเอกชนเหมือนแนวโน้มนี่เกิดขึ้นในประเทศไทยทุกวันนี้ หรือการโอนกิจการขนาด
ใหญ่ของเอกชนมาเป็นของรัฐเหมือนความพยายามของรัฐบาลสังคมนิยมในหลายประเทศในอดีต
ซูมาเกอร์เสนอให้วิสาหกิจเอกชนขนาดใหญ่จะต้องแบ่งหุ้นให้แก่รัฐร้อยละห้าสิบแทนการเก็บภาษี
จากวิสาหกิจบนฐานรายได้หรือกำไร ทั้งนี้เพราะในความเป็นจริงวิสาหกิจขนาดใหญ่ในลักษณะ
เช่นนี้มีรัฐเป็นหุ้นส่วนอยู่ด้วยจากการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานอยู่แล้ว ทำให้รัฐวิสาหกิจเหล่านี้
ได้ประโยชน์จากการลงทุนดังกล่าวโดยตรง ผู้สมควรจะได้ส่วนแบ่งนี้คือรัฐบาลท้องถิ่นที่วิสาหกิจ
ตั้งอยู่โดยการดูแลของ “สภาสังคม” ซึ่งเป็นองค์กรในท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นอิสระ ประกอบด้วย
ผู้แทนจากสหภาพแรงงานในท้องถิ่นหนึ่งในสี่ จากองค์กรนายจ้างในท้องถิ่นนั้นๆ หนึ่งในสี่ จาก
สมาคมวิชาชีพท้องถิ่นหนึ่งในสี่ และจากผู้อาศัยในท้องถิ่นหนึ่งในสี่ ส่วนวิสาหกิจขนาดเล็กก็
สามารถมีเอกชนเป็นเจ้าของและเสียภาษีรายได้ตามปกติ ข้อเสนอลักษณะนี้เป็นข้อเสนอที่มีความ
ก้าวหน้าและมีความเป็นไปได้จริงในทางปฏิบัติ แต่ยังไม่พียงในการเปลี่ยนแปลงจาก
การเมืองที่อยู่บนฐานธุรกิจการเมือง รูปแบบดังกล่าวควรจะเป็นรูปแบบหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียง
ที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในอนาคตเช่นกัน (กษิร ชีพเป็นสุข 2549: 11)

2.4 พุทธเศรษฐศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ พันธเสน เขียนหนังสือชื่อ พุทธเศรษฐศาสตร์ นิยามพุทธ
เศรษฐศาสตร์

พุทธเศรษฐศาสตร์ถือกำเนิดขึ้นมาเพื่อช่วยให้นิยามเศรษฐศาสตร์สมบูรณ์ยิ่งขึ้นมีความหมายต่อความเป็นมนุษย์ที่มีชีวิตจิตใจมากขึ้น และมีความรู้สึกเอื้ออาทรต่อผู้อื่นด้วยจิตที่มีโลกทัศน์เปิดกว้างและเห็นความแท้จริงมากยิ่งขึ้น พุทธเศรษฐศาสตร์มองเห็นข้อจำกัดของทรัพยากรเช่นเดียวกับเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก แต่พุทธเศรษฐศาสตร์เข้าใจมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้งกว่า โดยเข้าใจมนุษย์ตามความเป็นจริง กล่าวคือ มนุษย์มีความไม่รู้ มีโลก โกรธ หลง มีความรัก มีความสามารถที่จะเติบโตทางจิตวิญญาณได้ มีปัญหาที่จะรู้เท่าทันทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริง มีความเมตตากรุณาที่จะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้น ฯลฯ ความเข้าใจที่แตกต่างกันนี้เองที่ทำให้นิยามของพุทธเศรษฐศาสตร์แตกต่างจากนิยามของเศรษฐศาสตร์

พุทธเศรษฐศาสตร์ คือ วิชาที่ว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐศาสตร์ที่จะทำให้งบการเงินบุคคลและสังคมบรรลุซึ่งสันติสุขจากการมีชีวิตอยู่ในโลกของวัตถุภายใต้เงื่อนไขของการมีทรัพยากรที่จำกัด

2.4.1 ประเด็นที่ซ่อนอยู่ภายใต้คำนิยาม

ประเด็นที่ซ่อนอยู่ในคำนิยามพุทธเศรษฐศาสตร์คือ “ความเข้าใจมนุษย์ตามความเป็นจริง” ซึ่งปรากฏอยู่ในหลักพุทธธรรม พุทธธรรมเข้าใจมนุษย์อย่างละเอียดลึกซึ้งกว่าข้อสมมติของเศรษฐศาสตร์ที่ว่าด้วยการเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตน ทั้งยังเข้าใจในความหลากหลายของมนุษย์ มนุษย์มิได้เหมือนกันหมดตามข้อสมมติที่เศรษฐศาสตร์ตั้งเอาไว้ อีกทั้งพุทธเศรษฐศาสตร์ยอมรับว่ามนุษย์อาจเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน แต่ความเห็นแก่ตัวนั้นเป็นคุณสมบัติหนึ่งที่ทำเป็นต่อการมีชีวิตรอดเท่านั้น มิใช่คุณสมบัติที่โดดเด่นของมนุษย์เพียงแต่อย่างเดียว เพราะมนุษย์มีคุณสมบัติอื่นๆ ที่แตกต่างไปจากคุณสมบัติของสัตว์เลื้อยคลานและสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมโดยทั่วไปอีกมาก คุณสมบัติที่โดดเด่นของมนุษย์ที่แตกต่างไปจากสัตว์ ประการแรก คือ ความคิด ความรู้สึกที่ละเอียดอ่อนในด้านความคิด มนุษย์สามารถคิดหาเหตุผล คิดแก้ปัญหา คิดทบทวน คิดวิเคราะห์ในลักษณะเชื่อมโยงได้มากกว่าสัตว์ยิ่งนัก และที่โดดเด่นกว่าทุกเผ่าพันธุ์ก็คือ การใช้ภาษา และสัญลักษณ์ต่างๆ แม้ว่าจะมีการพิสูจน์ในทางวิทยาศาสตร์ว่า สัตว์ก็สามารถเข้าใจสัญลักษณ์ต่างๆ ได้ แต่นั่นก็เป็นเพียงระดับเบื้องต้นยังไม่สามารถพัฒนาเป็นระบบความคิดขึ้นมาได้

ในด้านวิญญาณหรือความสามารถในการรับรู้มนุษย์มีความลึกซึ้งยิ่งกว่าสัตว์ ยิ่งนักไม่ว่าจะเป็นสุนทรียภาพทางศิลปะ ความรัก ความเมตตา ความอิจฉาริษยา ความโสภณเศร้า เป็นต้น ถึงแม้ว่าสัตว์บางชนิดจะมีความรับรู้ เช่น ความรัก ความเหงา ความกลัว แต่นั่นก็เป็นเพียงการรับรู้ที่ขังอยู่ในระดับหยาบ นอกจากนี้จิตใจของมนุษย์ยังมีระดับความสามารถที่หลากหลายตั้งแต่หยาบไปจนถึงละเอียด ในขั้นละเอียดพระพุทธเจ้าพบว่า ปัญญา คือคุณสมบัติที่ทำให้มนุษย์กลายเป็นสัตว์ประเสริฐกล่าวคือ เหนือความคิด ความรู้สึกแล้ว ยังมีปัญญาเป็นสภาวะอารมณ์ตระหนักรู้

รู้อันกระจ่างชัด เนื่องจากความเข้าใจโลกและชีวิตผ่านการสะสมรวบรวมประสบการณ์ของการรับรู้
 อย่างเป็นกลางในทุกขณะปัจจุบันอย่างลุ่มลึกโดยไม่ต้องคิดซึ้งหรือตกเป็นทาสของความคิดหรือ
 ความรู้สึกใดๆ ประเด็นนี้มีได้หมายความว่าถึงการใช้ความคิดหรือความรู้สึก แต่หมายถึงการไม่ติด
 ข้องอยู่กับความคิดหรือความรู้สึกเดียวจนตาย

นอกจากนี้พุทธเศรษฐศาสตร์มิได้จัดว่าข้อสมมุติว่ามนุษย์ทุกคนมีปัญหา
 และยิ่งไปกว่านั้น พุทธเศรษฐศาสตร์ยังไม่มีกำหนดข้อสมมุติใดๆ ทั้งสิ้น ทั้งนี้เพื่อให้มนุษย์ได้
 เข้าใจถึงความจริงโดยไม่ต้องมีข้อสมมุติใดๆ มาบิดเบือนเกิดเป็นมายาที่ปิดกั้นต่อการรับรู้ว่าเป็น
 กลางและสามารถเข้าใจมนุษย์ได้อย่างเป็นจริง คือมีทั้งที่มีจิตใจหายาบ และละเอียดคลุกเคล้ากันไป
 มนุษย์ทุกคนนั้นมีศักยภาพที่จะพัฒนาจิตใจหายาบไปสู่ละเอียดจนถึงขั้นมีปัญหาอันบริสุทธิ์ได้
 ดังนั้น สิ่งสำคัญที่เราควรปฏิบัติต่อชีวิตของเราคือ การฝึกฝนจิตใจให้สามารถพัฒนาก้าวหน้าขึ้นอยู่
 ตลอดเวลาด้วยการทำใจให้สะอาด ปราศจากสิ่งเศร้าหมอง ทำใจให้สงบให้เกิดสมาธิ เพื่อจะได้มีสติ
 รู้ทันความคิดของตนเองอยู่ตลอดเวลา และเพื่อจะได้รับผลในที่สุดคือการมีความสว่าง รู้แจ้งเห็น
 จริงในทุกสิ่งทุกอย่าง ตามความเป็นจริงของสิ่งนั้นๆ คือความมีปัญญานั้นเอง กระบวนการดังกล่าว
 นี้ปรากฏอยู่ในพุทธธรรมที่เรียกว่า กระบวนการไตรสิกขา อันประกอบด้วย สีล สมาธิ และปัญญา

1) สีล คือ การปฏิบัติตนแต่ในทางที่ดีงาม ไม่เบียดเบียนตนเอง ชุมชน
 ตลอดจนธรรมชาติ

2) สมาธิ มีหลักอยู่ที่ความสงบ นิ่ง ไม่หวั่นไหว และเพื่อจะให้เกิดสติ เพื่อ
 รู้เท่าทันความรู้สึก ความคิด และธรรมะหรือหลักการปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงความดี ความงาม และ
 ความจริงอยู่ตลอดเวลา

3) ปัญญา มีหลักอยู่ที่การตระหนักรู้ทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริง
 เพื่อที่จะช่วยให้ตนเองและผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ได้

การอบรมศีล คือ การป้องกันจิตใจมิให้แมลงหรือเรื่องเศร้าหมองใดๆ มา
 ทำลายศักยภาพในการเติบโต

การอบรมสมาธิ คือ การรดน้ำพรวนดินให้จิตใจเติบโตได้อย่างมั่นคง

การอบรมปัญญา คือ การช่วยให้จิตใจผ่องใส จนสามารถผลิตดอกออก
 ผลได้อย่างสมบูรณ์

2.4.2 ขยายประเด็นความสุข

พุทธเศรษฐศาสตร์ คือ วิชาที่ว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐศาสตร์ที่
 จะทำให้ปัจเจกบุคคลและสังคมบรรลุซึ่งสันติสุข จากการมีชีวิตอยู่ใน โลกของวัตถุภายใต้เงื่อนไข
 ของการมีทรัพยากรที่จำกัด

สานติสุข ที่ปรากฏอยู่ในคำนิยามคือ ความสุขที่เราไม่ต้องบริโภคอะไรเราก็สามารถที่จะมีความสุขได้ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงความสุขจากการบริโภคด้วยเช่นกัน กล่าวคือ เมื่อเราบริโภคอะไรเราก็มีความสุข โดยไม่มีความทุกข์เป็นผลตามมานั้นก็คือ การบริโภคชนิดที่ไม่เบียดเบียนตนเอง และไม่เบียดเบียนผู้อื่นด้วยพร้อมกันไป กล่าวคือ เรามีความสุขได้ตลอดเวลาทั้งบริโภคและไม่บริโภค เป็นความสุขเฉพาะในมนุษย์ที่ได้รับการพัฒนายกระดับศักยภาพอย่างเต็มที่แล้วเท่านั้น ในความจริงทุกคนมีศักยภาพที่จะยกระดับจิตถึงจุดนี้ได้อย่างถ้วนหน้า

2.4.3 ขยายความมิติทางสังคม

พุทธเศรษฐศาสตร์ให้ความสนใจศึกษาว่าในโลกที่มีทรัพยากรอย่างจำกัดนี้ เราจะใช้ทรัพยากรเหล่านั้นอย่างไร เพื่อให้บรรลุถึงสานติสุข อันเป็นความสุขอย่างสันติ มีความเบิกบาน ความสดชื่น ที่ปรากฏอยู่ทุกขณะของชีวิต เมื่อปัจเจกทุกคนบรรลุถึงซึ่งสานติสุข สังคมก็มีแนวโน้มที่จะบรรลุถึงซึ่งสานติสุขเช่นกัน โครงสร้างทางสังคม คือ รูปแบบที่เกิดขึ้นซ้ำๆ ภายในระบบความสัมพันธ์ของสังคม ตัวอย่างเช่น โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีฐานอยู่ที่ระบบอุตสาหกรรมอาศัยตลาดเป็นกลไกในการกระจายผลผลิตจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค และรัฐมีหน้าที่ในการควบคุมกลไกตลาดให้ดำเนินไปในทางที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ปัจเจกบุคคล ชุมชน หรือสังคมโดยรวม แต่ถ้าหากกลไกตลาดไม่ทำหน้าที่ได้อย่างที่ควรจะเป็น ประกอบกับการที่รัฐก็ไม่สามารถจัดการในการแทรกแซงตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็อาจจะเกิดภาวะที่เรียกว่า ความล้มเหลว ของระบบตลาดซึ่งจะมีส่วนสำคัญให้สังคมเกิดความทุกข์ได้ ขณะที่ปัจเจกชนส่วนมากที่มีปัญหาอาจไม่ถูกระทบโดยปัญหาดังกล่าว ดังนั้นสานติสุขของสังคมโดยรวมจะเกิดขึ้นได้ จำเป็นต้องคำนึงถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างที่ก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งกับการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ รวมกับกระบวนการพัฒนาศักยภาพของปัจเจกบุคคลให้สามารถบรรลุสานติสุขในที่สุด ดังนั้นความรู้ความเข้าใจโครงสร้างทางสังคมเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องศึกษาด้วยการเห็นเฉพาะจิตของแต่ละบุคคลหรือปัจเจกบุคคล โดยไม่พิจารณาปัญหาโครงสร้างในวิธีการหรือเรียกเป็นภาษาวิชาการว่า วิธีวิทยาแบบพุทธก็อาจจะเกิดปัญหาได้เช่นกัน ในพุทธธรรมจะอธิบายโครงสร้างในฐานะภาวะแวดล้อมซึ่งจะต้องมีการจัดสถานะแวดล้อมให้ดีที่เรียกว่าสัพปายะด้วย

- 1) การเน้นการพึ่งตนเอง
- 2) การเน้นการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท
- 3) การเน้นอธิษฐาน หรือการละเว้นจากการสร้างเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความ

รุนแรง

- 4) การเน้นการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพการงานที่เป็นประโยชน์ สุจริต และมีมานะอดทน หรือสัมมาอาชีพะ

- 5) การเน้นการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
- 6) พยายามละกิเลสและความโลภ
- 7) การเน้นความซื่อสัตย์ สุจริต มีความละเอียดและเกรงกลัวการกระทำ

ความผิด (อภิชาต ปันรเสน และคณะ 2549)

บทที่ 3

งานวิจัยที่ใช้ในการศึกษา

1. สรุปผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ และคู่มือวิทยานิพนธ์

1.1 ผลงานวิจัยภาคเหนือ

1.1.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน

ชื่อผู้วิจัย กนกกาญจน์ มะลาง

ปีที่ศึกษา 2551

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน
2. ศึกษาปัญหาของวิสาหกิจชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน
3. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน โดยประยุกต์ใช้งานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นวิธีวิทยาวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย สมาชิกของวิสาหกิจชุมชน ผ้าทอกะเหรี่ยงลายโบราณ ชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน จำนวน 26 คน ประกอบด้วย ประธานวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน 5 คน สมาชิกวิสาหกิจชุมชน 20 คน ผู้นำในชุมชน 5 คน เจ้าหน้าที่จากองค์กรที่ให้การสนับสนุน 5 คน และบุคคลภายนอก 5 คน รวมทั้งหมด 41 คน เหตุผลในการเลือกกลุ่มดังกล่าว เนื่องจากเป็นกลุ่มอาชีพ ที่มีพัฒนาการที่ดี ทำให้กลุ่มสามารถพัฒนาและก้าวสู่วิสาหกิจชุมชน คาดว่าน่าจะเป็นประโยชน์ในการศึกษา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มอาชีพอื่นๆ ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ประยุกต์ใช้งานวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)
2. การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non- Participant Observation)

3. การสัมภาษณ์ (Interview)
4. การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Meeting)
5. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระดับบุคคล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีกิจกรรมต่างๆ เช่น การสนทนากลุ่ม เป็นต้น การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์บุคคลและกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้นำชุมชน ชาวบ้านที่ไม่ใช่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่เข้าไปสนับสนุนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมไว้แล้ว โดยบุคคล กลุ่มบุคคลและสถาบันต่างๆ เช่น เอกสารรายงานการวิจัย บทความ วารสารสิ่งพิมพ์ หนังสือ รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา/วิจัย ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพระบาทห้วยต้ม แบ่งได้เป็น 4 ยุค คือ (1) ยุคดั้งเดิมซึ่งสตรี ปกาเกอญอ จะทอผ้าแบบทกี่อ เพื่อผลิตเสื้อผ้าของสมาชิกในครอบครัว โดยปลูกฝ้ายเองและใช้สีย้อมจากต้นไม้จากป่าชุมชน (2) ยุคก่อตั้งกลุ่มทอผ้าพระบาทห้วยต้ม โดยการสนับสนุนของศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงจังหวัดลำพูน เมื่อ ปี 2535 เริ่มต้นด้วยงบประมาณตั้งต้น 20,000.-บาท และสมาชิก 20 คน เริ่มใช้ฝ้ายย้อมสำเร็จ และฝากขายผลิตภัณฑ์ที่ร้านค้าในชุมชน (3) ยุคพัฒนาการเริ่มเมื่อปี 2545 สมาชิกเพิ่มเป็น 75 คน ระดมทุนในรูปสหกรณ์ออมทรัพย์ มีโอกาสดีคือ นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งผลิตภัณฑ์ของก็ คือ นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้รับมาตรฐาน 5 ดาว และจัดตั้งศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ และ (4) ยุควิสาหกิจชุมชน ซึ่งขึ้นทะเบียนเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2548 ทำให้ได้รับการสนับสนุนหลายด้าน เช่น การจัดตั้ง การบริหาร การตลาด การร่วมมือระหว่างเครือข่าย รวมทั้งเงินทุนจากสถาบันเงินกู้ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพมากขึ้นจนได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ล่าสุดได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ ที่กรรมการและสมาชิกมาทำงานร่วมกัน และเป็นแหล่งดูงานของผู้ที่สนใจ

ปัญหาสำคัญของวิสาหกิจชุมชนพระบาทห้วยต้ม ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ขาดแรงงานช่วงฤดูทำนา ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ยังมีน้อย ตลอดจน การมีส่วนร่วมของกรรมการและสมาชิกยังมีน้อย วิธีการแก้ไข คือ ขยายการผลิตไปยังสตรีในหมู่บ้านใกล้เคียง ฝึกเยาวชนให้ทอผ้า ฝึกแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้หลากหลายมากขึ้น และกระตุ้นกรรมการและสมาชิกให้มาทำงานร่วมกันที่ศูนย์เรียนรู้

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. มีกลุ่มสตรีทอผ้าแบบกี่เอว เพื่อผลิตเสื้อผ้าของสมาชิกในครอบครัว โดยปลูกฝ้ายเองและใช้สีย้อมจากต้นไม้จากป่าชุมชน

2. ระดมทุนในรูปแบบสหกรณ์ออมทรัพย์ มีโอกาสดีคือ นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ คือ นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้รับมาตรฐาน 5 ดาว และจัดตั้งศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์

3. การจัดตั้ง การบริหาร การตลาด การร่วมมือระหว่างเครือข่าย เพื่อผลิตภัณฑ์มีคุณภาพมากขึ้นจนได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ ที่กรรมการและสมาชิกมาทำงานร่วมกัน

ข้อเสนอแนะอื่นๆ การฝึกฝนเยาวชนให้เข้ามาเรียนรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการตลาด รวมทั้ง การหาแนวทางวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและหาแนวทางลดต้นทุนการผลิต

1.1.2 วิสาหกิจชุมชนกับการพึ่งตนเอง: กรณีศึกษาการแปรรูปผลผลิตจากต้นตาลชุมชนบ้านเหล่าขวัญ ตำบลท้อแท้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก

ชื่อผู้วิจัย พรศรี ยงค์ประพันธ์ ปีที่ศึกษา 2547

วัตถุประสงค์ของการศึกษา มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาภูมิปัญญาและพลวัตของภูมิปัญญาด้านการแปรรูปผลผลิตจากต้นตาลของชุมชนบ้านเหล่าขวัญ, ศึกษากระบวนการจัดการองค์ความรู้ของกลุ่ม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านเหล่าขวัญ ตำบลท้อแท้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 193 ครัวเรือน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. แบบสำรวจที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับสภาพทั่วไป ของประชากร เศรษฐกิจ สังคม ของครัวเรือนตัวอย่าง

2. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์ข้อมูลผู้ประกอบอาชีพแปรรูปผลผลิตจากต้นตาล

3. แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง แต่มีประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ชุมชนกลุ่มและความสัมพันธ์ วิถีชีวิตความเป็นมา การสืบสาน พัฒนาการของภูมิปัญญา ในการแปรรูป ผลผลิตจากต้นตาลและกระบวนการจัดการในเชิงวิสาหกิจชุมชน การแปรรูปน้ำตาลสด แนวคิด และพฤติกรรมของบุคคล กิจกรรมต่างๆ ของชาวบ้าน ตลอดจนแนวคิดของผู้นำ หมู่บ้าน ประธานกลุ่ม พัฒนาการและบุคคลที่มีบทบาทความสำคัญในชุมชน

4. แบบวิเคราะห์ผังเครือญาติและระบบความสัมพันธ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเครือญาติและระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน เพื่อเชื่อมโยงระหว่างเครือญาติและระบบความสัมพันธ์สืบสานภูมิปัญญาด้านการทำตาล และกระบวนการสร้างการพัฒนาเกิดกลุ่มทางสังคมที่นำไปสู่การดำเนินวิสาหกิจชุมชน

ผลการศึกษา/วิจัย โดยเริ่มจากการปฏิรูปการปกครองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในหัวเมืองประเทศราชภาคเหนือในปี พ.ศ. 2442 ซึ่งถือได้ว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของภาคเหนือไปพร้อมๆ กัน จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและนโยบายของรัฐเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนหมู่บ้านในขณะที่ยุควัฒนธรรมชุมชนเป็นปัจจัยที่เหนี่ยวนำการเปลี่ยนแปลงให้ช้าลงหรือกำหนดรูปแบบการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยได้แบ่งงานวิจัยออกเป็นสี่บท บทที่ 1 ว่าด้วยสภาพภูมิศาสตร์และภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่กำหนดวิถีการผลิตของชาวบ้านในภาคเหนือมาตั้งแต่อดีต บทที่ 2 ศึกษาเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านในยุคที่รัฐบาลกรุงเทพฯ ได้เข้าไปแทรกแซงหลังการปฏิรูปการปกครองตั้งแต่ พ.ศ. 2442 ถึง พ.ศ. 2504 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นช่วงเวลาที่เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านยังไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก แม้ว่าจะมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในเมืองใหญ่ที่มีพ่อค้าชาวต่างประเทศเข้าไปทำธุรกิจต่างๆ มากขึ้น ปัญหาการเดินทางทำให้อำนาจของรัฐยังเข้าไปไม่ถึงชุมชนหมู่บ้าน แต่กลุ่มผู้ประกอบการเดิมและพ่อค้านายทุนต่างชาติได้เข้าไปยึดครองจับจองที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในชุมชนหมู่บ้าน ทำให้ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกินก่อตัวขึ้นและเป็นปัญหาเรื้อรังมาตลอด ชาวบ้านยังดำรงชีพด้วยการทำไร่ทำนาและเก็บหาของป่า บทที่ 3 เป็นการศึกษาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐ ที่ทำให้อำนาจรัฐเข้าไปสู่ชุมชนหมู่บ้านในช่วง พ.ศ. 2504 – 2524 นำไปสู่การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตจากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อขายมากขึ้น อำนาจรัฐและทุนจากภายนอกเข้าไปแทรกแซงระบบเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านมากขึ้นเรื่อยๆ ในขณะเดียวกันปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติได้แก่ ที่ดิน แหล่งน้ำและป่าไม่มีความสำคัญและสร้างความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงทศวรรษที่ 2510 – 2520 เกิดการต่อสู้ทางการเมืองเพื่อแก้ไขปัญหของชาวไร่ชาวนา รัฐให้ความสนใจชุมชนหมู่บ้านมากขึ้นเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของลัทธิคอมมิวนิสต์จึงมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ทำให้ชนบทกับเมืองติดต่อกันได้สะดวกยิ่งขึ้น การพัฒนาชนบทให้ชาวบ้านอยู่ดีกินดีเป็นนโยบายในกาตอบโต้ปฏิบัติการของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยพร้อมๆ กับทำให้เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านปรับเปลี่ยนไป และเปิดชุมชนหมู่บ้านภาคเหนือให้กับระบบทุนนิยมและระบบตลาด บทที่ 4 ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้าน

ภาคเหนือที่ปรับมาเป็นระบบการผลิตเพื่อการค้าและอุตสาหกรรมตลอดจนการขยายตัวของธุรกิจภาคบริการซึ่งทำให้ภาคเหนือปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วในหลายๆ พื้นที่แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ได้นำมาสู่คุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนวิถีการผลิตแบบทุนนิยมทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับชวานายากจนที่ต้องสูญเสียที่ดิน และกลายเป็นแรงงานรับจ้างใน โรงงานอุตสาหกรรม โรงแรม และร้านอาหาร การที่ที่ดินอุดมสมบูรณ์เปลี่ยนมือไปเป็นของคนนอกชุมชน ส่งผลต่อระบบการผลิตทางการเกษตร ทำให้ชาวบ้านจำนวนมากต้องเปลี่ยนอาชีพเกิดความไม่แน่นอนในการดำรงชีพ ชาวบ้านหันมาพึ่งวัฒนธรรมชุมชนในการแก้ไขปัญหา และป้องกันปัญหา เช่น การสร้างกลุ่ม ร่วมมือในชุมชน การเรียกร้องสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เป็น “ของหน้าหมู่บ้าน” ของชุมชน และการฟื้นฟูเศรษฐกิจพึ่งตนเองในอดีตกลับขึ้นมาอีก

หนึ่งศตวรรษของเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านภาคเหนือแสดงให้เห็นอำนาจของรัฐที่เข้าไปแทรกแซงชุมชนอย่างช้าๆ เพื่อดูดซับเอาผลประโยชน์และรายได้จากชุมชนหมู่บ้าน นำเอานโยบายเศรษฐกิจระดับชาติมาครอบงำและชักนำให้ชาวบ้านปรับเปลี่ยนระบบการผลิตดั้งเดิมที่มีความมั่นคงและยั่งยืนมาเป็นระบบการผลิตแบบทุนนิยมที่พึ่งพาลาตลาดมากกว่าชุมชนหรือตนเอง เนื่องจากระบบวัฒนธรรมชุมชนที่เข้มแข็งด้วยจารีตประเพณีและระบบเครือญาติ ทำให้ชุมชนหมู่บ้านในภาคเหนือหลายแห่งยังรับมือกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมได้ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าระบบเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านภาคเหนือไม่ได้ก้าวล้ำเข้าสู่ระบบทุนนิยมจนไม่อาจถอยหลังมาเป็นระบบเศรษฐกิจยังชีพได้ตั้งแต่ก่อน

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. การสร้างกลุ่มและความร่วมมือระหว่างชุมชนกับภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาและต่อต้านระบบคอมมิวนิสต์เพื่อให้คนในชุมชนอยู่ดีกินดี
2. การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตด้านการเกษตรเพื่อการพัฒนาาระบบเศรษฐกิจของชุมชน
3. การฟื้นฟูเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองให้ชุมชนกับภาครัฐมีส่วนร่วมกัน
4. ทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์
5. สรรหาผู้นำที่ฉลาด เสียสละและทำงานหนัก
6. พัฒนาคุณภาพของผลผลิตในรูปแบบของการสร้างความแตกต่างของสินค้า การพัฒนาคุณภาพ และควบคุมภาพ

ข้อเสนอแนะอื่นๆ -

1.1.3 การวิเคราะห์เส้นทางการกระจายสินค้าที่เหมาะสมจากวิสาหกิจชุมชน ที่มีศักยภาพในการผลิตกล้วยตากในจังหวัดพิษณุโลกไปยังจังหวัดตามระเบียบเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตก

ชื่อผู้วิจัย ชญา ณรงค์ฤทธิ์

ปีที่ศึกษา 2550

วัตถุประสงค์ของการศึกษา การชี้ให้เห็นการคาดการณ์ปริมาณอุปสงค์ (Demand) ผลิตกล้วยตากจากจำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดตามแนวระเบียบเศรษฐกิจตะวันออก-ตก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ชุมชนกลุ่มวิสาหกิจที่เหมาะสมในจังหวัดพิษณุโลกสำหรับการผลิตกล้วยตากจำนวน 50 กลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อใช้ศึกษาบริบทและศักยภาพของกลุ่มอาชีพ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริง

ผลการศึกษา/วิจัย ผลการศึกษาพบว่าจำนวนกล้วยตากตามอุปสงค์ที่คาดการณ์มี 535,916 กิโลกรัม แต่กำลังการผลิตในปัจจุบันของกลุ่มมี 70,800 กิโลกรัม/ปี ดังนั้นอุปสงค์จึงมีมากกว่าอุปทานในปัจจุบันประมาณ 8 เท่า เมื่อทำการหาพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกกล้วยน้ำว่าเพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตกล้วยตากพบว่า จังหวัดพิษณุโลกมีเนื้อที่ที่เหมาะสมมากสำหรับการปลูกกล้วยน้ำว่าจำนวน 1,109,895 ไร่ (16.68%ของพื้นที่ทั้งจังหวัด) ของพื้นที่ทั้งจังหวัด บนเนื้อที่ที่เหมาะสมภายในระยะ Buffer 2000 เมตร ออกจากที่ตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถทำให้ทุกกลุ่มมีจำนวนวัตถุดิบที่เพียงพอต่อการผลิตกล้วยตากตามอุปสงค์ โดยในการวิ่งรับวัตถุดิบบนพื้นที่เหมาะสมมีระยะทางน้อยกว่า ระยะทางการวิ่งรับวัตถุดิบในปัจจุบัน ดังนั้นถ้ามีการสนับสนุนให้มีการปลูกกล้วยน้ำว่าบนพื้นที่เหมาะสม สามารถด้านลดต้นทุนด้านการขนส่งวัตถุดิบได้ เมื่อทำการประเมินระดับศักยภาพที่แท้จริงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเหมาะสมสำหรับการผลิตกล้วยตากพบว่าอยู่ในระดับเหมาะสมมากจำนวน 1กลุ่ม ปานกลาง จำนวน 3 กลุ่ม และน้อยจำนวน 2 กลุ่ม ผลการวิเคราะห์เส้นทางการกระจายสินค้าปรากฏว่า การวิ่งตาม Network Analysis ใช้ระยะทางและต้นทุนการขนส่งที่น้อยกว่าเส้นทางในปัจจุบัน โดยใช้รถบรรทุก 8 ล้อจำนวน 16 เที่ยว/ปี และรถบรรทุก 4 ล้อ จำนวน 5 เที่ยว/ปี ในการขนส่งสินค้าจากจุดกระจายสินค้าจังหวัดพิษณุโลกไปยังจุดกระจายสินค้าในจังหวัดต่างๆ (RT2) ซึ่งการกระจายสินค้าจากจุดกระจายสินค้าในจังหวัดต่างๆ ไปยังจุดขายภายในจังหวัดนั้นๆ (RT3) ใช้ขนาดรถขนส่งที่มีความจุแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความต้องการสินค้าภายในจังหวัดนั้นๆ โดยการขนส่งสินค้าใน 12 จังหวัดใช้รถกระบะในการขนส่งทั้งหมด 111 เที่ยว/ปี รถบรรทุก 4 ล้อ 30 เที่ยว/ปี และรถบรรทุก 6 ล้อ 3 เที่ยว/ปี รวมทั้งหมดส่งสินค้า 144 เที่ยว/ปี แต่เส้นทาง RT3 มีต้นทุนการขนส่งต่อกิโลกรัมที่สูงดังนั้นรูปแบบ

การขนส่งสินค้าจากจุดกระจายสินค้าจังหวัดพิษณุโลกไปยังจุดกระจายและขายสินค้าของจังหวัดอื่นๆ โดยตรง RT4 เป็นทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับจุดกระจายสินค้าจังหวัดอื่น อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทุกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทุกกลุ่มมีค่ามากกว่า 1 และมีระยะเวลาในการคืนทุนประมาณ 1 ปี 5 เดือน หากมีการลงทุนซื้อตู้รถเพิ่มเพื่อทำการผลิตกล้วยตากตามอุปสงค์ สำหรับจุดกระจายสินค้าจังหวัดพิษณุโลกมีค่า B/C ratio มากกว่า 1 ในทุกเส้นทาง แต่การขนส่งตามรูปแบบเส้นทาง RT4 จะส่งผลให้จุดกระจายสินค้าจังหวัดพิษณุโลกมีความคุ้มค่าต่อการลงทุนมากกว่าเส้นทาง RT3

อย่างไรก็ดี ชุมชนลุ่มน้ำขานก็มีวิธีปรับตัวเข้าหากุญแจของใหม่ของตนเอง โดยการคงอยู่ของเศรษฐกิจ อีกระบบหนึ่งภายในชุมชน กล่าวคือ

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. ราคาน้ำมันที่มีแนวโน้มสูงขึ้นสูงขึ้นในปัจจุบัน โลจิสติกส์จึงมีความสำคัญอย่างมากกับธุรกิจต่างๆ ที่ต้องมีการกระจายสินค้าจากแหล่งผลิตสินค้าไปยังผู้บริโภค เนื่องจากโลจิสติกส์บริโภค เนื่องจากโลจิสติกส์ที่ดีสามารถช่วยลดภาระต้นทุนของสินค้าได้
2. ปริมาณอุปสงค์ (Demand) ผลผลิตกล้วยตากจากจำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดตามแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตก (East-West Corridor)
3. พื้นที่เหมาะสมในการปลูกกล้วยน้ำว้าเพื่อเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบในท้องถิ่นแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตกล้วยตากเพื่อให้มีอุปทาน (Supply) ตามอุปสงค์
4. ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทกล้วยตาก
5. เส้นทางและจำนวนเที่ยวที่เหมาะสมรวมทั้งอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน
6. การสนับสนุนด้านการเกษตรจากการตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
7. การลดต้นทุนด้านการขนส่งวัตถุดิบ
8. การนำการขนส่งแบบโลจิสติกส์มาเป็นตัวช่วยในการกระจายสินค้าจากแหล่งผลิตสินค้าไปยังผู้บริโภค
9. ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
10. เส้นทางและจำนวนเที่ยวที่เหมาะสมรวมทั้งอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนที่สมดุลกัน

ข้อเสนอแนะอื่นๆ -

**1.1.4 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพงานวิจัยแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริม
วิสาหกิจชุมชนของเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏและองค์กรท้องถิ่นเขตภาคเหนือตอนล่าง**

ชื่อผู้วิจัย นางฉัตรนภา พรหมมา

ปีที่ศึกษา 2549

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคือความยากจนและการพัฒนา
ศักยภาพกลุ่มคนจนให้สามารถสร้างวิสาหกิจชุมชน

2. เพื่อทราบความเห็นของชุมชนต่อระบบเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
โดยการศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายคนจนเชื่อมโยงระดับครัวเรือน หมู่บ้าน ครอบคลุมในหน่วยระดับ
ตำบล ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านเพิ่ม อำเภอดงขาว จังหวัดเลย ซึ่งมีจำนวน 9 หมู่บ้าน ระยะเวลาใน
การศึกษาตั้งแต่ช่วงเดือน พฤษภาคม 2548 – กลางเดือน มีนาคม 2549

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ใช้แบบ
สัมภาษณ์เครื่องมือประยุกต์และการเก็บรวบรวมข้อมูลหลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริ
เศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 9 หมู่บ้าน

ผลการศึกษา/วิจัย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลทำให้เกิดความ
แตกต่างในความเป็นอิสระในการจัดการ โครงการเศรษฐกิจแบบพอเพียง คือ อาชีพ รายได้ เพศ และ
ระดับการศึกษา

จะเห็นได้ว่า การรวมกลุ่มของกลุ่มต่างๆ และการจัดการโครงการตาม
แนวทางโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ก่อให้เกิดสถาบันทางสังคมคือชุมชนที่เข้มแข็งเกิดขึ้น การ
ดำเนินการของกลุ่มมีการจัดการ ใช้มติหรือเสียงส่วนใหญ่ในกลุ่มในการพิจารณาที่จะทำเป็น
กิจกรรมต่างๆ ทำให้กลุ่มหรือว่าชุมชนมีการฝึกและเรียนรู้ การดำเนินงานใช้ระบบประชาธิปไตย
ในกลุ่มซึ่งชุมชนหรือท้องถิ่นมีความสำคัญ ซึ่งเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบ
ประชาธิปไตยซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยของไทยในระดับชาติต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้ได้พบปัญหาต่าง ๆ และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ปัญหาด้านโครงสร้างของการบริหารส่วนตำบล ที่ยังเป็นระบบราชการ
ถึงแม้ไม่ใช่ราชการส่วนภูมิภาคแต่ก็ยังเป็นราชการส่วนท้องถิ่น นโยบายต่าง ๆ ก็ยังรับจาก
ส่วนกลางยังติดขั้นตอนการปฏิบัติ การวิ่งเต้นและสนับสนุน แนวนโยบายโครงการเศรษฐกิจ
พอเพียงให้แก่ประชาชน หรือ ชุมชนจึงล่าช้า ติดอยู่กับระเบียบแบบแผน

ข้อเสนอแนะ การปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลฝ่ายกลางควร
เพิ่มขีดความสามารถขึ้นอีกมาก เพื่อที่จะตอบรับกับปัญหาที่เกิดขึ้น

2. ปัญหาด้านชุมชนและประชาชนในพื้นที่ส่วนมากมีรายได้น้อย ขาดงบประมาณ ขาดความรู้ความเข้าใจในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การบริหารจัดการการตลาด และประชาชนส่วนมากยังมีอาชีพทางการเกษตร เทคโนโลยีทางการเกษตรก็ไม่ได้นำมาใช้ การผลิตด้านการเกษตรจึงไม่ดีพอเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ โครงการเศรษฐกิจพอเพียง เป็นโครงการตามกระแสพระราชดำรัสก่อให้เกิดแนวคิดเพื่อที่จะแก้ปัญหาเศรษฐกิจประเทศไทยทุกพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลฝายกวาง จึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาด้านบุคลากร และประชาชนให้มีความรู้ความสามารถที่จะบริหารกิจการ กิจกรรมต่างๆ ในชุมชน โดยให้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง

3. ปัญหาเรื่องความรู้ของประชาชน ในชุมชนส่วนมากยังมีระดับการศึกษาต่ำจึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้มีการศึกษาตลอดชีพ ผสมผสานกับความรู้ต่างๆ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น มาบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อที่จะนำความรู้และวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาแก้ปัญหาทางสังคม และเศรษฐกิจในชุมชน

ข้อเสนอแนะ ระบบการศึกษามีส่วนสำคัญต่อบทบาทของชุมชนในการจัดการโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะหัวใจของความสำเร็จจะต้องเกิดจากชุมชนถ้าชุมชนยังไม่รู้ยังไม่เข้าใจก็ย่อมจะทำงานนี้ไม่ดีเท่าที่ควร แต่แนวทางโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่จะต้องค่อยเป็นค่อยไปต้องใช้เวลา การศึกษาไม่ว่าในหรือนอกโรงเรียน ไม่ว่าจะโรงเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา และวิทยาลัยการอาชีพ ระดับอนุปริญาขึ้นไปในพื้นที่จึงจำเป็นต้องบรรจุหลักสูตรให้เข้ากับระบบการศึกษาด้วยเพื่อที่จะสร้างจิตสำนึก ปลุกฝังการพึ่งตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. การดำเนินชีวิตตามแนวทางโครงการเศรษฐกิจพอเพียง
2. การรวมกลุ่มเพื่อฝึกฝนและเรียนรู้การทำงานอย่างเป็นระบบ
3. การนำความรู้ที่ได้จากการศึกษา ความรู้วิทยาการสมัยใหม่มาพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพ
4. มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่น มีประยุกต์ใช้ให้เกิดการดำเนินงานแบบบูรณาการในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะอื่นๆ -

1.1.5 วัฒนธรรมในฐานะกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนในตำบลสันทรายหลวง ตำบลสันป่าเปา และตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้วิจัย กิตติภณ สุพรรณกลาง และคณะ

ปีที่ศึกษา 2547

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. รูปแบบขั้นตอน และกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น ในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน
2. อิทธิพลของเงื่อนไขและปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ และ
3. กระบวนการเชื่อมโยงองค์ความรู้ไปสู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 3 กลุ่มแม่บ้าน คือ

1. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมสันทรายหลวง ตำบลสันทรายหลวง
2. กลุ่มตุ๊กตาเผาเด็กไทยล้านนา “ประติมากรรมดินเผาก่อนก่” ตำบลสันป่าเปา
3. กลุ่มสมุนไพรชุมชน บ้านบวกเปา ตำบลหนองแห้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบอุปนัยเชิงวิเคราะห์ ใช้แบบสัมภาษณ์เครื่องมือประยุกต์และการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงก่อนที่จะทำการแยกหมวดหมู่จำนวน 3 กลุ่มแม่บ้าน

ผลการศึกษา/วิจัย พบว่า วิสาหกิจกรณีศึกษาทั้งสามกลุ่มมีลักษณะที่แตกต่างกันโดยธรรมชาติของผลิตภัณฑ์ กลุ่มตุ๊กตาเผาเด็กไทยล้านนาเป็นกิจการส่วนบุคคล ในขณะที่กลุ่มทำข้าวแตน (กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมสันทรายหลวง) และกลุ่มสมุนไพรชุมชนบ้านบวกเปาเป็นกิจการของชุมชนที่ตั้งขึ้นมาในรูปแบบที่คล้ายสหกรณ์ รูปแบบ ขั้นตอน และกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมจึงต่างไประหว่าง กลุ่มแรกและสองกลุ่มหลัง ในขณะที่กลุ่มทำข้าวแตนอาศัยความรู้ดั้งเดิมในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ส่วนกลุ่มสมุนไพรที่มุ่งผลิตเครื่องใช้สมัยใหม่ ต้องอาศัยความรู้จากภายนอกที่เป็นความรู้ทางเคมีที่นำมา แนะนำโดยเภสัชกร นอกจากนี้จะต่างกับกลุ่มอื่นเพราะเป็นกิจการส่วนบุคคลแล้ว กลุ่มทำตุ๊กตาเผายังมีลักษณะของการใช้แนวคิดทางศิลปะ ซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่นอกขอบข่ายของชุมชนเข้ามาเป็นแนวคิดหลักต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยและเงื่อนไขของการเรียนรู้ การวิจัยพบว่าในกิจการที่เป็นเจ้าของโดยบุคคลหรือครอบครัวการเรียนรู้จะจำกัดมากกว่าในวิสาหกิจที่ชุมชนเป็นเจ้าของ เช่น กลุ่มข้าวแตนและกลุ่มสมุนไพร กลุ่มข้าวแตนจะมี

เครือข่ายการเรียนรู้ที่กว้างขวางกว่าอีกสองกลุ่ม แม้ว่ากลุ่มผู้ติดตามเผ่าจะออกไปให้ความรู้กับสถานการศึกษานอกระบบท้องถิ่นที่สนใจวัฒนธรรม เช่น โสงเขียนสืบสานล้านนาด้วย

ในเรื่องการเชื่อมโยงเข้าสู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้น พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งสองคือ กลุ่มข้าวแตนและกลุ่มสมุนไพรมีปัญหาเรื่องการจัดการและการตลาด ในขณะที่กลุ่มผู้ติดตามเผ่า มีความสำเร็จเรื่องการตลาดระดับหนึ่ง อาจจะเป็นเพราะเป็นกิจการเอกชนและเจ้าของกิจการมีวิสัยทัศน์ ตั้งแต่แรกว่าจะทำอะไร และใครเป็นกลุ่มเป้าหมายมาตั้งแต่แรก ทั้งการร่วมกิจการก็เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป การออกแบบหรือการเลือกคนเข้าทำงานเป็นไปอย่างรัดกุม สอดคล้องตามวิสัยทัศน์ที่วางไว้ จึงไม่ใช่วิสาหกิจชุมชนตามความหมายที่ผู้วิจัยได้สรุปไว้จากการวิเคราะห์เอกสาร แต่เป็นธุรกิจที่เกิดขึ้นในชุมชน ใช้เนื้อหาและรูปแบบของวัฒนธรรมชุมชนอย่างน้อยที่สุดของล้านนา และลูกค้ามีส่วนร่วมส่วนกิจการอีกสองอย่างที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรณีศึกษานั้น มีลักษณะเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของโดยชุมชนขาดแกนนำเชิงความคิด ไม่มีการจัดวางวิสัยทัศน์ไม่ชัดเจนว่าใครเป็นลูกค้า ขาดทักษะทางด้านการจัดการ และการตลาด จึงอาจจะไม่สามารถดำเนินการต่อไปโดยยืนอยู่บนขาของตัวเองได้ ในส่วนของกลุ่มทำข้าวแตน มีการพลิกแพลงปรับโฉมหน้าของผลิตภัณฑ์พอควรทั้งตัว ข้าวแตนเองและการบรรจุหีบห่อ แต่ยังไม่สามารถจะให้ความมั่นใจได้ว่าจะมีอุปสงค์ต่อสินค้าอย่างยั่งยืน ในกลุ่มมีคนบางคนที่มืบทบาทและหลักและหากบุคคลผู้นี้ไม่อยู่ กิจการก็อาจจะพังไปได้ แต่เครือข่ายการศึกษาดูงานก็ช่วยขยายตลาดได้ระดับหนึ่ง ทางออกหนึ่งที่สมาชิกมองว่าจะสามารถช่วยได้ก็คือ การหาผลิตภัณฑ์ตัวใหม่ต่อไปเรื่อยๆ โดยใช้พลังกลุ่มเดิม ส่วนกลุ่มสมุนไพรที่ปัจจุบันเน้นการผลิตยาสระผมและน้ำยาเช็ดโต๊ะ นั้น ก็ประสบปัญหาการตลาดอย่างหนัก เนื่องจากราคาที่ตั้งไว้ค่อนข้างแพงเมื่อเทียบกับสินค้าประเภทเดียวกันจากโรงงานอุตสาหกรรม แม้ว่าทางกลุ่มจะเน้นว่าสินค้าของตนเป็นสินค้าสุขภาพก็ตาม แต่การขาดการโฆษณา จึงไม่สามารถที่จะทำให้ประเด็นนี้กลายเป็นจุดขายของผลิตภัณฑ์ได้

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. มีการนำศิลปะวัฒนธรรมแต่ดั้งเดิมมาต่อยอดเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน

2. มีการพัฒนาด้านการตลาดเพื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

3. ลูกค้าเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการเพื่อเป็นวิสาหกิจชุมชน

ข้อเสนอแนะอื่นๆ รัฐควรมีการสนับสนุนให้มีการอบรมด้านเชิงความคิดด้านการจัดการและ การตลาด การจัดรูปแบบผลิตภัณฑ์ และการบรรจุหีบห่อ

1.2 ผลงานวิจัยภาคกลาง/ภาคตะวันตก/ตะวันออก

1.2.1 การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจชุมชน:

กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ชื่อผู้วิจัย ถ้ายอง ปลั่งกลาง

ปีที่ศึกษา 2550

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน การประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับ บริบทวิสาหกิจชุมชน ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลการดำเนินงาน และด้านผลกระทบ

2. ศึกษาปัญหาอุปสรรคการดำเนินในด้านการจัดการ ด้านการผลิต ด้านการเงิน-บัญชี และด้านการตลาด

3. ทำการประเมินศักยภาพการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน ใน 2 ส่วนคือ ส่วนแรกการประเมินกระบวนการ และส่วนที่สองการประเมินผลลัพธ์การดำเนินงาน และเมื่อสรุปผลการประเมินแล้ว

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา งานวิจัยนี้ได้พัฒนาศักยภาพจริงวิสาหกิจชุมชนตามความพร้อมและความต้องการของวิสาหกิจชุมชน 8 โครงการ การดำเนินการวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เป็นการประเมินผลการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร จำนวน 10 กลุ่ม 10 ตำบล กระจายใน 8 อำเภอ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เป็นการประเมินผลการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะคำถามปลายปิดและปลายเปิด

ผลการศึกษา/วิจัย บริบทการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตอาหาร 10 กลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนก่อตั้งขึ้นมาด้วยการรวมตัวกันเองของสมาชิก ผู้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตใช้วัตถุดิบภายในจังหวัดมากกว่าภายในชุมชน ความรู้ในการผลิตได้มาจากญาติพี่น้อง เงินทุนและเงินหมุนเวียนมาจากสมาชิกเอง ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม การดำเนินการของกลุ่มได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานในท้องถิ่นไม่มากนัก แต่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำในตำบลและหมู่บ้านมากกว่า ในส่วนของหน่วยราชการนั้นได้ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกลุ่มด้วยการให้ความรู้เงินทุนและส่งเสริมการตลาด การบริหารของกลุ่ม สถานที่ประกอบการ ขอดขาย แผนการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม

ส่วนผลที่เกิดจากการมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในชุมชน สมาชิกเห็นว่าเป็นผลดี เพราะมีรายได้เพิ่มขึ้น ผลิตสินค้าแล้วสามารถขายได้ดี สมาชิกคิดว่ากลุ่มของตนส่วนใหญ่มีการดำเนินงานเป็นรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนแล้ว

ระดับผลการดำเนินงานและการส่งเสริม พบว่าในด้านปัจจัยนำเข้า มีผลการดำเนินงานและการส่งเสริมในระดับมาก และเข้าหลักเกณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน เช่น เงินทุนและเงินหมุนเวียนมาจากสมาชิกในกลุ่มชุมชนเอง ความรู้ทักษะการผลิตเกิดจากการเรียนรู้ของสมาชิกเอง แต่มีที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์วิสาหกิจชุมชน 1 ประเด็น คือ วัตถุประสงค์ที่ใช้ส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากในชุมชน ด้านกระบวนการ พบว่า สมาชิกเห็นว่ามีผลการดำเนินการหรือเห็นด้วยมาก โดยเฉพาะในประเด็นความร่วมมือกันของสมาชิก การบริหารจัดการของกรรมกรมีความเหมาะสม ชัดเจน และสมาชิกมีความรักใคร่สามัคคีกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แสดงถึงการดำเนินการเข้าหลักเกณฑ์วิสาหกิจชุมชน ด้านผลการดำเนินงาน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งกลุ่มมีการพัฒนาต่อเนื่อง ผลิตภัณฑ์มีความเป็นเอกลักษณ์ ทั้งรูปแบบและรสชาติเป็นที่ยอมรับในระดับจังหวัด อย่างไรก็ตามด้านรายได้ยังไม่ค่อยแน่นอนและไม่พอเพียง ด้านผลกระทบ พบว่าส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์วิสาหกิจชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารออกจำหน่ายกันในท้องถิ่น ชุมชน และงานเทศกาลต่างๆ ที่จังหวัดได้จัดส่งเสริมขึ้น แต่มีในประเด็นความสามารถในการพึ่งตนเองและยังไม่เข้าเกณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน เพราะกลุ่มยังต้องการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนอยู่ โดยเฉพาะด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม สำหรับสมาชิกมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง และสมาชิกส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในภาพรวมและเป็นรายด้านว่าเห็นด้วยมาก

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีปัญหาอุปสรรคในระดับน้อยทุกด้าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านการจัดการ ด้านการผลิต ด้านการเงิน บัญชีและด้านการตลาด

ศักยภาพการดำเนินการ พบว่า มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี 6 กลุ่มได้แก่ กลุ่มตำบลปากจั่น ตำบลบ้านกุ่ม ตำบลหนองปลิง ตำบลท่าตอ ตำบลลาดน้ำเค็ม และตำบลบางซ่าย ส่วนอีก 4 กลุ่มมีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ซึ่งได้แก่ กลุ่มตำบลกบเขา ตำบลลุมพินี ตำบลสามเมือง และตำบลวังจุก อย่างไรก็ตามผลการประเมินโดยรวม 10 กลุ่มมีผลการประเมินในประเด็นการวางแผนดำเนินงาน การบริหารตลาด ความพร้อมของข้อมูล ประสิทธิภาพ ตามภารกิจ คุณภาพสินค้า และประสิทธิภาพของการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน งานวิจัยนี้ได้มีโครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน 8 โครงการ คือ โครงการศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชน โครงการอบรมทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเชิงกลยุทธ์ โครงการอบรมฝึกหัดทำโครงการ โครงการอบรมทำดอกไม้จันทน์ โครงการอบรมทำบายศรีใบตอง โครงการแนะนำความรู้เกี่ยวกับการขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ โครงการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์รายเดือน และโครงการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานส่งเสริมอีก 5 กิจกรรมใน 3 หน่วยงานคือ พัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสหกรณ์ร้านค้ามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ผู้วิจัยได้แนะนำให้วิสาหกิจชุมชนเป็นเครือข่ายกันเพื่อความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ในอนาคต

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. การสนับสนุนจากผู้นำในตำบลและหมู่บ้านเพื่อให้คนในชุมชนได้รับความรู้ เงินทุน และการส่งเสริมการตลาดได้อย่างเต็มศักยภาพ

2. การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ให้ความรู้เงินทุน และส่งเสริมการตลาด การบริหารของกลุ่ม สถานที่ประกอบการ ยอดขาย แผนการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม

3. การบริหารของกลุ่ม สถานที่ประกอบการ ยอดขาย แผนการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานที่มีบทบาทในการบริหารนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนควรนำผลวิจัยนี้ไปพิจารณาเพื่อกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ควรร่วมมือกันวางแผน และกำหนดกลยุทธ์ร่วมกันเพื่อให้การดำเนินการสามารถบูรณาการเป็นรูปแบบที่ชัดเจน ทั้งแผนงาน โครงการงบประมาณ และบุคลากร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์ต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านวิชาการในท้องถิ่นควรมีการพัฒนาข้อมูลเชิงวิชาการในรูปแบบการวิจัย โดยเฉพาะการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม ให้เกิดเป็นเครือข่ายทุกฝ่ายทั้งในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่วยงานภาคีต่าง ๆ และสถาบันการศึกษา ซึ่งมีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมความรู้ในชุมชน

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรนำผลการประเมินศักยภาพเสนอแก่หน่วยงานส่งเสริมต่าง ๆ เพื่อนำไปเป็นแนวทางกำหนดแผนงานส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อไป สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม ไม่ควรคิดว่าเป็นเรื่องของประธานกลุ่มหรือคณะกรรมการบริหาร

กลุ่มเท่านั้น ในส่วนของคณะกรรมการกลุ่มควรมีการประชุมปรึกษากันเป็นระยะและมีการบันทึกข้อมูลหรือข้อตกลงต่าง ๆ ที่มีมติร่วมกัน และพัฒนาการที่ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป และควรพิจารณาและนำผลการประเมินศักยภาพไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนากลุ่มให้มีความก้าวหน้า สามารถพึ่งตนเองและเป็นที่ยอมรับได้ของชุมชนได้อย่างเข้มแข็งยั่งยืนตลอดไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัย ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้กรณีวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตภัณฑอาหารจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจุดเริ่มต้นในการวิจัยต่อไปเพื่อหารูปแบบและแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น รวมทั้งการวิจัยเพื่อสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนและรูปแบบเครือข่ายที่เหมาะสมตามสภาพความเป็นจริงของวิสาหกิจชุมชน

1.2.2 การสังเคราะห์ผลงานของสถาบันราชภัฏสวนดุสิตเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

ชื่อผู้วิจัย ชวลิต สวัสดิ์ผล ปีที่ศึกษา 2546

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ผลงานของสถาบันราชภัฏสวนดุสิตเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนด้านงานวิจัยและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เน้นการวิเคราะห์ศักยภาพของบุคคลวิเคราะห์การพัฒนาทีมงานและพื้นที่ในการพัฒนาวิจัย รวมทั้งสังเคราะห์ผลงานเชิงวิชาการที่นำไปใช้แก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนสังคม และ

2. เพื่อเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดทิศทางผลงานของสถาบันราชภัฏสวนดุสิตเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ครอบคลุมทั้งที่เป็นผลงานของอาจารย์ นักศึกษา บุคลากรและหน่วยงานในสถาบัน โดยจัดกลุ่มผลงานออกเป็น 4 หมวด ตามลักษณะความเกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ (ก) ผลงานด้านเศรษฐกิจ (ข) ผลงานด้านสังคมและวัฒนธรรม (ค) ผลงานด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และ (ง) ผลงานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และบริการชุมชน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ครอบคลุมทั้งที่เป็นผลงานของอาจารย์ นักศึกษา บุคลากรและหน่วยงานในสถาบัน โดยจัดกลุ่มผลงานออกเป็น 4 หมวด ตามลักษณะความเกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ก) ผลงานด้านเศรษฐกิจ ข) ผลงานด้านสังคมและวัฒนธรรม ค) ผลงานด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และ ง) ผลงานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และบริการชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีสังเคราะห์งานวิจัยและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาครอบคลุมทั้งที่เป็นผลงานของอาจารย์ นักศึกษา บุคลากร และหน่วยงานในสถาบัน โดยการใช้ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา/วิจัย

1. ผลงานของสถาบันฯ เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจำแนกตามประเภทของผลงาน เป็นผลงานด้านการวิจัยและผลงานอื่นๆ อาทิ กิจกรรม โครงการ พบว่า ผลงานส่วนใหญ่เป็นผลงานการวิจัย ส่วนผลงานอื่นๆ มีประมาณกว่า 1 ใน 4 ของผลงานทั้งหมด ทั้งนี้เนื้อหาของผลงานวิจัยจะเป็นงานเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาธุรกิจขนาดย่อม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นหลัก ในขณะที่เนื้อหาของผลงานอื่นๆ จะเป็นการอบรมพัฒนาความรู้ทักษะ และการทำงานบูรณาการ ศิลปวัฒนธรรมเป็นหลัก

2. หากนำข้อมูลเฉพาะผลงานวิจัยเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน มาจำแนกตามจำนวนผู้วิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นงานเดี่ยว เมื่อพิจารณางานวิจัยที่เป็นงานเดี่ยว อันดับแรกเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รองลงมาเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาธุรกิจขนาดย่อม การพัฒนาองค์การปกครองท้องถิ่น และทำงานบูรณาการศิลปวัฒนธรรม ตามลำดับ ส่วนงานวิจัยกลุ่ม เกือบครึ่งหนึ่งเป็นการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รองลงมาเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3. งานวิจัยเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนมาจำแนกตามประเภทของงานวิจัยพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งเป็นการทดลองเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในขณะที่งานวิจัยเชิงปริมาณส่วนใหญ่จะเป็นผลงานด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาองค์การปกครองท้องถิ่นและการพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ หากเปรียบเทียบกับงานประเภทอื่นยังมีสัดส่วนที่ต่ำ และเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการทำงานบูรณาการศิลปวัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่

4. งานวิจัยเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน พบว่าส่วนใหญ่เป็นผลงานของนักศึกษา ซึ่งมีอาจารย์ที่ปรึกษาควบคุม งานของนักศึกษาอันดับแรกจะเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน เช่น การตรวจสอบสภาพของสิ่งแวดล้อม รองลงมาเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาที่อยู่ใน โปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม และ โปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร ส่วนการพัฒนาองค์การปกครองท้องถิ่นเป็นวิทยานิพนธ์ของบัณฑิตศึกษาศาสตรัฐประศาสนศาสตร์ ส่วนผลงานวิจัยเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนของอาจารย์นั้น อันดับแรกเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รองลงมาเป็นการทำงานบูรณาการศิลปวัฒนธรรม การพัฒนาธุรกิจขนาดย่อม ตามลำดับ

5. งานวิจัยเมื่อจำแนกตามพื้นที่การศึกษา พบว่า พื้นที่ศึกษาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุด รองลงมาเป็นการทดลองในห้องปฏิบัติการ และพื้นที่ต่างจังหวัดตามลำดับ เมื่อพิจารณาในแต่ละพื้นที่พบว่า งานวิจัยที่มีพื้นที่ในกรุงเทพมหานครจะเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนต่างจังหวัดเป็นการพัฒนาองค์การปกครองท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมาเป็นการ

ทำนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรม สำหรับ ไม่มีพื้นที่วิจัยนั้นจะเป็นการวิจัยในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็น การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการพัฒนาธุรกิจขนาดย่อมมากกว่าด้านอื่น ๆ

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น จึงอาจนำไปสู่การตั้งข้อสังเกตได้ว่า สถาบันราชภัฏสวนดุสิตมีผลงานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนในปริมาณที่นับได้ว่าไม่น้อย แต่ผลงาน ส่วนใหญ่เหล่านั้นผู้ดำเนินงานไม่ได้กำหนดเป้าหมายเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ผลงาน ขาดความเชื่อมโยงกับชุมชน และไม่ได้เป็นไปตามปรัชญาของวิสาหกิจชุมชนที่มีจุดเน้นในเรื่อง ประชาพิชัย สภาพการทำงานที่ผ่านมา จึงมีลักษณะต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างคิด ดำเนิน โครงการ ตามความสนใจ กระจัดกระจายสาขาใครสาขามัน ไม่เป็นสหวิทยาการ ขาดการบูรณาการ เป็น โครงการขนาดเล็ก และไม่มีการรวบรวมผลงานด้านวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ ชุมชนจึงมักไม่ ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมและรับประโยชน์จากการดำเนินงานมากนัก แต่ผลงานต่าง ๆ ที่ผ่านมาก็ สามารถทำให้มองเห็นศักยภาพของสถาบันราชภัฏสวนดุสิตที่จะสร้างผลงานเกี่ยวกับวิสาหกิจ ชุมชนด้านต่าง ๆ ได้ทั้งในลักษณะที่เป็นผลงานวิจัยและในลักษณะที่เป็นงาน/โครงการ/กิจกรรม

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. ผู้นำ หัวหน้ากลุ่มโดยภาพรวมเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะของความเป็น ผู้นำที่ดีในการพัฒนาชุมชน
2. การมีส่วนร่วมของสมาชิก
3. การเรียนรู้ร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันทั้งในระดับปัจเจกชน ระดับกลุ่ม ระดับเครือข่ายและระดับประชาคมอำเภอ
4. การแก้ไขปัญหา ด้วยวิธีการแก้ไขปัญหาโดยให้สมาชิกมีส่วนร่วม แก้ปัญหา
5. การบริหารจัดการ การแบ่งงานกันทำรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ โดย สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในทุกหน้าที่และทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน
6. การสนับสนุนจากภายนอก หน่วยงานภายนอกที่ให้ความสนับสนุนใน ด้านวิชาการและคำแนะนำในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะอื่นๆ -

1.2.3 กลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อการพึ่งตนเอง ปี 2550

ชื่อผู้วิจัย นางสาวสุกัญญา อธิปอนันต์ ปีที่ศึกษา 2550

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาบริบทชุมชนและสถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชน

2. ศึกษาและพัฒนากระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อการพึ่งตนเองที่เหมาะสม

3. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา วิสาหกิจชุมชนที่ขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 7 จุด ในจังหวัดลพบุรี สุพรรณบุรี นครนายกบุรีรัมย์ สงขลา พัทลุง และแพร่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและสถานการณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ,ด้านการศึกษาและพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองที่เหมาะสมของกลุ่ม3.ด้านความปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ผลการศึกษา/วิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. วิสาหกิจชุมชนและสถานการณ์วิสาหกิจชุมชน คนในชุมชนประกอบอาชีพเกษตรเป็นหลัก แรกเริ่มเป็นกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร รวมกลุ่มกันเพื่อรับการสนับสนุนจากภาครัฐ ต่อมาจัดซื้อปัจจัยการผลิตและขอสนับสนุนเงินทุน มีการรวมตัวแบบหลวม ๆ สมาชิกไม่ค่อยมีส่วนร่วม มีเพียงผู้นำและแกนนำดำเนินการเป็นหลัก บางส่วนรวมกลุ่มกันเพื่อหารายได้เสริมและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยทำกิจกรรมการผลิตและการแปรรูป มีทั้งการดำเนินการร่วมกันและแยกกันทำ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและตลาด จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเมื่อปี 2548 และได้รับการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับปานกลางถึงดี

2. กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองที่เหมาะสมแบ่งเป็น

2.1 ด้านการพัฒนาการจัดการองค์กร ได้แก่ การทบทวนและปรับปรุงโครงสร้างองค์กร บทบาทหน้าที่ กฎ ระเบียบ ข้อตกลงร่วม การจัดระบบข้อมูล การทำบัญชี การพัฒนาผู้นำและสมาชิก การพัฒนาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การสร้างคนรุ่นใหม่ การประชุมพบปะอย่างต่อเนื่อง

2.2 ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์/กิจกรรม ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการผลิต จัดทำแผนพัฒนาการผลิตให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการตลาด ค้นหาผู้รู้ รวบรวมภูมิปัญญา องค์ความรู้ พัฒนาการกระบวนการผลิตและแปรรูปเพื่อให้ได้คุณภาพมาตรฐาน ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพ และรักษาสิ่งแวดล้อม พัฒนาบรรจุภัณฑ์ และจัดระบบควบคุมคุณภาพมาตรฐาน

2.3 ด้านการพัฒนาการตลาด ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการตลาด จัดทำแผนพัฒนาการตลาด สำรวจตลาด ทดสอบผลิตภัณฑ์ ขยายช่องทางการตลาด ส่งเสริมการขาย สร้างความมั่นใจและประชาสัมพันธ์

2.4 ด้านการพัฒนาเครือข่าย ได้แก่ การศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลเครือข่าย จัดทำแผนบูรณาการ กำหนดบทบาท ข้อตกลงร่วม การจัดกระบวนการเรียนรู้ เช่น การจัดเวทีเรียนรู้ ศึกษาดูงาน ทำแปลงเรียนรู้ ทดสอบและพัฒนา วางแผนการผลิตและการตลาด

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง แบ่งเป็น

1. ปัจจัยภายในกลุ่ม ได้แก่ การมีส่วนร่วม ความเสียสละ สามัคคี ความร่วมมือของสมาชิกและครอบครัว การดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง การควบคุมคุณภาพสินค้า การพัฒนาความรู้/ภูมิปัญญา การพัฒนาผลิตภัณฑ์/กิจกรรมและการตลาด ศักยภาพของผู้นำและสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน

2. ปัจจัยในชุมชน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี โครงสร้างประชากรในชุมชน การพัฒนาคนรุ่นใหม่ ทรัพยากรที่มีในชุมชน การจ้างงานในชุมชน/รายได้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการมีตลาดชุมชนรองรับ

3. ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ นโยบายรัฐ ระบบเสริมหนุน เครือข่ายกลไกทางการตลาด และการคมนาคม

ข้อเสนอแนะอื่นๆ -

1.2.4 การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร จ.พระนครศรีอยุธยา

ชื่อผู้วิจัย นางลำยอง ปลั่งกลาง, นิยม คำบุญทา, ทภาภรณ์ เดชพลมาตย์
ปีที่ศึกษา 2550

วัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน การประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับบริบทวิสาหกิจชุมชน ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลการดำเนินงาน และด้านผลกระทบ ศึกษาปัญหาอุปสรรคการดำเนินในด้าน การจัดการ ด้านการผลิต ด้านการเงิน-บัญชี และด้านการตลาด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารจำนวน 10 กลุ่ม 10 ตำบล กระจายใน 8 อำเภอ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการศึกษา/วิจัย ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนก่อตั้งขึ้นมาด้วยการรวมตัวกันเองของสมาชิก ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตใช้วัตถุดิบภายในจังหวัดมากกว่าภายในชุมชน ความรู้ในการผลิตได้มาจากญาติพี่น้อง เงินทุน และเงินหมุนเวียนมาจากสมาชิกเอง ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม การดำเนินการของกลุ่มได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานในท้องถิ่นไม่มากนัก แต่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำในตำบลและหมู่บ้านมากกว่า ในส่วนของหน่วยงานราชการนั้นได้ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกลุ่มด้วยการให้ความรู้ เงินทุนและส่งเสริมการตลาด การบริหารของกลุ่ม สถานที่ประกอบการ ขอดขยาย แผนการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม

ส่วนผลที่เกิดจากการมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในชุมชน สมาชิกเห็นว่าเป็นผลดี เพราะมีรายได้เพิ่มขึ้น ผลิตสินค้าแล้วสามารถขายได้ดี สมาชิกคิดว่ากลุ่มของตนส่วนใหญ่มีการดำเนินงานเป็นรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนแล้ว

ระดับผลการดำเนินงานและการส่งเสริม พบว่า ในด้านปัจจัยนำเข้า มีผลการดำเนินงานและการส่งเสริมในระดับมาก และเข้าหลักเกณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน เช่น เงินทุน และเงินหมุนเวียนมาจากสมาชิกในกลุ่มชุมชนเอง ความรู้ทักษะการผลิตเกิดจากการเรียนรู้ของสมาชิกเอง แต่มีที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์วิสาหกิจชุมชน 1 ประเด็น คือ วัตถุดิบที่ใช้ส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากในชุมชน ด้านกระบวนการ พบว่า สมาชิกเห็นว่ามีผลการดำเนินการหรือเห็นด้วยมาก

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. การสนับสนุนจากผู้นำในตำบลและหมู่บ้าน
2. การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ให้ความรู้เงินทุน และส่งเสริมการตลาด

3. การบริหารของกลุ่ม สถานที่ประกอบการ ขอดขยาย แผนการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะอื่นๆ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานที่มีบทบาทในการบริหารนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนควรนำผลวิจัยนี้ไปพิจารณาเพื่อกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงควรร่วมมือกันวางแผน และกำหนดกลยุทธ์ร่วมกันเพื่อให้การดำเนินการสามารถบูรณาการเป็นรูปแบบที่ชัดเจน ทั้งแผนงาน โครงการงบประมาณ และบุคลากร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านวิชาการในท้องถิ่นควร ได้มีการพัฒนาข้อมูลเชิงวิชาการในรูปแบบการวิจัยโดยเฉพาะการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม ให้เกิดเป็นเครือข่ายทุกฝ่ายทั้งใน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่วยงานภาคีต่างๆ และสถาบันการศึกษาซึ่งมีบทบาทหน้าที่โดยตรงในส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมความรู้ในชุมชน

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรนำผลการประเมินศักยภาพเสนอแก่หน่วยงานส่งเสริมต่างๆ เพื่อนำไปเป็นแนวทางกำหนดแผนงานส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อไป สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ควรมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม ไม่ควรคิดว่าเป็นเรื่องของประธานกลุ่มกลุ่มหรือ

1.2.5 ผลดีของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา จ.ราชบุรี

ชื่อผู้วิจัย นายนรินทร์ ตั้งขันธ์ษา **ปีที่ศึกษา** 2550

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาผลดีของการประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน
2. ศึกษากระบวนการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ในการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน
3. เปรียบเทียบระดับความเป็นไปได้ของการประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน
4. ศึกษากรณีศึกษาเฉพาะรายของวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ระยะที่ 1 ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 400 คน

ระยะที่ 2 ผู้ประกอบการในภาคส่วนต่าง ๆ จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 ศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 400 คน ถึงผลดีของการประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง ระยะที่ 2 ศึกษากระบวนการเรียนรู้ และการจัดการความรู้และแนวทางปฏิบัติ ที่เหมาะสมในการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการจัดประชุมผู้ประกอบการในภาคส่วนต่างๆ จำนวน 30 คน รวมถึงศึกษากรณีศึกษาเฉพาะรายของวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 5 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ระดับลึก และการสนทนา

กลุ่ม

ผลการศึกษา/วิจัย ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 64.0 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 35.0 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 71.8 ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 43.8 มีประสบการณ์ในการทำงานมาแล้ว 1-10 ปี ร้อยละ 60.3 และมีรายได้ปัจจุบันเพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 75.0

ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ร้อยละ 34.8 เปิดดำเนินการระหว่างปี 2541-2550 ร้อยละ 60.3 และมีขนาดของสินทรัพย์ต่ำกว่า 3 แสนบาท ร้อยละ 52.3 วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่จะมีทุนจดทะเบียนอยู่ที่ 10,000 – 50,000 บาท ร้อยละ 23.0 โดยมีแหล่งเงินทุนจากทุนส่วนตัวและญาติพี่น้อง ถึงร้อยละ 63.3

ส่วนของการผลิตและการจัดการนั้น ส่วนใหญ่ใช้แหล่งวัตถุดิบ เครื่องมือ/แหล่ง ส่งสินค้า (supplier) จากท้องถิ่น ร้อยละ 60.8 ต้นทุนด้านเทคโนโลยีเมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในปัจจุบันนั้นคืออยู่แล้ว ร้อยละ 57.8 ส่วนการจัดจำหน่ายสินค้า/ผลิตภัณฑ์จะจำหน่ายในท้องถิ่นหรือจังหวัดตนเอง ร้อยละ 49.3 มียอดขายต่ำกว่า 3 แสนบาท ร้อยละ 41.5 และมีจำนวนพนักงานไม่เกิน 10 คน ร้อยละ 68.5

การนิยามความหมายเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการ พบว่า มีความเข้าใจดี โดยทุกคนเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้และเกิดประโยชน์กับตนเอง ครอบครัวและสังคมอย่างมากทั้งยังนำมาปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากวิกฤติเศรษฐกิจที่ผ่านมา

การแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ ส่วนใหญ่ได้รับความรู้มาจากภายนอกท้องถิ่นมากที่สุด ร้อยละ 73.0 โดยแหล่งของความรู้ที่ได้รับนั้นมาจากสื่อบุคคลมากที่สุด ร้อยละ 49.8 ซึ่งองค์ความรู้ดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างได้นำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบการวิสาหกิจชุมชนของตนอย่างมาก ร้อยละ 36.0 ส่วนผลที่เกิดจากการใช้องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนได้รับอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 40.8 โดยใช้องค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจแบบประหยัดมากที่สุด ร้อยละ 44.5

การปฏิบัติที่ดี ที่ถือเป็นผลสำเร็จในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างยึดถือการซื่อสัตย์ต่อลูกค้าและผู้บริโภค มากที่สุด ร้อยละ 19.1 รองลงมา คือ การผลิตสินค้าให้เพียงพอต่อการจำหน่ายไม่เหลือมากเกินไป ร้อยละ 13.5 ทั้งนี้การปฏิบัติที่ดีจากรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ พันธมิตรร่วมกัน และการกระจายความเสี่ยง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง รูปแบบการเรียนรู้ 3 ส่วน คือ การเรียนรู้จากวงในเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากกลุ่ม และการเรียนรู้จากองค์กร ส่วนการจัดการความรู้ได้มาจากประสบการณ์ในพื้นที่ การจัดการความสัมพันธ์และการจัดการความรู้ระหว่างผู้นำ สมาชิกกลุ่ม

หน่วยงานรัฐและสถาบันวิชาการ โดยที่กระบวนการจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาของวิสาหกิจชุมชน การทบทวนความรู้ การจัดปรับ/จัดการให้การจัดกิจกรรมร่วม ความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข รวมถึงความสุขของผู้ประกอบการและแรงงาน

ปัจจัยการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อการใช้จ่ายด้านอาหารและด้านที่อยู่อาศัยมากที่สุด ($\bar{X} = 1.9$, S.D. = 0.8) และ ($\bar{X} = 1.9$, S.D. = 0.6) และการใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาล ($\bar{X} = 1.7$, S.D. = 0.7) ด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อการมีความรู้เรื่องการประกอบอาชีพมากที่สุด ($\bar{X} = 2.7$, S.D. = 0.5) การทำการผลิตด้วยแรงงานในครัวเรือน ($\bar{X} = 2.4$, S.D. = 0.7) และการมีเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ($\bar{X} = 2.4$, S.D. = 0.6) ส่วนกิจกรรมทางสังคมกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์อบอุ่นของสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด ($\bar{X} = 2.7$, S.D. = 0.5) ในภาพรวมของการดำเนินวิสาหกิจชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.3$, S.D. = 0.6)

ก่อนการใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการออมเงินไม่เกิน 5,000 บาท ร้อยละ 71.3 ($\bar{X} = 52,232.7$, S.D. = 65,383.0) แต่ภายหลังใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเงินออมอยู่ระหว่าง 10,001-50,000 บาท ร้อยละ 41.4 ($\bar{X} = 100,289.0$, S.D. = 186,798.0) ส่วนสถาบัน/แหล่งที่รับฝากเงินออมของวิสาหกิจชุมชน คือ ธนาคารพาณิชย์ ร้อยละ 71.3 มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 72 ราย ที่ต้องกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในกิจการวิสาหกิจชุมชนของตน เพื่อการซื้อวัตถุดิบมากที่สุด รองลงมา คือ การซื้ออุปกรณ์การผลิต/เครื่องจักรและเครื่องมือ

ผลดีที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้/การจัดการความรู้ มีความภาคภูมิใจในตนเองต่อการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด ($\bar{X} = 4.4$, S.D. = 0.7) รองลงมา คือ การมีหนี้สินน้อยไม่ก่อให้เกิดปัญหาครอบครัว ($\bar{X} = 4.3$, S.D. = 0.7) และภาพรวมของผลดีที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้/การจัดการความรู้ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.7$, S.D. = 0.9) ผลที่เกิดจากการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลง ก่อนนำแนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าประโยชน์ที่ได้รับจะอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.0$, S.D. = 0.7) โดยข้อที่เห็นว่าสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากที่สุด คือ ความชัดเจนในการประกอบการ ($\bar{X} = 2.4$, S.D. = 0.7) ส่วนข้อที่เห็นว่าสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้น้อยที่สุด คือ การใช้กิจกรรมของชุมชนเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และการจัดการความรู้ ($\bar{X} = 1.7$, S.D. = 0.6)

ส่วนภายหลังกการนำแนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในวิสาหกิจชุมชนเพิ่มมากขึ้นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.6, S.D. = 0.5$) โดยข้อที่เห็นว่าสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากที่สุด คือ ความซื่อตรงในการประกอบการ ($\bar{X} = 2.9, S.D. = 0.3$) รองลงมา คือ การมีชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุข ($\bar{X} = 2.8, S.D. = 0.4$) การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่ดี ($\bar{X} = 2.8, S.D. = 0.4$) การพึ่งพาตนเองได้ทางจิตใจ ($\bar{X} = 2.8, S.D. = 0.4$) การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่ดี ($\bar{X} = 2.8, S.D. = 0.4$) การพึ่งพาตนเองได้ทางจิตใจ ($\bar{X} = 2.8, S.D. = 0.4$) การก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีร่วมกัน ($\bar{X} = 2.8, S.D. = 0.4$) ส่วนข้อที่เห็นว่าสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้น้อยที่สุด คือ การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี ($\bar{X} = 2.3, S.D. = 0.7$)

เปรียบเทียบความแตกต่างของประโยชน์ที่ได้รับทั้งก่อนและหลังการนำแนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในวิสาหกิจชุมชน คือ 1) การมีชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุข 2) การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่ดี 3) การใช้กิจกรรมของชุมชนเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และการจัดการ 4) การส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายขององค์กรชุมชน และ 5) การสร้างเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล

ข้อค้นพบ การดำเนินวิสาหกิจชุมชนต้องมีการเรียนรู้และเชี่ยวชาญเฉพาะในสาขาที่ทำ การจัดการแบบค่อยเป็นค่อยไป บนพื้นฐานของความไม่เสี่ยง เน้นความซื่อสัตย์และการประหยัดเป็นสำคัญ การสร้างความสุขร่วมกัน การอุทิศตนให้แก่สังคม รวมถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในวิสาหกิจชุมชน 21 ประการ

ข้อเสนอแนะ รัฐควรสอดแทรกเศรษฐกิจพอเพียงในการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงมหาวิทยาลัย การทำเป็นตัวอย่างที่ดี การสร้างรากฐานความสัมพันธ์ครอบครัวที่เข้มแข็ง และการปฏิบัติของวิสาหกิจชุมชนบนพื้นฐานของหลักศาสนาธรรม มีความซื่อสัตย์และคุณธรรมเป็นที่ตั้ง ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. ควรจะมีการจัดทำแผนชุมชน
2. เกษตรกรในชุมชนควรยึดหยุ่นตามลักษณะสภาพความเป็นจริงของสังคมในชุมชน
3. การพัฒนาจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง
4. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

5. การยึดถือความซื่อสัตย์ต่อลูกค้าและผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะอื่นๆ การที่จะพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งนั้น เกษตรกรในชุมชนจะต้องช่วยกันระดมความคิดเพื่อจะได้ทราบปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในชุมชน การเรียนรู้ปัญหาและความต้องการร่วมกันของเกษตรกรในชุมชน คือ ควรจะมีการจัดทำแผนชุมชน การส่งเสริมให้ระบบย่อยต่างๆ ในชุมชน เช่น บ้าน วัด โรงเรียน ให้มีบทบาทส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อการดำเนินการที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งนั้น เกษตรกรในชุมชนควรยึดหยุ่นตามลักษณะสภาพความเป็นจริงของสังคมในชุมชน การพัฒนาจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

1.2.6 แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรและชุมชน กรณีศึกษาแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” และวิสาหกิจชุมชน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

ชื่อผู้วิจัย นายเฉลิมพล จตุพร

ปีที่ศึกษา 2550

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. การดำเนินชีวิตของเกษตรกรและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่”
2. การดำเนินกิจกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน โดยทำการศึกษากลุ่มเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” จำนวน 31 คน กับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพุดและวิสาหกิจชุมชนบ้านมงคลชัยพัฒนา จำนวน 35 คน

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรและชุมชน: กรณีศึกษาแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” และวิสาหกิจชุมชน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” และประชาชนที่ดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

ประชากร ประชากรเป้าหมาย คือ เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” ซึ่งเป็นเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการขยายผลตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” ปี 2549 และประชาชนที่ดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน ซึ่งนำผลผลิตขั้นต้น (Primary Product) ที่ได้จากการผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปและสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยแบ่งการสุ่มตัวอย่างแยกระหว่าง เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” กับ ประชาชนที่ดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

กลุ่มประชากร

1. เกษตรกรที่เลือกดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” โดยขั้นแรกใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เลือกเฉพาะ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นอำเภอต้นแบบทางด้านกรดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” และขั้นที่ 2 สุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเลือกเฉพาะกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการขยายผลตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” ปี 2549 และใช้ประชากรในการสัมภาษณ์ คือ จำนวน 31 ราย

2. ประชาชนที่ดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน โดยขั้นแรกใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เลือกเฉพาะ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ขั้นที่ 2 ด้วยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเลือกเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่นำผลผลิตขั้นต้น (Primary Product) ที่ได้จากการผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปและสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่และมีจำนวนสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ต่ำกว่า 30 คน ได้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ตรงตามข้อกำหนด คือ วิสาหกิจชุมชนที่นำผลผลิตขั้นต้น (Primary Product) ที่ได้จากการผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปและสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่และมีจำนวนสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องมีจำนวนสมาชิกไม่ต่ำกว่า 30 คน จำนวน 2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพุแคและวิสาหกิจชุมชนบ้านมงคลชัยพัฒนา ซึ่งสามารถแบ่งสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเป็น 2 ประเภท คือ สมาชิกประเภทที่ 1 เป็นสมาชิกที่ร่วมหุ้นเพียงอย่างเดียวและสมาชิกประเภทที่ 2 เป็นสมาชิกที่ร่วมหุ้นและดำเนินกิจกรรมต่างๆ กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดย

2.1 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพุแค จำนวน 58 คน เป็นสมาชิกประเภทที่ 1 จำนวน 38 คนและสมาชิกประเภท 2 จำนวน 20 คน

2.2 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนบ้านมงคลชัยพัฒนา จำนวน 58 คน เป็นสมาชิกประเภทที่ 1 จำนวน 46 คนและสมาชิกประเภท 2 จำนวน 12 คน ได้ประชากรวิสาหกิจชุมชนจาก (สมาชิกประเภทที่ 2) คือ กลุ่มที่ร่วมหุ้นและดำเนินกิจกรรมกับวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มสมาชิกที่เป็นสมาชิกประเภทที่ 1 คือ กลุ่มที่ร่วมหุ้นเพียงอย่างเดียว ดังนี้

2.2.1 ประชากรวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพุแค จำนวน 25 คน แยกเป็น สมาชิกประเภทที่ 2 จำนวน 20 คน และสมาชิกประเภทที่ 1 จำนวน 5 คน

2.2.2 ประชากรวิสาหกิจชุมชนบ้านมงคลชัยพัฒนา จำนวน 10 คน เนื่องจากไม่ใช่วัฒนการผลิตสินค้า จึงไม่สามารถตามเก็บข้อมูลได้ครบตามจำนวนประชากร ได้สมาชิกประเภทที่ 2 จำนวน 8 คนและสมาชิกประเภทที่ 1 จำนวน 2 คน

ผลการศึกษา/วิจัย

1. เกษตรกรมีพื้นที่ดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” เฉลี่ย 13.42 ไร่ แบ่งเป็น พื้นที่บ่อหรือสระน้ำ 0.86 ไร่ พื้นที่ปลูกข้าว 7.87 ไร่ พื้นที่ทำสวน ทำไร่ 2.90 ไร่ และพื้นที่อยู่อาศัยและพืชผักสวนครัว 1.79 ไร่ โดยเกษตรกร ไม่มีกิจกรรมในด้านการผลิตหรือการตลาดร่วมกันและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินชีวิตตามแนวพระราช “ทฤษฎีใหม่” คือ ความเข้มแข็งของกลุ่ม การได้รับข้อมูลข่าวสาร การได้รับการถ่ายทอดและการฝึกอบรม การได้รับการสนับสนุนปัจจัยทางการผลิตและการตลาด และความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่”

2. ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพุดเคออยู่ในระดับที่สูงกว่าวิสาหกิจชุมชนบ้านมงคลชัยพัฒนาในทุกเรื่อง คือ แนวทางการบริหารและความรับผิดชอบต่อชุมชน การวางแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การบริหารทางการผลิตและกระบวนการจัดการสินค้า การบริหารจัดการทางการตลาด การจัดการองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสาร และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

การดำเนินการตามโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

1. การสร้างเครือข่ายด้านการพัฒนาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
2. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่
3. การปลูกจิตสำนึกที่ดีแก่ชนรุ่นหลัง
4. แนวทางการบริหารและความรับผิดชอบต่อชุมชน
5. การวางแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
6. การบริหารทางการผลิตและกระบวนการจัดการสินค้า
7. การบริหารจัดการทางการตลาด การจัดการองค์ความรู้และข้อมูล

ข่าวสาร และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1.2.7 การศึกษาผลกระทบจากการถ่ายทอดเทคโนโลยี ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การผลิตสมุนไพร (ไม่ใช่อาหารและยา) ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนขนาดย่อมในชุมชนจังหวัดชลบุรี

ชื่อผู้วิจัย ทนงศักดิ์ วันชัย, กุหรั่ง สุปินราช

ปีที่ศึกษา 2551

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจในการดำเนินงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหารและยา
2. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหารและยา
3. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการใช้เทคโนโลยีการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหารและยา
4. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศ ระดับการศึกษาและอาชีพกับการมีส่วนร่วม ความพึงพอใจ การใช้เทคโนโลยีการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหารและยา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหารและยาในพื้นที่จังหวัดชลบุรี จำนวน 159 จากจำนวน 15 กลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าไคสแควร์ และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการศึกษา/วิจัย

ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. สมาชิกกลุ่ม ส่วนมากเป็นเพศหญิงมีอายุเฉลี่ย 43.5 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา อาชีพหลักรับจ้าง มีสมาชิกในครอบครัว 5 คน มีหนี้สิน โดยมีแหล่งเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้าน มีรายได้จากการทำกิจกรรมกลุ่มระหว่าง 5,001 – 8,000 บาทต่อปี ได้รับข้อมูลข่าวสารจากหัวหน้ากลุ่ม และเกษตรกรส่วนมากร้อยละ 68.6 เคยได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพรได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ อยู่ในระดับปานกลาง และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มภายในหมู่บ้านและตำบล
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม พบว่า สมาชิกกลุ่ม โดยรวมมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง มีส่วนร่วมมากที่สุด ในประเด็นการร่วมวางแผนตัดสินใจในการทำธุรกิจของกลุ่ม และมีส่วนร่วมน้อยที่สุดในเรื่องการนำผลิตภัณฑ์สมุนไพรของกลุ่มไปจำหน่าย
3. ความพึงพอใจในการดำเนินงานของกลุ่ม พบว่า สมาชิกกลุ่ม โดยรวมมีความพึงพอใจในการดำเนินงานของกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง มีความพึงพอใจมากที่สุด ใน

ประเด็น ความพอใจกับการดำเนินงานของกลุ่มและมีความพึงพอใจน้อยที่สุด ในเรื่องการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการของกลุ่ม

4. สภาพการใช้เทคโนโลยีการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพร พบว่า สมาชิกกลุ่มใช้พันธุ์พืชสมุนไพรในท้องถิ่น โดยการปลูกเอง พืชสมุนไพรที่ใช้ ได้แก่ ดอกอัญชัน วังหางจรเข้ มะกรูด มะขาม ขมิ้น เป็นต้น ส่วนสูตรผลิตภัณฑ์ที่ใช้เกิดขึ้นเองจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มผลิตขึ้น ได้แก่ แชมพูสมุนไพร ครีมนวดผมสมุนไพร สบู่สมุนไพร น้ำยาล้างจาน เป็นต้น ส่วนการใช้เทคโนโลยีการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ใช้มากที่สุด คือ เทคโนโลยีการปลูก พืชสมุนไพร และเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว และหลังการเก็บเกี่ยว เทคโนโลยีใช้น้อยที่สุด คือ เทคโนโลยีการบรรจุหีบห่อ/บรรจุภัณฑ์ และเทคโนโลยีที่ไม่ได้ใช้ คือ เทคโนโลยีการตรวจสอบคุณภาพ ของวัตถุดิบและเทคโนโลยีฉลากผลิตภัณฑ์

5. ปัญหาการใช้เทคโนโลยีการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพร พบว่า สมาชิกกลุ่มมีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีปัญหาในเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ในการบรรจุหีบห่อมีราคาแพง ความรู้ในการตรวจสอบคุณภาพของวัตถุดิบสมุนไพร เครื่องมือ/เครื่องจักรมีราคาแพง สูตรในการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ความรู้ขั้นตอนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์

6. ผลกระทบทางด้านสังคม พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนมีมากขึ้น ความสามารถในการพึ่งพาตนเองมากขึ้น การเกื้อกูลกับคนด้อยโอกาสในสังคมมากขึ้น มีความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพเสริมมากขึ้น การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีมากขึ้น มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางราชการมากขึ้น ปัญหาเสพติดลดลง และความเอื้ออาทรของสมาชิกในชุมชนมีมากขึ้น

7. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า สมาชิกกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการสร้างรายได้ และมีการสร้างงานมากขึ้น ความยากจนของคนในชุมชนลดลง หนี้สินลดลง และมีการออมเงินมากขึ้น

8. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปร พบว่า

8.1 มีความแตกต่างระหว่างเพศกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม และปัญหาการใช้เทคโนโลยีการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

8.2 มีความแตกต่างระหว่าง ระดับการศึกษาและอาชีพ กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม ความพึงพอใจในการดำเนินงานของกลุ่ม และปัญหาการใช้เทคโนโลยีการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

8.3 มีความสัมพันธ์กันระหว่างเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพกับการใช้เทคโนโลยี ผลกระทบทางด้านสังคม และผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. การผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ และผลิตในสิ่งที่ตลาดต้องการ
2. การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิต มีความสัมพันธ์ กับเพศและระดับการศึกษา

3. การส่งสมาชิกในกลุ่ม ไปอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ
4. การส่งเสริมให้สมาชิกมีอาชีพและสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น และสามารถถ่ายทอดอาชีพไปยังสมาชิกคนอื่นๆ ได้

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1.2.8 การประเมินผลทางเศรษฐกิจและสังคมของโครงการการพัฒนาและสาธิตการทดลองผลิตไบโอดีเซลจากสบู่ดำ กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนพลังงานทดแทน จังหวัดระยอง

ชื่อผู้วิจัย กนิษฐา สุช่วย ปีที่ศึกษา 2551

วัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและประเมินผลทางเศรษฐกิจและสังคม จากการปลูกสบู่ดำ เพื่อผลิตไบโอดีเซลของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพลังงานทดแทน จังหวัดระยอง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา สมาชิกวิสาหกิจชุมชนพลังงานทดแทนจากสบู่ดำ จำนวน 43 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้เครื่องมือในการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณโดยการใช้แบบสอบถามและเชิงคุณภาพโดยการใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก สันทนาการกลุ่ม

ผลการศึกษา/วิจัย ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำสวนผลไม้ และสวนยางพารา ส่วนสบู่ดำมีการปลูกเฉลี่ย 5.56 ไร่ต่อครัวเรือน โดยแบ่งการปลูกสบู่ดำเป็นสามประเภท คือ การปลูกเดี่ยว การปลูกผสมไม้ผลและปลูกสลับยางพารา ผลการวิเคราะห์งบประมาณบางส่วน พบว่า การปลูกสบู่ดำเดี่ยวมีความคุ้มค่าในการปรับเปลี่ยนมากที่สุด ส่วนการวิเคราะห์ในช่วง 10 ปี ภายใต้อาณัติที่กำหนด พบว่า เกิดความคุ้มค่าในการปรับเปลี่ยนทุกสถานการณ์ของประเภทการปลูกเดี่ยว และการปลูกผสมไม้ผล ส่วนการปลูกสลับยางพารานั้น เกิดความคุ้มค่าเพียงสถานการณ์ที่กำหนดให้ราคาขายสบู่ดำเท่ากับ 6 บาท ต่อกิโลกรัม เกษตรกรต้องผลิตสบู่ดำเฉลี่ย 963.72 กิโลกรัมต่อครัวเรือนต่อปี จึงมีความเพียงพอกับปริมาณความต้องการใช้ภายในชุมชน ส่วนด้านความคิดเห็นของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการปลูก

สรุปแล้วทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำและประสานงานในครัวเรือนเพิ่มขึ้น การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ทำให้มีบทบาททางสังคมและมีส่วนร่วมกับชุมชนเพิ่มขึ้น

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. ชุมชนที่มีความร่วมมือแบบเครือข่ายจะมีโอกาสที่จะมีปัจจัยที่เอื้อต่อความเข้มแข็งในชุมชนหรือการพึ่งตนเองได้มากกว่าของคนในชุมชนที่ไม่มีความร่วมมือแบบเครือข่าย

2. แม่ข่ายหรือแกนนำเครือข่ายต้องมีความเข้มแข็ง มีความสามารถในการประสานงาน มีอิทธิพล หรือสามารถสร้างความนิยมในหมู่สมาชิกได้

3. การมีแหล่งทุนเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็ง

4. เครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนต้องได้รับการพัฒนาและส่งเสริมให้เข้มแข็งโดยรัฐ

5. มีการถ่ายทอดประสบการณ์ความสำเร็จของเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนไปยังชุมชนอื่น

ข้อเสนอแนะอื่นๆ -

1.3 ผลงานวิจัยภาคใต้

1.3.1 การศึกษาวิสาหกิจชุมชน ร้านจำหน่ายสินค้า ศูนย์บริการทางหลวงเขาโพธิ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ชื่อผู้วิจัย สุวัฒน์ นิลคำ ปีที่ศึกษา 2551

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษา

1. ประวัติความเป็นมา
2. ลักษณะและวิธีการพัฒนาและการดำเนินงาน
3. ปัญหา อุปสรรค และการแก้ไข

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประชากรผู้ให้ข้อมูลร้านจำหน่ายสินค้า ศูนย์บริการทางหลวงเขาโพธิ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 147 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกสนทนากลุ่ม

ผลการศึกษา/วิจัย

ผลการศึกษา

1. ประวัติความเป็นมาโรงงานจำหน่ายสินค้าฯ พบว่า เป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวและลงทุนร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายการตลาดสินค้า หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จ. ประจวบคีรีขันธ์
2. ลักษณะและวิธีการพัฒนาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพบว่า
 - 2.1 นโยบายรัฐ ทูตทางสังคม วัฒนธรรม ชุมชน ในลักษณะสังคมพหุลักษณะ และการสร้างเครือข่ายการตลาดสินค้า หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
 - 2.2 การจัดการความรู้แนวชุมชนปฏิบัติ ในองค์กร การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้สหวิทยาการ จากชุมชนการเรียนรู้สู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ ด้านวิสาหกิจชุมชน
 - 2.3 การมีเอกลักษณ์และศักยภาพในด้านต่างๆ ของสินค้าวิสาหกิจชุมชน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
 - 2.4 องค์กรมียุทธศาสตร์และแผนงานการดำเนินงาน ด้านการจำหน่ายสินค้า วิสาหกิจชุมชน
3. ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงาน มีดังนี้
 - 3.1 มีพื้นที่จำกัดไม่เพียงพอต่อการรองรับจำนวนสินค้า บริการ และลูกค้าที่เพิ่มขึ้น
 - 3.2 ทุนสำหรับการขยายการดำเนินงานขององค์กร และสมาชิกเครือข่ายการตลาดสินค้า หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์มีจำกัด
 - 3.3 ศักยภาพของบุคลากรไม่พร้อมต่อการรองรับการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลง
 - 3.4 การดำเนินงานยังไม่มีการใช้เทคโนโลยี ทำให้เสียเวลา สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและทรัพยากรมาก
 - 3.5 หน่วยงานรัฐมีข้อจำกัดในการส่งเสริมและการพัฒนาต่อการขยายตัวทางธุรกิจชุมชนขององค์กร

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. ส่งเสริมการผลิตและการตลาดเพื่อชุมชน ส่งเสริมเพื่อให้ชุมชนผลิตเพื่อยังชีพเพื่อการอยู่พอดีพอกินก่อนจากนั้นจึงผลิตเพื่อการค้า ส่งเสริมให้ครัวเรือนผลิตสินค้าอย่างหลากหลาย ให้ผลิตตามความถนัดและความเชี่ยวชาญของชาวบ้านที่สั่งสมมาแต่อดีต รวมทั้งการส่งเสริมให้มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น

2. การสร้างฐานข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน 3 ประการ คือ (1) ข้อมูลกายภาพของชุมชนหมู่บ้าน (2) ปฏิทินการผลิตและการใช้แรงงานของชุมชนตลอดปี โดยแยกเป็นจำนวนวันทำงาน และวันพักผ่อน วันไปร่วมงานเทศกาล (3) บัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือนใน 1 ปี

3. ผู้นำ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ควรส่งเสริมและพัฒนาผู้นำที่เป็นทางการให้มีความรู้ ความสามารถในการบริหารและการจัดการหมู่บ้านในชุมชนมีความเข้มแข็ง และพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืน

4. การสร้างเครือข่ายชุมชนที่ส่งเสริมการผลิตและการตลาดในชุมชน ควรส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งองค์กรของชุมชนหรือองค์กรชาวบ้านเพื่อสร้างความแข็งแกร่งและอำนาจต่อรองภาคประชาชน ในแต่ละหมู่บ้านควรมีการจัดตั้งกลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเยาวชน กลุ่มธนาคารข้าว รวมทั้งจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ เพื่อให้ชาวบ้านได้ร่วมมือกันพัฒนาสินค้าออกจำหน่ายเป็นอาชีพเสริม

5. การจัดหาแหล่งเงินทุนและการสะสมทุน เงินทุนและเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญชนิดหนึ่งในการกำหนดเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาพบว่าครัวเรือนในชุมชนชนบทจำนวนมากไม่มีกระบวนการใช้ทุนที่มีประสิทธิภาพและรักษาทุนให้คงอยู่ได้ และพบว่ามีครัวเรือนจำนวนมากมีการใช้ทุนในอัตราที่เพิ่มขึ้น แต่ในขณะเดียวกันกลับมีหนี้สินพอกพูนขึ้นคู่กันไป

6. การศึกษาเพื่อชุมชน บุคคลและชุมชนที่จะอยู่รอดได้อย่างสง่างามจะต้องเป็นบุคคลและชุมชนที่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมและกระแสโลก มีทั้งภูมิคุ้มกันและขีดความสามารถในการป้องกันหรือหลบเลี่ยงวิกฤต และแสวงหาโอกาส จากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน มีความสามารถในการจัดการวิถีชีวิตและการทำมาหากินของตนเองได้อย่างสอดคล้องกับความเป็นไปในสังคมและชุมชน มีโลกทัศน์ทางวัฒนธรรมที่เปิดกว้าง แต่ในขณะเดียวกันก็ตระหนักในคุณค่าแห่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองหรือชุมชนตนเอง ที่สำคัญคือการศึกษาจะต้องสอนให้รู้จักตนเอง ชุมชนตนเอง ให้สามารถพึ่งตนเองและชุมชนตนเองในการฝ่าฟันวิกฤตอันเกิดจากความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเข้มแข็ง

7. จัดตั้งศูนย์บริการวิชาการเพื่อการผลิตและถ่ายทอดเทคโนโลยีชุมชน

8. การทำนุบำรุงและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรมีการส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งร่วมมือกับสถานศึกษาในชุมชนเพื่อการจัดกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่นักเรียน การใช้ผู้นำทางภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนในท้องถิ่นด้วยตนเอง

9. สืบสานวัฒนธรรมและความเชื่อที่ดั้งเดิมของชุมชน หมู่บ้าน และ วัฒนธรรมความเชื่อมีผลต่อการคงอยู่ของเศรษฐกิจชุมชน หมู่บ้าน เพราะวัฒนธรรมและความเชื่อ ส่งผลต่อชุมชนในลักษณะที่ก่อให้เกิดแรงเกาะเกี่ยวระหว่างชุมชน ช่วยให้ชุมชนมีความเป็นตัวของตัวเอง มีเอกลักษณ์ ด้านทานต่อกระแสของการเปลี่ยนแปลงจากโลกภายนอกได้

10. บทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาจากภาครัฐและเอกชน บทบาทของรัฐ ในอนาคตไม่ควรใช้ระบบการวางแผนแบบสั่งการจากบนลงล่าง บทบาทของรัฐในอนาคตควรจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวกันของชุมชน ให้ชุมชนมีการสำรวจสภาพปัญหาและความ ต้องการของชุมชนในด้านเศรษฐกิจชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนในสิ่งที่เหมาะสม เช่น เรื่องทุนชุมชน รวมตัวกันด้วยเจตนาอันแน่วแน่ที่จะร่วมกันแก้ปัญหาเศรษฐกิจของตนเองตามแนวปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง

11. การมีสำนึกร่วมกันของชาวบ้าน ที่จะร่วมกันพัฒนาอย่างอิสระตาม ภาวะที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1. หน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบควรเปิดโอกาสและเพิ่มพื้นที่ให้กับองค์กร
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมพัฒนาและสนับสนุนทุนในการ ดำเนินงาน
3. พัฒนาเสริมสร้างศักยภาพ บุคลากรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและการ แข่งขัน
4. จัดหาเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุน การดำเนินงาน
5. ควรมีการขยายพื้นที่ หรือสาขาไปยังแหล่งอื่นๆ ที่มีศักยภาพ เพื่อการ เติบโตของ องค์กรธุรกิจชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
6. ผู้นำ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

1.3.2 การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการปฏิบัติ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดชุมพร

ชื่อผู้วิจัย กฤษ อดุลมะเวทิน ปีที่ศึกษา 2550

วัตถุประสงค์ของการศึกษา เสนอแนวทางในการปรับปรุงและการสร้าง เครื่องมือให้วิสาหกิจชุมชนได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงมากขึ้น

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา วิสาหกิจในจังหวัดชุมพร 20 กลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย, ด้านการศึกษาและพัฒนาแล้วที่มีความทันสมัยเทียบเท่ากับประเทศพัฒนาแล้วในตะวันตก 3. ผลของการพัฒนาดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบทางบวกที่ประเทศมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

ผลการศึกษา/วิจัย ภายใต้ว่าทกรมการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยได้มีการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยการวางแผนจากส่วนกลางเพื่อให้ประเทศพ้นจากความด้อยพัฒนา เป็นประเทศพัฒนาแล้วที่มีความทันสมัยเทียบเท่ากับประเทศพัฒนาแล้วในตะวันตก ผลของการพัฒนาดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบทางบวกที่ประเทศมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ มีการบริการพื้นฐานจากรัฐขยายตัวและทั่วถึงมากขึ้น แต่ก็ได้ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อโครงสร้างของเศรษฐกิจที่การกระจายผลประโยชน์เกิดขึ้นอย่างไม่เท่าเทียม มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศสูงและวิถีชีวิตในชุมชนชนบทถูกทำให้ลดความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมทำให้เกิดการพัฒนาอย่างไม่ยั่งยืน เป็นวงจรวิกฤตเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจพอเพียงถูกสร้างขึ้นเป็นวาทกรรมใหม่ในการพัฒนา โดยรัฐได้ใช้ปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจสร้างวาทกรรมว่าเป็นทางเลือกใหม่ในการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากของประเทศควบคู่ไปกับเศรษฐกิจแบบทุนนิยม รัฐได้กำหนดกฎเกณฑ์และสถาบันในการพัฒนาและผนวกเศรษฐกิจชุมชนและวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นสิ่งที่มีมาแต่เดิมของวัฒนธรรมไทยเข้ากับเศรษฐกิจทุนนิยม โดยส่งเสริมการผลิตเพื่อขายโดยอ้างว่ากระบวนการส่งเสริมการประกอบกิจการของชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการตีความและครอบงำชุมชนของรัฐทำให้วิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นกลไกในการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน และการจัดสรรผลผลิต ในบริบทของชุมชน ซึ่งมีความพอเพียงและพึ่งพาตนเองได้ในชุมชน ถูกกำกับโดยระบบราชการผ่านพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 ซึ่งกระบวนการออกกฎหมายกระทำโดยรัฐไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ผลจากการศึกษาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดชุมพรที่ได้รับการส่งเสริมภายใต้พระราชบัญญัตินี้พบว่า ชุมชนไม่ได้รับการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ตรงกับเจตนารมณ์ในการเสนอร่างกฎหมายจากชุมชนเนื่องจากการไม่มีการกำหนดเครื่องมือหรือโครงสร้างการจัดการเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริมให้มีความสามารถพึ่งพาตนเองและมีภูมิคุ้มกันตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงงานวิจัยนี้เสนอแนวทางในการปรับปรุงและการสร้างเครื่องมือให้วิสาหกิจชุมชนได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงมากขึ้น

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. การขยายตัวทางเศรษฐกิจ มีการบริการพื้นฐานจากภาครัฐขยายตัวและทั่วถึงมากขึ้น
2. การสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานควบคู่ไปกับเศรษฐกิจแบบทุนนิยม
3. ดำเนินงานตามแนวทาง “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของพหุชาติพันธุ์
4. ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความแตกต่างทางชนชั้นและชั้นชนต่าง ๆ ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์
5. การสนับสนุนสิทธิชุมชน ให้ชุมชนได้ดำเนินวิถีชีวิตของตน ตามแบบที่ตนเลือกและรัฐให้ความคุ้มครองตามสิทธิการเป็นพลเมืองไทย
6. ระบบการศึกษา ควรมีการสนับสนุนให้เยาวชนนำความรู้ที่เรียนไปพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น
7. องค์การบริหารงานพัฒนา ควรมีการทำงานแบบเครือข่ายโดยใช้สามเสาของการพัฒนา นั่นคือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน
8. นโยบายกองทุนหมู่บ้าน และนโยบายประกันสุขภาพถ้วนหน้า เป็นประโยชน์สำหรับชาวบ้าน ดังนั้นควรคงไว้ แต่ต้องปรับปรัชญาของนโยบายจากประชานิยมมาเป็นเพื่อความยั่งยืนของชุมชน

ข้อเสนอแนะอื่นๆ _____

1.3.3 การจัดการของวิสาหกิจชุมชน ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในภาคใต้

ชื่อผู้วิจัย สมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร ปีที่ศึกษา 2547

วัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาวิธีการคิดในการก่อตั้งกลุ่ม รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มหัตถกรรมกะละมะพร้าวบ้านคอกวัว ตำบลชัยบุรี อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา บ้านคอกวัว หมู่ที่ 1 ในจำนวนทั้งหมด 13 หมู่บ้าน ของตำบลชัยบุรี อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง มีประชากร 816 คน เป็นหญิง 424 คน ชาย 392 คน จาก 173 ครัวเรือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้เครื่องมือในการวิจัยแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ข้อมูลที่ใช้จากการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ ทหุคิยภูมิ การสังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการศึกษา/วิจัย จากการศึกษา พบว่า บ้านคอกวัว หมู่ที่ 1 ในจำนวนทั้งหมด 13 หมู่บ้าน ของตำบลชัยบุรี อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง มีประชากร 816 คน เป็นหญิง 424 คน ชาย 392 คน จาก 173 ครัวเรือน บ้านคอกวัวเดิมจัดเป็นหมู่บ้านยากจนในจังหวัดพัทลุง เพราะมีพื้นที่ทำกินน้อย ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวนยางพารา เลี้ยงสัตว์และรับจ้างทั่วไป มีความเป็นอยู่แบบเครือญาติ ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

การก่อตั้งกลุ่ม เมื่อปี พ.ศ. 2525 นายปลื้ม ชูคง ได้นำกะลามะพร้าวซึ่งเป็นเศษขยะที่ใครๆ มองไม่เห็นคุณค่า นำมาทำเป็นเครื่องใช้ในครัว เช่น ทัพพี ตะหลิว จักก โดยมีการขายและลูกสาวคอนช่วยเหลือ โดยนำเศษกระเบื้อง เศษขวดแทนกระดาษทรายขัดกะลาจนให้มัน เงาจนมือเป็นแผลไปหมด ตั้งใจไว้ว่าจะทำเป็นอาชีพหลักให้ได้ ต้องทนต่อคำดูถูกนินทาจากเพื่อนบ้าน เพราะเมื่อก่อนไม่นิยมนำกะลามะพร้าวเป็นภาชนะใส่อาหาร ด้วยฝีมืออันประณีต ความคิดสร้างสรรค์ของลุงปลื้มก็สามารถเอาชนะตนเองและชาวบ้านได้ ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ของลุงปลื้มเป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ ชาวบ้านคอกวัวที่เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประสบความสำเร็จของกลุ่ม ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งสามารถอยู่ได้ร่วม 30 ปี คือ 1) ปัจจัยด้านผู้นำ เนื่องจากผู้นำกลุ่มมีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความเมตตาปราณี ช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่า มีหลักธรรมประจำใจ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชาวบ้าน 2) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ กลุ่มมีการทำระบบบัญชีรายรับ-จ่าย มีการบันทึกข้อมูล แบ่งงานออกเป็นหมวดหมู่อย่างชัดเจน และสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ 3) ด้านการเรียนรู้และภูมิปัญญา ผู้นำกลุ่มมีภูมิปัญญาดั้งเดิมและผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิตชิ้นงาน และถ่ายทอดความรู้ เทคนิควิธีการให้กับสมาชิกทุกคน มีการสร้างเครือข่ายและสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน 4) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น หน่วยงานราชการ เอกชน เข้ามาช่วยเหลือ เรื่อง ความรู้ เครื่องมือ 5) ด้านเทคโนโลยีและทักษะการผลิต สมาชิกกลุ่มมีทักษะและมีเครื่องมือที่ทันสมัยในการผลิต 6) ด้านองค์กรชุมชน ชาวบ้านคอกวัวเป็นชุมชนที่มีความรักใคร่สามัคคี ต้องการพัฒนาตนเอง จึงทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งอยู่ได้จนทุกวันนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. ผู้นำกลุ่มมีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความเมตตาปราณี ช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่า มีหลักธรรมประจำใจ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชาวบ้าน
2. การบริหารจัดการ กลุ่มมีการทำระบบบัญชีรายรับ-จ่าย มีการบันทึกข้อมูล แบ่งงานออกเป็นหมวดหมู่อย่างชัดเจน และสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

3. ผู้นำกลุ่มมีภูมิปัญญาดั้งเดิมและผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิตชิ้นงาน และถ่ายทอดความรู้ เทคนิควิธีการให้กับสมาชิกทุกคน มีการสร้างเครือข่ายและสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

4. การเข้าถึงแหล่งทุนที่เหมาะสม

5. การมีผู้นำที่เข้มแข็ง และมีความสามารถในการวางระบบการบริหารงาน
ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1. การพัฒนาควรมุ่งสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน และเน้นที่การให้ชุมชนสามารถสร้างธุรกิจที่ดำเนินการโดยคนในชุมชนเอง

2. ภาครัฐควรจะมีมุ่งสร้างความรู้และความเข้าใจในการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ทำงานโดยตรงในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ระดับนโยบาย กับตัวของชาวบ้านเอง

3. ควรสร้างแรงบันดาลใจในการรวมกลุ่มมากกว่าการสร้างอุดมการณ์
สหกรณ์

4. สหกรณ์ควรมีระบบบัญชี และระบบการตรวจบัญชีที่ถูกต้อง

5. รัฐต้องเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ ปรับตัว และเป็นพี่เลี้ยง เมื่อเริ่มดำเนินธุรกิจ และเมื่อธุรกิจกลุ่มมาถึงจุดวิกฤตของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ แต่เป็นความช่วยเหลือในลักษณะที่ชุมชนต้องได้รับบทเรียน ซึ่งมีใช้การโอบอุ้มให้ผ่านวิกฤต แต่เป็นการฝ่าฟันวิกฤตร่วมกัน

1.3.4 อิทธิพลของทุนชุมชน ต่อสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนใน

ภาคใต้

ชื่อผู้วิจัย นายสมศักดิ์ ชอบตรง

ปีที่ศึกษา 2552

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาสถานภาพของทุนชุมชนและสัมฤทธิ์ผลการดำเนินงานวิสาหกิจ
ชุมชน

2. วิเคราะห์ปัจจัยแบบผสมผสานโดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณและเชิง
คุณภาพ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 536 คน ใช้วิธีสุ่ม
ตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้เครื่องมือในการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้
เทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณโดยการใช่แบบสอบถามและเชิงคุณภาพโดยการใช่การสัมภาษณ์แบบ
เจาะลึก สทนากลุ่ม

ผลการศึกษา/วิจัย ผลการศึกษา พบว่า สถานภาพของทุนชุมชนในภาคใต้ ในมิติของการมีสำนึกชุมชน พบว่า คนในชุมชนส่วนใหญ่ มีความรู้สึกร่วมเป็นสมาชิกของชุมชน มีคุณค่าต่อชุมชน มีพลังในการขับเคลื่อนร่วมกับชุมชนและมีความรู้สึกเอื้ออาทรต่อกันในชุมชน ส่วนในมิติของการจัดการเครือข่ายชุมชน พบว่า คนในชุมชนส่วนใหญ่มีการร่วมตัวกันเป็นกลุ่ม/องค์กรชุมชน ซึ่งกลุ่มและองค์กรชุมชนนั้น ๆ มีการทำกิจกรรมต่าง ๆ เชื่อมโยงกับกลุ่ม/องค์กรชุมชนนอกพื้นที่รวมทั้งมีการทำกิจกรรมต่าง ๆ เชื่อมโยงกับภาคี สำหรับมิติการจัดการกองทุนชุมชน พบว่า คนในชุมชนส่วนใหญ่มีการออม เคยได้รับการสนับสนุนเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพ และมีการจัดสวัสดิการชุมชน ในมิติของการจัดการความรู้ในชุมชน พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมการจัดทำแผนชุมชน การจัดทำบัญชีครัวเรือน การแบ่งปันความรู้ การอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว สำหรับในด้านการจัดการทรัพยากรของชุมชน พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นผลิตหรือแปรรูปเป็นสินค้า

ในด้านของสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในภาคใต้ พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ดำเนินการตามเป้าหมายในด้านลักษณะการเป็นเจ้าของโดยชุมชน ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน มีความคิดสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรม มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการเรียนรู้เป็นหัวใจของกระบวนการทั้งหมด และมีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมายหลัก ยกเว้นในด้านการผลิตอย่างเป็นบูรณาการ ซึ่งมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพียงบางส่วนที่มีกิจกรรมดังกล่าว ผลการวิเคราะห์ภาพรวม ขนาด และทิศทางอิทธิพลของทุนชุมชนต่อสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน พบว่า ปัจจัยของทุนชุมชนด้านการมีสำนึกชุมชน การจัดการเครือข่ายชุมชน และการจัดการทรัพยากรของชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ข้อเสนอแนะต่อองค์กรและภาคีเพื่อการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับพื้นที่ และระดับชาติ ควรจะสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ในระดับวิสาหกิจชุมชน ให้บูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ขั้นต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อให้ครบห่วงโซ่อุปทาน และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ด้วยการเพิ่มทุนทางสังคมโดยการกระตุ้นหรือสร้างให้คนในชุมชน มีสำนึกชุมชน และจัดการเครือข่ายชุมชนเพิ่มขึ้น

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. เงินทุน
2. ทักษะและความรู้ในการผลิต
3. การบริหารจัดการ
4. กลุ่มและเครือข่าย

5. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

6. มีการจัดกิจกรรมการจัดทำแผนชุมชน การจัดทำบัญชีครัวเรือน การ
แบ่งปันความรู้ การอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะอื่นๆ -

1.3.5 การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนภาคใต้ เขต 8

ชื่อผู้วิจัย จิราภรณ์ ทองตัน ปีที่ศึกษา 2550

วัตถุประสงค์ของการศึกษา ตรวจสอบตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เก็บตัวอย่างจากศูนย์แสดงสินค้าผลิตภัณฑ์
วิสาหกิจชุมชน (OTOP) และจากผู้ผลิตโดยตรง จำนวน 78 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้เครื่องมือในการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้
เทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถามและเชิงคุณภาพ โดยการใช้การสัมภาษณ์แบบ
เจาะลึก สทนากลุ่ม

ผลการศึกษา/วิจัย ตรวจสอบตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน พบว่า ผ่าน
มาตรฐาน 22 ตัวอย่าง ที่เหลือปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพให้ได้ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
จำนวน 56 ตัวอย่าง พร้อมทั้งถ่ายทอดเทคโนโลยีในการผลิตให้ได้ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
และสนับสนุนให้ผู้ประกอบการขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. การพัฒนากลุ่ม

- 1.1 การสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพการทำธุรกิจ
- 1.2 สร้าง เป็นเจ้าของและพันธะผูกพันผ่านการถือหุ้นการลงทุนใน
กิจการธุรกิจ
- 1.3 สรรหาผู้นำที่ฉลาด เสียสละและทำงานหนัก
- 1.4 ตัดสินใจโดยคณะกรรมการบริหารธุรกิจ กลยุทธ์การบริหารใน
รูปแบบคณะกรรมการ

1.5 อาศัยจุดแข็งทดแทนจุดอ่อนซึ่งกันและกันของผู้นำ นอกจากการ
บริหารธุรกิจในรูปแบบคณะกรรมการ

1.6 สร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาผู้นำใหม่

1.7 จัดสรรผลประโยชน์พอสมควร และเป็นธรรมแก่สมาชิก

1.8 ตั้งกฎระเบียบและข้อบังคับใช้ตามความเหมาะสมของธุรกิจ

1.9 สร้างเครือข่ายพันธมิตรให้เป็นพลังในการช่วยเหลือเกื้อกูล

2. การจัดการด้านการเงิน
 - 2.1 ระดมทุนจากภายนอกและภายในชุมชนตามความจำเป็นของธุรกิจ
 - 2.2 ควบคุมระบบเงินโดยระบบบัญชีโปร่งใส
3. การจัดการการผลิต
 - 3.1 ทำการผลิตโดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น และผลผลิตแบบปัจเจกหรือกลุ่มตามธรรมชาติของธุรกิจ
 - 3.2 พัฒนาคุณภาพของผลผลิตในรูปแบบของการสร้างความแตกต่างของสินค้า การพัฒนาคุณภาพ และควบคุมคุณภาพ
 - 3.3 ควบคุมสินค้าคงคลังให้มีประสิทธิภาพ
4. การจัดการด้านธุรกิจ
 - 4.1 สร้างจุดขายจากความแตกต่างของสินค้า
 - 4.2 อาศัยความสัมพันธ์เครือข่ายของกลุ่มเป็นช่องทางการตลาดธุรกิจชุมชน
 - 4.3 ใช้ข้อมูลการตลาดที่เป็นปัจจุบัน
 - 4.4 ใช้นักการขายหรือตัวแทนการตลาดที่เห็นประโยชน์ของกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญและต้องมีความสามารถทางการตลาด

ข้อเสนอแนะอื่นๆ -

1.4 ผลงานวิจัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.4.1 การประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน

ชื่อผู้วิจัย สุวกิจ ศรีปัดดา ปีที่ศึกษา 2549

วัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาระดับความเป็นไปได้ของการประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนลักษณะต่างๆ และเปรียบเทียบค่าระดับความเป็นไปได้ในการประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำเนินกิจการธุรกิจ 4 ลักษณะ คือ พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม เกษตรกรรม และธุรกิจบริการ กับทั้งศึกษาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 9 จังหวัด จำนวน 500 คน และจัดประชุม กลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ 50 คน เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์เครื่องมือประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 500 คน
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมกลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิ 50 คน

ผลการศึกษา/วิจัย

ผลการวิจัย มีข้อค้นพบ ดังต่อไปนี้

1. ระดับความเป็นไปได้ในการประยุกต์หลักการเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนทั้งโดยรวมและจำแนกตามลักษณะของกิจการอยู่ในระดับมาก แนวปฏิบัติที่เป็นไปได้สูงและควรปฏิบัติอย่างมาก คือ ต้องประกอบการด้วยความซื่อสัตย์สุจริตไม่เอาใจเอาเปรียบผู้เกี่ยวข้อง เช่น ลูกค้า แรงงาน และผู้ส่งสินค้าหรือวัตถุดิบ

2. หลักการ เงื่อนไข และแนวปฏิบัติตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์กับวิสาหกิจชุมชนได้ทุกประเภทและทุกลักษณะกิจการไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะที่สำคัญในการประยุกต์แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน คือ ต้องให้ผู้ประกอบการเรียนรู้เข้าใจหลักการอย่างจริงจังและควรประกอบการโดยยึดหลักปฏิบัติ คือ ต้องมีความรู้ ต้องมีคุณธรรม ทำกิจการโดยความมีเหตุผลพอประมาณและสามารถคุ้มกันตนเองได้คุ้มตนเองได้ให้ยืนบนขาตนเองได้

สรุปว่าแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้กับวิสาหกิจชุมชนทุกชนิดและทุกขนาดของกิจการได้เป็นอย่างดี

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. “เศรษฐกิจชุมชนทางเลือกเพื่อความยั่งยืน” ในความหมายของผู้วิจัย หมายถึง เป็นเศรษฐกิจชุมชนที่มีรูปลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กล่าวคือ ต่างทั้งโครงสร้างองค์กร คือ การถือครองปัจจัยการผลิต ต่างในเป้าหมายปลายทาง และปรัชญาของการดำรงอยู่ กล่าวคือเศรษฐกิจชุมชนทางเลือกฯ ยอมรับการอยู่รวมกันกับระบบทุนนิยม แต่จะต้องเป็นการอยู่รวมที่มีลักษณะทั้งอยู่รวมและต่อสู้กับระบบทุนนิยม ในเวลาเดียวกัน และสิ่งสำคัญที่สุดของเศรษฐกิจชุมชนทางเลือกนี้คือจะต้องเป็นเครื่องมือพัฒนาศักยภาพของคนในชนบทให้เป็นแรงงานที่มีคุณภาพ มีความสามารถ และมีทางเลือกในการดำเนินชีวิต รวมตลอดทั้งจะส่งผลต่อโครงสร้างระบบเศรษฐกิจหลักในปัจจุบันที่เป็นระบบทุนนิยมในลักษณะเมืองขึ้นแผนใหม่ กล่าวคือ ทุนการผลิตหลักของสังคมถูกรอบงำด้วยทุนต่างประเทศ ดังนั้นแนวคิดนี้ส่วนหนึ่งจะสนับสนุนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น ไม่ตกเป็นเบี้ยล่างอย่างจ้านในในระบบทุนนิยมโลกอย่างทุกวันนี้ และโดยผลแห่ง “เศรษฐกิจชุมชนทางเลือกเพื่อความ

ยั่งยืน” หากรัฐมีนโยบายชัดเจนก็จะก่อประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม กล่าวคือ สังคมจะมีจิตสำนึกที่เข้มแข็งและรู้เท่าทันต่อกระบวนการเอารัดเอาเปรียบของระบบทุนนิยมโลกที่เชื่อมต่อกับระบบทุนนิยมภายในประเทศ

2. ให้ชุมชนมีบทบาทเป็นโรงงานฝึกภูมิปัญญา
3. ยุตินโยบายขั้วเดียวให้งบประมาณแก่ชุมชนเพื่อสร้างวิสาหกิจชุมชน
4. ต้องกำหนดกลุ่มเครือข่ายร่วมกับกิจการของวิสาหกิจชุมชนอื่น
5. กำหนดวาระแห่งชาติในการปรับฐานการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1. กำหนดสถานภาพและทิศทางของเศรษฐกิจชุมชนให้ชัดเจน รัฐจะต้องมีนโยบายและกฎหมายพิเศษที่เข้าไปช่วยเหลือการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านแหล่งทุน วิชาการ และในกรอบของเวลาที่แน่นอน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนรู้ถึงกำหนดเวลาของตนว่าจะต้องเร่งดำเนินการเพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง เพื่อจะเข้าสู่กระบวนการแข่งขันกับหน่วยธุรกิจในระบบเศรษฐกิจกระแสหลักที่ดำรงอยู่ และเข้าสู่กระบวนการเสียภาษีให้แก่รัฐ ซึ่งหากดำเนินการตามนโยบายนี้ก็จะส่งผลให้แนวคิดของชุมชนเกิดวุฒิภาวะความรับผิดชอบต่อหน่วยธุรกิจชุมชนของตน และหลุดพ้นจากกระบวนการความคิดของผู้ถูกอุปถัมภ์โดยรัฐ ซึ่งจะเป็นภาระของรัฐตลอดไปอย่างทุกวันนี้

2. ให้เศรษฐกิจชุมชนมีบทบาทเป็น โรงงานฝึกภูมิปัญญาหากจะมองเศรษฐกิจชุมชนทางเล็กลงๆ ให้ออกนอกกรอบของธุรกิจแล้วก็จะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจชุมชนทางเล็กลงๆ ยังมีบทบาทในฐานะเป็น โรงงานฝึกภูมิปัญญาทางธุรกิจอีกด้วย กล่าวคือ การดำเนินการตามนโยบาย “เศรษฐกิจชุมชนทางเลือกเพื่อความยั่งยืน” ดังกล่าวข้างต้นจะทำให้ผู้ประกอบการต้องมีความรับผิดชอบและทุ่มเทให้แก่กิจการเพราะเป็นกิจการที่มีความเสี่ยงและมีผลกำไรเป็นสิ่งตอบแทนให้แก่ผู้ดำเนินการ โดยรัฐเป็นผู้ช่วยเหลือในกรอบของเวลาข้อมูล และในกรอบของแหล่งทุน ดังนั้นโดยองค์กรเศรษฐกิจชุมชนทางเล็กลงๆ จึงทำหน้าที่คล้ายกับ โรงงานฝึกความสามารถทางธุรกิจและฝึกจิตสำนึกที่จะสร้างทั้งความรู้ทางธุรกิจและภูมิปัญญาทางชุมชนไปพร้อมกัน ทั้งนี้ในความหมายของผู้วิจัย “ภูมิปัญญา” หมายถึง ความรู้ที่ควบคู่คุณธรรม (ภูมิปัญญา = ความรู้ + คุณธรรม)

3. ยุตินโยบายขั้วเดียวให้งบประมาณแก่ชุมชนเพื่อสร้างวิสาหกิจชุมชน รัฐต้องยุติแนวนโยบายการขั้วเดียวงบประมาณเพื่อผลักดันให้เกิดวิสาหกิจชุมชนในภาวะการณ์ที่ชุมชนขาดความพร้อมในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน โดยจะนำจำนวนปริมาณของการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนมาวัดผลความสำเร็จของนโยบายไม่ได้ เพราะความล้มเหลวของโรงสีชุมชนที่พบเห็นใน

งานวิจัยนี้เป็นผลมาจากนโยบายของรัฐดังกล่าว โดยเปลี่ยนเป็นนโยบายให้การสนับสนุนตามสภาพความพร้อมและการสนับสนุนทุนในรูปของเงินกู้ที่มีเงื่อนไขพิเศษ

4. กำหนดพื้นที่ยุทธศาสตร์การจัดตั้งโรงสีชุมชน

5. ต้องกำหนดกลุ่มเครือข่ายร่วมกับกิจการของวิสาหกิจชุมชนอื่น การกำหนดกลุ่มเครือข่ายเป็นสาระสำคัญของการอยู่รอดของโรงสีชุมชนที่สำคัญเพราะเครือข่ายมีฐานะเป็น “ตลาดธุรกิจทางอุตสาหกรรม” ที่มีความพร้อมทางจิตใจที่จะแลกเปลี่ยนสินค้าชุมชนกันและกัน เพียงแต่ผู้บริหารกิจการโรงสีจะต้องไปจัดกลไกการขนส่งและการตลาดให้สอดคล้องกับจิตใจที่อยากจะเกื้อหนุนกัน รวมตลอดทั้งรัฐจะต้องเข้ามาช่วยเสริมต่อเครือข่ายจากความสัมพันธ์ทางจิตใจให้เป็นเครือข่ายทางการตลาดโดยให้องค์กรเครือข่ายชุมชนใช้ความพยายามในการพึ่งตนเองด้วยการสร้างแรงจูงใจและการจัดระบบต้นทุนที่เป็นจริงให้แก่ผู้จัดการระบบเครือข่าย

6. กำหนดวาระแห่งชาติในการปรับฐานการเรียนรู้เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ รวมตลอดทั้งการนำสู่บทเรียนในการปรับตัวของระบบเศรษฐกิจชุมชนด้วยความจำเป็นอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมการผลิตของโลก ซึ่งประชาชนจะต้องเรียนรู้และปรับตัวไปกับการผันแปรของโลกอย่างเข้าใจและอย่างเป็นฝ่ายกระทำมิใช่ดำรงชีวิตอยู่อย่างเป็นผู้ถูกกระทำในทุกวันนี้

1.4.2 สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทอผ้า ในจังหวัดอุดรธานี

ชื่อผู้วิจัย บุญรอด คำทะริ ปีที่ศึกษา 2549

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. สภาพพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานี
2. สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทอผ้า
3. ความต้องการการสนับสนุนของวิสาหกิจชุมชนทอผ้า
4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทอผ้า

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ทุกอำเภอและกิ่งอำเภอ จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนทอผ้าที่จดทะเบียนและได้รับการอนุมัติที่ยื่นขอจดทะเบียนตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม 2548 – 8 พฤศจิกายน 2549 จำนวน 167 วิสาหกิจชุมชน คัดเลือกตัวอย่างแบบง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ด้าน

1. ด้านการสภาพพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชน

2. ด้านข้อมูลสภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทอผ้า

3. ด้านระดับความต้องการสนับสนุนและแก้ปัญหา

โดยการใช้ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา/วิจัย ผลการวิจัย พบว่า วิสาหกิจชุมชนทอผ้า ส่วนใหญ่มีระยะเวลาดำเนินกิจกรรมเฉลี่ย 8.51 ปี มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 34.17 คน มีผ้าทอเป็นประเภทผ้าฝ้าย ลักษณะมัดหมี่ ใช้ทั้งสีย้อมผ้าธรรมชาติและสีเคมี มีผลิตภัณฑ์เฉลี่ย 3.21 ชนิด มีเงินทุนในการดำเนินกิจกรรมได้จากการระดมทุน และมีรายได้จากการขายผ้าทอต่อปีเฉลี่ย 311,413.53 บาท สภาพการดำเนินงานมีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการทำงานของวิสาหกิจชุมชนที่ชัดเจน มีการปฏิบัติตามแผนที่จัดทำไว้ มีการกำหนดแห่งจำหน่าย/ลูกค้าเป้าหมาย มีการแสวงหาความรู้ใหม่และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิกและบันทึกไว้อย่างชัดเจน มีการกำหนดขั้นตอนกระบวนการผลิตสินค้าแต่ยังไม่สามารถควบคุมคุณภาพความสม่ำเสมอของสินค้า และมีกระบวนการผลิตผ้าทอ ส่วนใหญ่สมาชิกกลุ่มทำเองทั้งหมดทั้งรวมกันทอและแยกกันทอ มีความต้องการการสนับสนุนระดับมากที่สุดด้านการจัดการความรู้ และข้อมูลข่าวสารในประเด็น ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการผลิตผ้าทอ และมีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกสูงสุดด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารในประเด็นความรู้ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการผลิตผ้าทอ ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า ระยะเวลาดำเนินกิจกรรมและจำนวนสมาชิก มีสภาพการดำเนินงานแตกต่างกัน

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. ทรัพยากรธรรมชาติ
 2. ความสามารถในการปรับเปลี่ยนอาชีพ แรงงานบางส่วนของคนวัยเกษียณไปทำงานอาชีพนอกเกษตร บางส่วนทำอาชีพผสม
 3. การรวมกลุ่มเป็นองค์กรชาวบ้าน
 4. ชาวอีสานมีความขยันอดทนและออมสูง
 5. ชาวอีสานมีความรักและความผูกพันในครอบครัว บ้านเกิด และอาชีพการเกษตรสูง เป็นวัฒนธรรมที่ทำให้ศักยภาพของเศรษฐกิจชุมชนยังเข้มแข็งอยู่
 6. การผลิตที่หลากหลาย
 7. การลดต้นทุน
- ข้อเสนอแนะอื่นๆ -

**1.4.3 ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
ในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น**

ชื่อผู้วิจัย อมรรัตน์ สามหาดไทย

ปีที่ศึกษา 2550

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภออุบลรัตน์
2. ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย คำถาม 2 ลักษณะ คือคำถามแบบปลายปิดและคำถามแบบปลายเปิด โดยรูปแบบของคำตอบจะเป็นแบบสำรวจรายการแบบเติมคำในช่องว่างและแบบประมาณค่าของลิเคอร์ท์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ที่เข้าร่วมโครงการวิสาหกิจชุมชนปี 2548 โดยการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวม 22 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิก 232 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย คำถาม 2 ลักษณะ คือคำถามแบบปลายปิดและคำถามแบบปลายเปิด โดยรูปแบบคำตอบจะเป็นแบบสำรวจรายการแบบเติมคำในช่องว่างและประมาณค่าของลิเคอร์ท์ แบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกวิสาหกิจในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับความพึงพอใจในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษา/วิจัย ผลการวิจัย พบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และจบการศึกษาภาคบังคับ/ระดับประถมศึกษา มีสถานภาพสมรส มีอาชีพหลักทำการเกษตร และมีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพเสริม มีรายได้ในภาคการเกษตรเฉลี่ยปีละ 81,971.55 บาท รายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ยปีละ 53,029.31 บาท มีแรงงานที่ช่วยทำการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 3.02 คน แหล่งเงินทุนที่ใช้ส่วนมากจะกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ในเรื่องของ

ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกกลุ่มในภาพรวม พบว่า มีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ในด้านการผลิต ในประเด็นการแปรรูปผลผลิต และด้านการตลาดและการเชื่อมโยงเครือข่ายในประเด็นการกำหนดราคาและรูปแบบการจำหน่าย สำหรับด้านการบริหารจัดการกลุ่มในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่มีความพึงพอใจมากที่สุด คือ การจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก สำหรับปัญหาของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่จะมีปัญหาเหมือนกัน ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนขาดความต่อเนื่อง การระดมหุ้น/เงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มมีน้อย ปัญหาด้านการผลิต ได้แก่ การรวบรวมการขนส่ง การกระจายผลิตภัณฑ์ไม่ทันต่อความต้องการของตลาด การจัดรูปแบบการจำหน่ายไม่แน่นอน ปัญหาด้านการตลาดและการเชื่อมโยงเครือข่าย ได้แก่ ไม่มีการประชาสัมพันธ์สินค้าและผลิตภัณฑ์ และการกำหนดราคาและแหล่งจำหน่ายสินค้าไม่แน่นอน

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. การจัดทำกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การทำประชาคม สามารถสร้างค่านิยม แนวคิดในการมองเห็นปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข
2. การสร้างอาชีพเสริม และการเกิดกลุ่มและเครือข่าย
3. การบริหารจัดการกลุ่ม องค์กรของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1.4.4 การศึกษาเพื่อพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดอุบลราชธานี

ชื่อผู้วิจัย ใจแก้ว แลมเงิน ปีที่ศึกษา 2553

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
2. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
3. ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
4. ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา สมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 501 คน สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ ได้จำนวนตัวอย่าง จำนวน 403 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะคำถามปลายปิดและปลายเปิด

โดยแบ่งการสัมภาษณ์เป็น 3 ตอนดังนี้

1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคม ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
2. การปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ผลการศึกษา/วิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. สมาชิกส่วนใหญ่เป็นหญิง มีอายุเฉลี่ย 48.05 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 11.12 ไร่ จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.77 คน ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่มเฉลี่ย 6,758.30 บาท/ปี รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 47,457.40 บาท/ปี เงินลงทุน (เงินหุ้น) ในกลุ่มเฉลี่ย 461.88 บาท มีสถานภาพภายในกลุ่มเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 2.87 ปี มากกว่าครึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ช.ก.ส. สำหรับการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลจากประธานกลุ่ม และคณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน
2. สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด
3. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก จำนวน 10 ตัวแปร ได้แก่ เพศ การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงาน ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร สถานภาพภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม จำนวนแรงงานภายในครัวเรือน ส่วนตัวแปรที่มีผลในเชิงลบ จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนาและดูงาน เงินลงทุน (เงินหุ้น) ในกลุ่ม
4. ปัญหาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน พบว่า ไม่มีการจัดหาแหล่งเงินทุน สินเชื่อแก่วิสาหกิจชุมชน ไม่มีการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ขาด

ความรู้ ประสบการณ์ การกำหนดราคา คิดคำนวณ กำไร ขาดทุน ทั้งนี้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้เสนอแนะควรมีการจัดประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานในด้านการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน การขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และให้ภาครัฐประกันราคาผลผลิตและผลิตภัณฑ์

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. การกระจายการผลิตไปสู่กิจกรรมการเกษตรที่หลากหลาย
 2. ระบบเศรษฐกิจแบบแลกเปลี่ยนของครัวเรือนเหล่านี้ไม่ได้เป็นความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจเพียงโดด ๆ หากแต่อิงอาศัยหรือเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ทางสังคม

3. การจัดการเจรจาต่อรองกับเศรษฐกิจการค้าได้อย่างเสมอภาค และเป็นธรรม

4. การจัดการแรงงานในครัวเรือน
 5. การจัดการผลผลิตและตลาด
 6. การจัดการการบริโภคในครัวเรือน
 7. การอาศัยกลไกและเครือข่ายทางสังคม
 8. สำนึกและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นซึ่งด้วยการอาศัยวิธีการและกลไกต่าง ๆ

1.4.5 การพัฒนากลุ่มผลิตภัณฑ์จากใยปอ ในฐานะเป็นวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา บ้านตอกเป็น ต.บ้านค้อ อ.เมือง จ.ขอนแก่น

ชื่อผู้วิจัย รัฐพล ภัทรดุรงค์พิทักษ์

ปีที่ศึกษา 2548

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากใยปอบ้านตอกเป็น ตำบลบ้านค้อ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นในฐานะเป็นวิสาหกิจชุมชนที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานกลุ่ม

2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการและปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มผลิตภัณฑ์จากใยปอบ้านตอกเป็น ตำบลบ้านค้อ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในฐานะเป็นวิสาหกิจชุมชน

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการและปัจจัยแห่งความสำเร็จกับการพัฒนากลุ่มผลิตภัณฑ์จากใยปอบ้านตอกเป็น ตำบลบ้านค้อ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม จำนวน

70 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ด้าน

1. ด้านการพัฒนากลุ่มผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม
2. ด้านการบริหารจัดการและปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่ม
3. ด้านความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการของกลุ่ม โดยการใช้ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา/วิจัย

ผลการวิจัย สรุปได้ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกในกลุ่ม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 97.1 มีอายุเฉลี่ย 45.7 ปี ส่วนใหญ่สมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 80.0 จบการศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 88.5 อาชีพหลักทำนา คิดเป็นร้อยละ 84.3 และอาชีพรองในการรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 44.2 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน มีจำนวนแรงงาน 1-3 คน มีรายได้ภาคเกษตร ไม่เกิน 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 95.7 มีรายได้นอกภาคเกษตร มากกว่า 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 91.4 มีรายได้จากกลุ่มผลิตภัณฑ์จากโยปอบ้านตอกเป็น มากกว่า 6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.6 และมีรายได้นอกภาคเกษตรอื่น ๆ มากกว่า 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 74.3 ตำแหน่งในกลุ่ม คือ สมาชิกกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 92.9

2. การบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า คณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกกลุ่มมีความคิดเห็นด้านการดำเนินงาน ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านเงินทุน ในระดับมาก

3. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่ม พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในระดับมาก ได้แก่ ด้านคณะกรรมการกลุ่ม ด้านสมาชิกกลุ่ม ด้านการจัดการกลุ่ม ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ด้านผลิตภัณฑ์ ส่วนด้านเครือข่าย อยู่ในระดับปานกลาง และด้านระบบข้อมูลข่าวสาร อยู่ในระดับน้อย

4. การพัฒนากลุ่มในฐานะเป็นวิสาหกิจชุมชน พบว่า ความคิดเห็นด้านการพัฒนาคณะกรรมการกลุ่ม และด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการพัฒนาสมาชิกกลุ่ม และด้านเครือข่ายอยู่ในระดับมาก

5. ความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการกลุ่ม และปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่ม กับการพัฒนากลุ่มในฐานะเป็นวิสาหกิจชุมชน พบว่า การบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการผลิต และด้านเงินทุน มีความสัมพันธ์กับการพัฒนากลุ่มในฐานะเป็นวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยแห่ง

ความสำเร็จของกลุ่ม ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก มีความสัมพันธ์กับการพัฒนากลุ่มในฐานะเป็นวิสาหกิจชุมชน

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. ชุมชนที่มีความร่วมมือแบบเครือข่ายจะมีโอกาสที่จะมีปัจจัยที่เอื้อต่อความเข้มแข็งในชุมชนหรือการพึ่งตนเองได้มากกว่าของคนในชุมชนที่ไม่มีความร่วมมือแบบเครือข่าย

2. แม่ข่ายหรือแกนนำเครือข่ายต้องมีความเข้มแข็ง มีความสามารถในการประสานงาน มีอิทธิพล หรือสามารถสร้างความนิยมในหมู่สมาชิกได้

3. การมีแหล่งทุนเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็ง

4. เครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนต้องได้รับการพัฒนาและส่งเสริมให้เข้มแข็ง
โดยรัฐ

5. มีการถ่ายทอดประสบการณ์ความสำเร็จของเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนไปยังชุมชนอื่น

ข้อเสนอแนะอื่นๆ -

1.4.6 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

ชื่อผู้วิจัย ชิดาร์ตน์ ธารพันธ์ุ

ปีที่ศึกษา 2550

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
2. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
3. ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

4. ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา สมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 501 คน สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ ได้จำนวนตัวอย่าง จำนวน 223 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะคำถามปลายปิดและปลายเปิด

โดยแบ่งการสัมภาษณ์เป็น 3 ตอนดังนี้

1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคม ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการศึกษา/วิจัย

1. สมาชิกส่วนใหญ่เป็นหญิง มีอายุเฉลี่ย 48.05 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 11.12 ไร่ จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.77 คน ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่มเฉลี่ย 6,758.30 บาท/ปี รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 47,457.40 บาท/ปี เงินลงทุน (เงินหุ้น) ในกลุ่มเฉลี่ย 461.88 บาท มีสถานภาพภายในกลุ่มเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 2.87 ปี มากกว่าครึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ช. ก.ส. สำหรับการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลจากประธานกลุ่ม และคณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน
2. สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด
3. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก จำนวน 10 ตัวแปร ได้แก่ เพศ การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงาน ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร สถานภาพภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม จำนวนแรงงานภายในครัวเรือน ส่วนตัวแปรที่มีผลในเชิงลบ จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนาและดูงาน เงินลงทุน (เงินหุ้น) ในกลุ่ม
4. ปัญหาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน พบว่า ไม่มีการจัดหาแหล่งเงินทุน สินเชื่อแก่วิสาหกิจชุมชน ไม่มีการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ขาดความรู้ ประสบการณ์ การกำหนดราคา คิดคำนวณ กำไร ขาดทุน ทั้งนี้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้เสนอแนะควรมีการจัดประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานในด้านการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน การขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และให้ภาครัฐประกันราคาผลผลิตและผลิตภัณฑ์

ปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจชุมชน

1. สมาชิกวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร ได้รับความรู้ความเข้าใจ และทักษะเกี่ยวกับกระบวนการคิด การปฏิบัติอย่างเป็นระบบในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

2. สมาชิกวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่ ผ่านกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน และกำหนดแผนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน

3. วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสามารถนำข้อมูล ความรู้ ทักษะ ที่ได้รับจากกระบวนการเรียนรู้ ไปปรับใช้ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ของวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านเวทีกระบวนการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

-

บทที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัยที่ทำการศึกษเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของในประเทศไทย ซึ่งเป็นงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา จากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ตีพิมพ์และเผยแพร่ทางห้องสมุด และ/หรือ Internet ในระหว่าง พ.ศ. 2543-2553 จำนวน 24 เรื่อง ใช้ระยะเวลาในการศึกษาประมาณ 6 เดือน (มกราคม-พฤษภาคม 2553) ขั้นตอนการสังเคราะห์งานวิจัยมีดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล หาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Data Search)

1.1 แหล่งข้อมูล

1.1.1 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และห้องสมุดสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

1.1.2 ฐานข้อมูลงานวิจัยด้านวิสาหกิจชุมชนจาก Internet ทางเว็บไซต์ต่าง ๆ คือ

- 1) เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- 2) เว็บไซต์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 3) เว็บไซต์ห้องสมุดดิจิทัลของมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 4) เว็บไซต์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 5) ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย
- 6) เว็บไซต์สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

1.2 วิธีการสืบค้น ผู้วิจัยได้ทำการสืบค้นข้อมูลดังนี้

1.2.1 สืบค้นข้อมูลจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และห้องสมุดสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จากบัตรรายการ ทำเนียบรายงานการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา โดยพิจารณาจากชื่อเรื่องงานวิจัย บทคัดย่อ เนื้อหาของงานวิจัยและบทความในวารสารที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ในระหว่าง พ.ศ.2543-2553 จากนั้นติดต่อขอสำเนาเอกสารรายงานการวิจัยดังกล่าว

1.2.2 สืบค้นจากฐานข้อมูลงานวิจัยจากเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เข้าค้นที่บริการการศึกษา เลือกรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ตามโครงการการพัฒนาเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (DCMS) ของสถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงาน/สถาบันที่เกี่ยวข้อง ฐานข้อมูลสารสนเทศในห้องสมุด (OPAC) ซึ่งสามารถเชื่อมต่อไปยังเว็บไซต์บริการห้องสมุดของทุกมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

1.2.3 สืบค้นจากเว็บไซต์ของหน่วยงานต่างๆ จากการค้นหางานวิจัย วิทยานิพนธ์ และคู่มือวิทยานิพนธ์ ดังกล่าว พบรายงานการวิจัยฯ ที่ซ้ำกัน จากแหล่งข้อมูลการสืบค้นที่ต่างกัน คัดงานวิจัยที่ซ้ำกันออก และรวบรวมงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ในประเด็นต่างๆ ได้ จำนวน 24 งานวิจัย

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนงานวิจัยฯ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามภูมิภาคของงานศึกษาวิจัย

ภูมิภาคของงานวิจัย วิทยานิพนธ์ และคู่มือวิทยานิพนธ์	จำนวนเล่ม
1. ภาคเหนือ	4
2. ภาคกลาง/ภาคตะวันตก/ตะวันออก	6
3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4
4. ภาคใต้	4
5. รวมภาค	6
รวม	24

ตารางที่ 3.2. แสดงชื่องานวิจัยฯ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ที่	ชื่อผลงาน	ปีที่ศึกษา	ประเภท	ชื่อผู้วิจัย
ภาคเหนือ				
1	ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน	2551	งานวิจัย	กนกกาญจน์ มะกลาง
2	วิสาหกิจชุมชนกับการพึ่งตนเอง : กรณีศึกษาการแปรรูปผลผลิตจากต้น ตาล ชุมชนบ้านเหล่าขวัญ ตำบลท้อแท้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก	2547	วิทยานิพนธ์	พรศรี ยงค์ฤประพันธ์
3	การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานวิสาหกิจ ชุมชน กลุ่มดีเหล็กบ้านฝายมูล อำเภอท่า วังผา จังหวัดน่าน	2547	งานวิจัย	พีรพงษ์ ปราบริปู
4	การวิเคราะห์เส้นทางการกระจายสินค้าที่ เหมาะสมจากวิสาหกิจชุมชน ที่มี ศักยภาพในการผลิตกล้วยตากในจังหวัด พิษณุโลกไปยังจังหวัดตามระเบียบ เศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตก	2550	งานวิจัย	ชฎา ณรงค์ฤทธิ์
ภาคกลาง/ภาคตะวันตก/ตะวันออก				
5	การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพการ ดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน:กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ประเภท อาหาร จังหวัดนครศรีอยุธยา	2550	งานวิจัย	ลำยอง ปลั่งกลาง
6	กลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อ การพึ่งตนเอง ปี 2550	2550	งานวิจัย	สุกัญญา อธิปอนันต์
7	ผลดีของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ในกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนา ที่ ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา จังหวัดราชบุรี	2550	งานวิจัย	นรินทร์ สังข์รักษา

ตารางที่ 3.2. (ต่อ)

ที่	ชื่อผลงาน	ปีที่ศึกษา	ประเภท	ชื่อผู้วิจัย
ภาคกลาง/ภาคตะวันตก/ตะวันออก				
8	แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรและชุมชน กรณีศึกษาแนว “ทฤษฎีใหม่” และวิสาหกิจชุมชน อำเภอเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสระบุรี	2550	งานวิจัย	เฉลิมพล จตุพร
9	การประเมินผลทางเศรษฐกิจและสังคมของโครงการพัฒนาและสาธิตการทดลองผลิตไบโอดีเซลจากสบู่ดำ กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนพลังงานทดแทน จังหวัดระยอง	2551	วิทยานิพนธ์	กนิษฐา สุขช่วย
10	การศึกษาผลกระทบจากการถ่ายทอดเทคโนโลยีของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การผลิตสมุนไพร(ไม่ใช่อาหารและยา) ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนขนาดย่อมในชุมชนจังหวัดชลบุรี (ทะนงศักดิ์ วันชัย, กุหรั่ง สุปินราช)	2550	งานวิจัย	ทะนงศักดิ์ วันชัย กุหรั่ง สุปินราช
ภาคใต้				
11	การศึกษาวิสาหกิจชุมชน ร้านจำหน่ายสินค้า ศูนย์บริการทางหลวงเขาโพธิ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	2551	วิทยานิพนธ์	สุวัฒน์ นิลคำ
12	การศึกษาวิสาหกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการศึกษาปฏิบัติตาม พรบ. ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดชุมพร	2550	วิทยานิพนธ์	กฤษ อุตตมะเวทิน
13	การจัดการของวิสาหกิจชุมชน ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในภาคใต้	2547	งานวิจัย	สมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร

ตารางที่ 3.2. (ต่อ)

ที่	ชื่อผลงาน	ปีที่ศึกษา	ประเภท	ชื่อผู้วิจัย
14	อิทธิพลของทุนชุมชน ต่อสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในภาคใต้	2552	งานวิจัย	สมศักดิ์ ชอบตรง
ภาคอีสาน				
15	สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้า ในจังหวัดอุดรธานี	2549	วิทยานิพนธ์	บุญรอด คำทะริ
16	ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอ อุบลรัตน์ จ.ขอนแก่น	2550	งานวิจัย	อมรรัตน์ สามหาดไทย
17	การศึกษาเพื่อพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพร ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดอุบลราชธานี	2553	งานวิจัย	ใจแก้ว แถมเงิน
18	การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากใยปอในฐานะเป็นวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาบ้านดอกแป้น ต.บ้านค้อ อ.เมือง จ.ขอนแก่น	2548	งานวิจัย	รัฐพล ภัทรคุณย์พิทักษ์
รวมภาค				
19	วัฒนธรรมในฐานะกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนา กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนในตำบลสันทรายหลวง ตำบลสันทราย จ.เชียงใหม่	2547	งานวิจัย	กิตติภณ สุพรรณกลาง และคณะ
20	แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรและชุมชน กรณีศึกษาแนว “ ทฤษฎีใหม่”และวิสาหกิจชุมชน อำเภอเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสระบุรี	2550	งานวิจัย	เฉลิมพล จตุพร
21	การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนภาคใต้ เขต 8	2550	งานวิจัย	จิราภรณ์ ทองตัน

ตารางที่ 3.2. (ต่อ)

ที่	ชื่อผลงาน	ปีที่ศึกษา	ประเภท	ชื่อผู้วิจัย
รวมภาค				
22	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์	2550	วิทยานิพนธ์	ธิดารัฐ ธารพันธุ์
23	วัฒนธรรมในฐานะกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนา ภูมิศึกษาวิสาหกิจ ชุมชนในตำบลสันทรายหลวง ตำบลสันทราย จ.เชียงใหม่	2547	งานวิจัย	กิตติภณ สุพรรณกลาง และคณะ
24	การประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตาม แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับ วิสาหกิจชุมชน	2549	งานวิจัย	สุวกิจ ศรีปัดถา

2. วิธีการทางสถิติในการสังเคราะห์งานวิจัย

ในการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สำหรับค่าของตัวแปร 2 ตัวแปรมีระดับการวัดอยู่ในระดับจัดลำดับ และข้อมูลถูกจัดอยู่ในตารางการแจกแจงหรือตาราง 2 ทาง เราสามารถหาได้โดยใช้การหาสหสัมพันธ์เชิงอันดับของสเปียร์แมนโดยใช้สูตร

$$r_s = 1 - \frac{6 \sum D_i^2}{n(n^2 - 1)}$$

เมื่อ $D_i = X_i - Y_i$ = ความแตกต่างของอันดับของตัวแปร X และ Y

N = จำนวนหน่วยตัวอย่างทั้งหมด ค่า r_s จะมีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง 1

การแปรผลของค่า r_s สามารถแปลผลได้เช่นเดียวกับค่าสหสัมพันธ์ประเภทอื่นๆ สำหรับขั้นตอนการหาสหสัมพันธ์เชิงอันดับของสเปียร์แมน และการทดสอบสมมติฐาน มีวิธีการหา ดังนี้

2.1 นำข้อมูลมาสร้างเป็นตาราง 2 ทาง โดยจะมีจำนวนแถวเท่าไรก็ได้แต่จำนวนคอลัมน์ต้องมีจำนวนแค่ 2 คอลัมน์เท่านั้น ตัวอย่างเช่น ต้องการทราบว่า ผู้ใช้บริการโรงพยาบาลของรัฐ 2 คน จัดลำดับการให้บริการของโรงพยาบาลจำนวน 10 แห่ง สอดคล้องกันหรือสัมพันธ์กันมากน้อยแค่ไหน หรือกรรมการตัดสินประกวดนางงามจำนวน 2 คน ตัดสินนางงามจำนวน 40 คน สอดคล้องหรือสัมพันธ์กันหรือไม่ เป็นต้น

อนึ่งในบางกรณีถ้าข้อมูล 2 ตัวแปรอยู่ในระดับการวัดที่สูงกว่าระดับจัดลำดับ ถ้าต้องการหาความสัมพันธ์กันโดยใช้วิธีสหสัมพันธ์เชิงอันดับของสเปียร์แมนก็สามารถทำได้ โดยต้องเปลี่ยนข้อมูลของแต่ละตัวแปรให้อยู่ในรูปของอันดับที่ ซึ่งถ้าข้อมูลใดมีค่าเท่ากันให้ใช้อันดับที่เฉลี่ยแทน เมื่อเปลี่ยนเป็นลำดับที่แล้วก็สามารถหาสหสัมพันธ์เชิงอันดับได้

2.2 หาค่า D_i ซึ่งหาได้จากผลต่างของข้อมูลชุดที่ 1 กับชุดที่ 2 ($X_i - Y_i$) และหาค่า $\sum D_i^2$

2.3 คำนวณหาค่า r_s จากสูตร $r_s = 1 - \frac{6\sum D_i^2}{n(n^2 - 1)}$

2.4 แปลผลค่า r_s ซึ่งจะมีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง 1 โดยสามารถแปลผลได้เช่นเดียวกันกับระดับสหสัมพันธ์ทั่วไป

2.5 ทดสอบนัยสำคัญของค่า r_s ตามระดับนัยสำคัญที่กำหนด โดยใช้สถิติ

$$t = r_s \sqrt{\frac{n-2}{1-r_s^2}} \quad \text{ที่ } df = n-2$$

2.6 หาค่าวิกฤติโดยเปิดตาราง t

2.7 สรุปผลและตัดสินใจผลการทดสอบนัยสำคัญหรือผลการทดสอบสมมติฐาน (สถิติเศรษฐศาสตร์และเศรษฐมิติเบื้องต้น 2547: 317)

บทที่ 5

ผลการสังเคราะห์

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และคหฤนิพนธ์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยในประเด็นของปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่ตีพิมพ์ และเผยแพร่ทางห้องสมุดหรือ Internet ในระหว่าง พ.ศ. 2543-2553 จำนวน 24 งานวิจัย

ผลจากการสังเคราะห์ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และคหฤนิพนธ์ ที่ผ่านมาในช่วง 10 ปี จำนวน 24 งานวิจัย มีดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ตารางที่ 5.1 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ที่	ชื่อผลงาน	ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
1	ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอสี จังหวัดลำพูน (กนกกาญจน์ มะลา)	1. มีกลุ่มสตรีทอผ้าแบบกี่เอว เพื่อผลิตเสื้อผ้าของสมาชิกในครอบครัว โดยปลูกฝ้ายเองและใช้สีย้อมจากต้นไม้จากป่าชุมชน 2. ระดมทุนในรูปแบบสหกรณ์ออมทรัพย์ มีโอกาสคือ นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ คือ นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้รับมาตรฐาน 5 ดาว และจัดตั้งศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ 3. การจัดตั้ง การบริหาร การตลาด การร่วมมือระหว่างเครือข่าย เพื่อผลิตภัณฑ์มีคุณภาพมากขึ้นจนได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ ที่กรรมการและสมาชิกมาทำงานร่วมกัน
2	วิสาหกิจชุมชนกับการพึ่งตนเอง: กรณีศึกษาการแปรรูปผลผลิตจากต้นตาล ชุมชนบ้านเหล่าขวัญ ตำบลห้อแท้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก (พรศรี ชงค์ฤประพันธ์)	1. การสร้างกลุ่มและความร่วมมือระหว่างชุมชนกับภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาและต่อต้านระบบคอมมิวนิสต์เพื่อให้คนในชุมชนอยู่ดีกินดี 2. การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตด้านการเกษตรเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชน 3. การฟื้นฟูเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองให้ชุมชนกับภาครัฐมีส่วนร่วมกัน 4. พัฒนาคุณภาพของผลผลิตในรูปแบบของการสร้างความแตกต่างของสินค้า การพัฒนาคุณภาพ และควบคุมภาพ

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ที่	ชื่อผลงาน	ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
		5. ทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ 6. สรรหาผู้นำที่ฉลาด เสียสละและทำงานหนัก
3	การวิเคราะห์เส้นทางการกระจายสินค้าที่เหมาะสมจากวิสาหกิจชุมชน ที่มีศักยภาพในการผลิตกล้วยตากในจังหวัดพิษณุโลกไปยังจังหวัดตามระเบียบเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตก (ชฎา ณรงค์ฤทธิ์)	1. การสนับสนุนด้านการเกษตรจากการตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2. การลดต้นทุนด้านการขนส่งวัตถุดิบ 3. การนำการขนส่งแบบโลจิสติกส์มาเป็นตัวช่วยในการกระจายสินค้าจากแหล่งผลิตสินค้าไปยังผู้บริโภค 4. ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ประเภทกล้วยตาก 5. เส้นทางและจำนวนเที่ยวที่เหมาะสมรวมทั้งอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนที่สมดุลกัน
4	วัฒนธรรมในฐานะกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา ทัศนศึกษาวิสาหกิจชุมชนในตำบลสันทรายหลวง ตำบลสันทราย จ. เชียงใหม่ (กิตติภณ สุพรรณกลางและคณะ)	1. มีการนำศิลปะวัฒนธรรมแต่ดั้งเดิมมาต่อยอดเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน 2. มีการพัฒนาด้านการตลาดเพื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมาย 3. ลูกค้าเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการเพื่อเป็นวิสาหกิจชุมชน
5	การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพงานวิจัยแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏและองค์กรท้องถิ่นเขตภาคเหนือตอนล่าง (ฉัตรนภา พรหมมา)	1. การดำเนินชีวิตตามแนวทางโครงการเศรษฐกิจพอเพียง 2. การรวมกลุ่มเพื่อฝึกฝนและเรียนรู้การทำงานอย่างเป็นระบบ 3. การนำความรู้ที่ได้จากการศึกษา ความรู้วิทยาศาสตร์ใหม่มาพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพ 4. มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่น มีประยุกต์ใช้ให้เกิดการดำเนินงานแบบบูรณาการในท้องถิ่น
6	การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน: ทัศนศึกษา วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร จังหวัดนครศรีอยุธยา (ลำยอง ปลั่งกลาง)	1. มีผลการประเมินในประเด็นการวางแผนดำเนินงาน 2. มีการบริหารตลาด และมีความพร้อมของข้อมูลประสิทธิผล 3. จัดให้มีโครงการศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชน โครงการอบรมทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเชิงกลยุทธ์ โครงการอบรมฝึกหัดทำโครงการโครงการอบรมทำดอกไม้จันทน์ โครงการอบรมทำบายศรีใบตอง โครงการแนะนำความรู้เกี่ยวกับการขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ โครงการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์รายเดือน และโครงการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงาน

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ที่	ชื่อผลงาน	ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
7	การสังเคราะห์ผลงานของสถาบันราชภัฏสวนดุสิตเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน (ชวลิต สวัสดิ์ผล)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำ หัวหน้ากลุ่ม โดยภาพรวมเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำที่ดีในการพัฒนาชุมชน 2. การจัดเวทีเรียนรู้พัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิก 3. การเรียนรู้ร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันทั้งในระดับปัจเจกชน ระดับกลุ่ม ระดับเครือข่ายและระดับประชาคมอำเภอ 4. การแก้ไขปัญหา ด้วยวิธีการแก้ไขปัญหา โดยให้สมาชิกมีส่วนร่วมแก้ปัญหา 5. การบริหารจัดการ การแบ่งงานกันทำรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ โดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในทุกหน้าที่และทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน 6. การสนับสนุนจากภายนอก หน่วยงานภายนอกที่ให้ความสนับสนุนในด้านวิชาการและคำแนะนำในการดำเนิน
8	กลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อการพึ่งตนเอง ปี 2550 (สุกัญญา อธิปอนันต์)	<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกในชุมชนประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นหลักและรวมกันเพื่อรับการสนับสนุนจากภาครัฐ 2. ปัจจัยภายในกลุ่ม ได้แก่ การมีส่วนร่วม ความเสียสละสามัคคี ความร่วมมือของสมาชิกและครอบครัว การดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง การควบคุมคุณภาพสินค้า การพัฒนาความรู้/ภูมิปัญญา การพัฒนาผลิตภัณฑ์/กิจกรรมและการตลาด ศักยภาพของผู้นำและสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน 3. ปัจจัยในชุมชน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี โครงสร้างประชากรในชุมชน การพัฒนาคนรุ่นใหม่ ทรัพยากรที่มีในชุมชน การจ้างงานในชุมชน/รายได้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการมีตลาดชุมชนรองรับ 4. ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ นโยบายรัฐ ระบบเสริมหนุน เครือข่ายกลไกทางการตลาด และการคมนาคม 5. การทำกิจกรรมการผลิตและการแปรรูปสินค้าการดำเนินการร่วมกันและแยกกันทำ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและตลาด

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ที่	ชื่อผลงาน	ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
9	การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพ การดำเนินงานของวิสาหกิจ ชุมชน กรณีศึกษาวิสาหกิจ ชุมชน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ ประเภท อาหาร จังหวัด พระนครศรีอยุธยา (นางลำยอง ปลั่งกลาง, นิยม)	1. การสนับสนุนจากผู้นำในตำบลและหมู่บ้านเพื่อให้คนในชุมชนได้รับ ความรู้ เงินทุน และการส่งเสริมการตลาด ได้อย่างเต็มศักยภาพ 2. การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ให้ความรู้เงินทุน และส่งเสริม การตลาด การบริหารของกลุ่ม สถานที่ประกอบการ ยอดขาย แผนการ ดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม 3. การบริหารของกลุ่ม สถานที่ประกอบการ ยอดขาย แผนการดำเนินงาน
10	แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของ เกษตรกรและชุมชน กรณีศึกษา แนว “ ทฤษฎีใหม่”และวิสาหกิจ ชุมชน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี (เฉลิมพล จตุพร)	1. การสร้างเครือข่ายด้านการพัฒนาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ 3. แนวทางการบริหารและความรับผิดชอบต่อชุมชน 4. การวางแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน 5. การบริหารทางการผลิตและกระบวนการจัดการสินค้า 6. การบริหารจัดการทางการตลาด การจัดการองค์ความรู้และข้อมูล ข่าวสาร และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
11	การศึกษาผลกระทบจากการ ถ่ายทอดเทคโนโลยี ของ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่ง ผลิตภัณฑ์ การผลิตสมุนไพร (ไม่ใช่อาหารและยา) ผู้การ ประกอบวิสาหกิจชุมชนขนาด ย่อมในชุมชนจังหวัดชลบุรี (ทนงศักดิ์ วันชัย, กุหรั่ง สุปี นราช)	1. การผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ และผลิตในสิ่งที่ตลาดต้องการ 2. การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิตสินค้า 3. การส่งสมาชิกในกลุ่มไปอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ 4. การส่งเสริมให้สมาชิกมีอาชีพและสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น และสามารถถ่ายทอดอาชีพไปยังสมาชิกคนอื่นๆ ได้
12	ผลดีของการประยุกต์ใช้หลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใน กระบวนการเรียนรู้และการ จัดการความรู้เพื่อการพัฒนา ที่ ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา จังหวัดราชบุรี (นรินทร์ สังข์รักษา)	1. มีการจัดทำแผนชุมชน 2. เกษตรกรในชุมชนควรยึดหยุ่นตามลักษณะสภาพความเป็นจริงของ สังคมในชุมชน 3. การพัฒนาจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ที่ เปลี่ยนแปลง 4. มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาปฏิบัติ 5. การยึดถือความสัตย์ต่อลูกค้าและผู้บริโภค

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ที่	ชื่อผลงาน	ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
13	การประเมินผลทางเศรษฐกิจและสังคมของโครงการพัฒนาและสาธิตการทดลองผลิตไบโอดีเซลจากสับปะรด กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนยพพลังงานทดแทน จังหวัดระยอง (กนิษฐา สุขช่วย)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชุมชนที่มีความร่วมมือแบบเครือข่ายจะมีโอกาสที่จะมีปัจจัยที่เอื้อต่อความเข้มแข็งในชุมชนหรือการพึ่งตนเองได้มากกว่าของคนในชุมชนที่ไม่มีความร่วมมือแบบเครือข่าย 2. แม่ข่ายหรือแกนนำเครือข่ายต้องมีความเข้มแข็ง มีความสามารถในการประสานงาน มีอิทธิพล หรือสามารถสร้างความนิยมในหมู่สมาชิกได้ 3. การมีแหล่งทุนเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็ง 4. เครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนต้องได้รับการพัฒนาและส่งเสริมให้เข้มแข็งโดยรัฐ 5. มีการถ่ายทอดประสบการณ์ความสำเร็จของเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนไปยังชุมชนอื่น
14	การศึกษาวิสาหกิจชุมชน ร้านจำหน่ายสินค้า ศูนย์บริการทางหลวงเขาโพธิ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (สุวัฒน์ นิลคำ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการส่งเสริมการผลิตและการตลาดเพื่อชุมชน เพื่อการอยู่พอดีพอกิน 2. มีการส่งเสริมให้ครัวเรือนผลิตสินค้าอย่างหลากหลาย ให้ผลิตตามความถนัดและความเชี่ยวชาญของชาวบ้านที่สั่งสมมาแต่อดีต 3. มีการส่งเสริมให้มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น 4. การสร้างฐานข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน 3. ประการ คือ (1) ข้อมูลกายภาพของชุมชนหมู่บ้าน (2) ปฏิทินการผลิตและการใช้แรงงานของชุมชนตลอดปี โดยแยกเป็นจำนวนวันทำงาน และวันพักผ่อน วันไปร่วมงานเทศกาล (3) บัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือนใน 1 ปี 5. การสร้างเครือข่ายชุมชนที่ส่งเสริมการผลิตและการตลาดในชุมชนให้มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งองค์กรของชุมชนหรือองค์กรชาวบ้านเพื่อสร้างความแข็งแกร่งและอำนาจต่อรองภาคประชาชน 6. การจัดหาแหล่งเงินทุนและการสะสมทุน 7. จัดตั้งศูนย์บริการวิชาการเพื่อการผลิตและถ่ายทอดเทคโนโลยีชุมชน 8. การทำนุบำรุงและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 9. สืบสานวัฒนธรรมและความเชื่อที่ดั้งเดิมของชุมชน หมู่บ้าน และวัฒนธรรมความเชื่อที่มีผลต่อการคงอยู่ของเศรษฐกิจชุมชน หมู่บ้าน 10. การมีสำนึกร่วมกันของชาวบ้าน ที่จะรวมกันพัฒนาอย่างอิสระตามภาวะที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ที่	ชื่อผลงาน	ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
15	การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดย การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดชุมพร (กฤษ อุตตมะเวทิน)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การขยายตัวทางเศรษฐกิจ มีการบริการพื้นฐานจากภาครัฐขยายตัว และทั่วถึงมากขึ้น 2. การสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานควบคู่ไปกับเศรษฐกิจแบบ ทุนนิยม 3. การดำเนินงานตามแนวทาง “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่สอดคล้องกับวิถี ชีวิตของพหุชาติพันธุ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความ แตกต่างทางชนชั้นและชนชั้นต่างๆ ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์ 4. การสนับสนุนสิทธิชุมชน ให้ชุมชนได้ดำเนินวิถีชีวิตของตน ตามแบบที่ ตนเลือกและรัฐให้ความคุ้มครองตามสิทธิการเป็นพลเมืองไทย 5. มีการจัดระบบการศึกษา มีการสนับสนุนให้เยาวชนนำความรู้ที่เรียน ไปพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น 6. องค์การบริหารงานพัฒนา มีการทำงานแบบเครือข่ายโดยใช้สามเส้า ของการพัฒนา นั่นคือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน 7. นโยบายกองทุนหมู่บ้าน และนโยบายประกันสุขภาพถ้วนหน้า เป็น ประโยชน์สำหรับชาวบ้าน
16	การจัดการของวิสาหกิจชุมชน ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่ง ผลิตภัณฑ์ในภาคใต้ (สมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำกลุ่มมีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความเมตตา ปราณี ช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่า มีหลักธรรมประจำใจ และเป็นแบบอย่าง ที่ดีให้กับชาวบ้าน 2. การบริหารจัดการ กลุ่มมีการทำระบบบัญชีรายรับ-จ่าย มีการบันทึก ข้อมูล แบ่งงานออกเป็นหมวดหมู่อย่างชัดเจน และสมาชิกทุกคนมี ส่วนร่วมในการบริหารจัดการ 3. ผู้นำกลุ่มมีภูมิปัญญาดั้งเดิมและผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ใน การผลิตชิ้นงาน และถ่ายทอดความรู้ เทคนิควิธีการให้กับสมาชิกทุก คน มีการสร้างเครือข่ายและสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน 4. การเข้าถึงแหล่งทุนที่เหมาะสม 5. การมีผู้นำที่เข้มแข็ง และมีความสามารถในการวางระบบการ บริหารงาน
17	อิทธิพลของทุนชุมชน ต่อ สัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชนในภาคใต้ (นายสมศักดิ์ ชอบตรง)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดการเรื่องระบบเงินทุน 2. ทักษะและความรู้ในการผลิต 3. การบริหารจัดการ 4. กลุ่มและเครือข่าย

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ที่	ชื่อผลงาน	ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
		5. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม 6. มีการจัดกิจกรรมการจัดทำแผนชุมชน การจัดทำบัญชีครัวเรือน การแบ่งปันความรู้ การอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
18	การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนภาคใต้ เขต 8 (จिरาภรณ์ ทองตัน)	1. การพัฒนากลุ่ม ให้มีความเชื่อมั่นในศักยภาพการทำธุรกิจ 2. การจัดการด้านการเงิน การระดมทุนจากภายนอกและภายในชุมชน ตามความจำเป็นของธุรกิจ ควบคุมระบบเงินโดยระบบบัญชีโปร่งใส 3. การจัดการการผลิตทำการผลิตโดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น และผลผลิตแบบปัจเจกหรือกลุ่มตามธรรมชาติของธุรกิจ พัฒนาคุณภาพของผลผลิตในรูปแบบของการสร้างความแตกต่างของสินค้า การพัฒนาคุณภาพ และควบคุมคุณภาพ ควบคุมสินค้าคงคลังให้มีประสิทธิภาพ 4. การจัดการด้านธุรกิจ สร้างจุดขายจากความแตกต่างของสินค้า อาศัยความสัมพันธ์เครือข่ายของกลุ่มเป็นช่องทางการตลาดธุรกิจชุมชน ใช้ข้อมูลการตลาดที่เป็นปัจจุบัน ใช้นักการขายหรือตัวแทนการตลาดที่เห็นประโยชน์ของกลุ่มเป็นสำคัญและต้องมีความสามารถทางการตลาด
19	การประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน (สุวกิจ ศรีปีดถา)	1. ปลูกฝังเศรษฐกิจชุมชนทางเลือกเพื่อความยั่งยืนให้กับคนในชุมชน 2. ให้ชุมชนมีบทบาทเป็นโรงงานฝึกภูมิปัญญา 3. ยุตินโยบายขัณฑ์ยึดให้งบประมาณแก่ชุมชนเพื่อสร้างวิสาหกิจชุมชน 4. ต้องกำหนดกลุ่มเครือข่ายร่วมกับกิจการของวิสาหกิจชุมชนอื่น 5. กำหนดวาระแห่งชาติในการปรับฐานการเรียนรู้
20	ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอ อุบลรัตน์ จ.ขอนแก่น (อมรรัตน์ สามหาดไทย)	1. การจัดทำกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การทำประชาคม สามารถสร้างค่านิยม แนวคิดในการมองเห็นปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข 2. ปัจจัยการผลิต ซึ่งการแปรรูปผลผลิต และด้านการตลาดสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายในการกำหนดราคาและรูปแบบการจำหน่ายของสินค้าได้เอง 3. การสร้างอาชีพเสริม และการเกิดกลุ่มและเครือข่าย 4. การบริหารจัดการกลุ่ม องค์กรของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ที่	ชื่อผลงาน	ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
20	ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอ อุบลรัตน์ จ.ขอนแก่น (อมรรัตน์ สามหาดไทย)	<ol style="list-style-type: none"> 5. การจัดทำกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การทำประชาคม สามารถสร้างค่านิยม แนวคิดในการมองเห็นปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข 6. ปัจจัยการผลิต ซึ่งการแปรรูปผลผลิต และด้านการตลาดสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายในการกำหนดราคาและรูปแบบการจำหน่ายของสินค้าได้เอง 7. การสร้างอาชีพเสริม และการเกิดกลุ่มและเครือข่าย 8. การบริหารจัดการกลุ่ม องค์กรของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม
21.	การศึกษาเพื่อพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดอุบลราชธานี (ใจแก้ว แลมเงิน)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การกระจายการผลิตไปสู่กิจกรรมการเกษตรที่หลากหลาย 2. ระบบเศรษฐกิจแบบแลกเปลี่ยนของครัวเรือนเหล่านี้ไม่ได้เป็นความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจเพียงโดด ๆ หากแต่อิงอาศัยหรือเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ทางสังคม 3. การจัดการเจรจาต่อรองกับเศรษฐกิจการค้าได้อย่างเสมอภาค และเป็นธรรม 4. การจัดการแรงงานในครัวเรือน 5. การจัดการผลผลิตและตลาด 6. การจัดการการบริโภคในครัวเรือน 7. การอาศัยกลไกและเครือข่ายทางสังคม 8. สำนึกและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นซึ่งด้วยการอาศัยวิธีการและกลไกต่างๆ 9. สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน 10. ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
22.	การพัฒนากลุ่มผลิตภัณฑ์จากใบปอ ในฐานะเป็นวิสาหกิจชุมชนกรณีศึกษาบ้านตอกเป็น ต.บ้านค้อ อ.เมือง จ.ขอนแก่น (รัฐพล ภัทรคุลย์พิทักษ์)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การบริหารจัดการเป็นกลุ่ม 2. ชุมชนที่มีความร่วมมือแบบเครือข่ายจะมีโอกาสที่จะมีปัจจัยที่เอื้อต่อความเข้มแข็งในชุมชนหรือการพึ่งตนเองได้มากกว่าของคนในชุมชนที่ไม่มีความร่วมมือแบบเครือข่าย

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ที่	ชื่อผลงาน	ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
		3. มีความสามารถในการประสานงาน ในด้านคณะกรรมการกลุ่ม ด้านสมาชิกกลุ่ม ด้านการจัดการกลุ่ม ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านเครือข่าย ซึ่งมีอิทธิพล หรือสามารถสร้างความนิยมในหมู่สมาชิกได้ 4. การมีแหล่งทุนเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็ง 5. เครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนต้องได้รับการพัฒนาและส่งเสริมให้เข้มแข็งโดยรัฐ 6. มีการถ่ายทอดประสบการณ์ความสำเร็จของเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนไปยังชุมชนอื่น
23	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ (ธิดารัฐ ธารพันธ์ุ)	1. สมาชิกวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร ได้รับความรู้ความเข้าใจ และทักษะเกี่ยวกับกระบวนการคิด การปฏิบัติอย่างเป็นระบบในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน 2. สมาชิกวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่ ผ่านกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน และกำหนดแผนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน 3. วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสามารถนำข้อมูล ความรู้ ทักษะ ที่ได้รับจากกระบวนการเรียนรู้ ไปปรับใช้ในการดำเนินงาน
24	สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้า ในจังหวัดอุดรธานี (บุญรอด คำทะริ)	1. มีทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นหรือชุมชนใกล้เคียง 2. ความสามารถในการปรับเปลี่ยนอาชีพ แรงงานบางส่วนของครัวเรือนไปทำงานอาชีพนอกเกษตร บางส่วนทำอาชีพผสม 3. การรวมกลุ่มเป็นองค์กรชาวบ้าน 4. มีความขยันอดทนและออมสูง 5. มีความรักและความผูกพันในครอบครัว บ้านเกิด และอาชีพการเกษตรสูง เป็นวัฒนธรรมที่ทำให้ศักยภาพของเศรษฐกิจชุมชนยังเข้มแข็งอยู่ 6. การผลิตที่หลากหลาย 7. การลดต้นทุน

1.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย

ตารางที่ 5.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนางานวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย

งานวิจัย ^๑	ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนางานวิสาหกิจชุมชน										
	ความเชื่อ และ วัฒนธรรม	การจัดการ ทรัพยากร ในชุมชน	ผู้นำที่ เข้มแข็ง	กลุ่มและ เครือข่าย	การจัดการ ด้านการ ผลิต	ทุนและ การสะสม ทุน	การศึกษา	ภูมิปัญญา ท้องถิ่น	ความ ร่วมมือ และการมี ส่วนร่วม	การ สนับสนุน จากรัฐ	เศรษฐกิจ พอเพียง
1. กนกกาญจน์	/	/		/	/	/	/	/	/		/
2. พรศรี	/	/	/	/	/			/	/	/	/
3. ชญา	/			/	/	/	/		/	/	/
4. นัตริญา	/			/			/	/		/	/
5. กิตติภณ	/			/			/	/	/	/	/
6. ลำยอง			/	/		/			/	/	/
7. ขวลิศ	/	/	/	/	/		/		/		/
8. สุกัญญา			/	/	/	/			/	/	/
9. ลำยอง		/	/	/	/	/	/			/	/
10. นรินทร์		/	/		/		/	/			/
11. เฉลิมพล	/	/		/	/	/	/		/		/
12. ทนงศักดิ์		/		/	/	/	/	/			/
13. กนิษฐา	/		/	/			/		/	/	/
14. สุวัฒน์	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

งานวิจัย ^๑	ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาทักษะชุมชน										
	ความเชื่อ และ วัฒนธรรม	การจัดการ ทรัพยากร ในชุมชน	ผู้นำที่ เข้มแข็ง	กลุ่มและ เครือข่าย	การจัดการ ด้านการ ผลิต	ทุนและ การสะสม ทุน	การศึกษา	ภูมิปัญญา ท้องถิ่น	ความ ร่วมมือ และการมี ส่วนร่วม	การ สนับสนุน จากรัฐ	เศรษฐกิจ พอเพียง
15. กฤษ				/			/		/		/
16. สมแก้ว		/	/	/		/		/	/	/	/
17. สมศักดิ์	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
18. จิราภรณ์		/	/	/	/	/	/	/	/		/
19. สุวกิจ ศรี	/			/	/	/		/		/	/
20. บุญรอด		/		/	/	/	/	/	/	/	/
21. อมรรัตน์	/	/		/	/	/	/				/
22. ใจแก้ว	/		/		/	/					/
23. รัฐพล			/	/	/	/		/	/		/
24. ชิดารัฐ			/		/	/	/		/		/
รวม	13	14	14	21	18	17	17	13	17	13	24

ผลจากการศึกษางานวิจัย วิทยานิพนธ์ และคุณานิพนธ์ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

1.1.1 การดำเนินการตามปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 24 งานวิจัย

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงพอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการด้วยกันคือพอเพียงสำหรับทุกคน

1) พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2) จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น และทำลายมาก

3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น เกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหารและสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน

4) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม

5) ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง

6) อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิตของชุมชนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง

7) มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่รู้บวบ เดียวจนเดียวรวยแบบกะทันหันเดี๋ยวตกงานไม่มีกินไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบนี้ประสาทมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกิน จึงสุขภาพจิตเสีย เครียด เพี้ยน รุนแรง ฆ่าตัวตาย ดิฉยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดี

“ทฤษฎีใหม่” ของพระเจ้าอยู่หัวมี 3 ชั้น คือ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1: ผลิตบริหารบริโภคเอง เหลือขาย ทำให้มีกินอิ่ม ไม่ติดหนี้ มีเงินออม

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2: รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน ทำเศรษฐกิจชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เกษตร หัตถกรรม อุตสาหกรรม แปรรูปอาหาร ทำธุรกิจ ปั่นน้ำมัน ขายอาหาร ขายสมุนไพร ตั้งศูนย์การแพทย์แผนไทย จัดการท่องเที่ยวชุมชน มีกองทุนชุมชนหรือธนาคารหมู่บ้าน

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3: เชื่อมโยงกับบริษัททำธุรกิจขนาดใหญ่ รวมทั้งการส่งออก

วิสาหกิจชุมชนที่มีเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาไม่ได้จำกัดแต่เพียงการผลิตเพื่อกินเพื่อใช้ในครอบครัวหรือในชุมชนเท่านั้น แต่เป็นการจัดระบบระเบียบการผลิต การบริโภค การลงทุน การดำเนินการใหม่ เริ่มจากการสร้างรากฐานให้มั่นคง มีกินมีใช้ให้พอเพียงเสียก่อน แล้วจึงนำส่วนที่เหลือออกไปสู่ตลาดภายนอก ทำเช่นนี้ หากแม้ขายไม่ได้ก็ไม่ขาดทุนหรือล่มจนเหมือนที่ผ่านมาซึ่งชาวบ้านมักรีบผลิตเพื่อขายในตลาดกว้าง ซึ่งตนเองไม่มีความชำนาญ ไม่มีจิตความสามารถในการแข่งขันในแทบทุกด้าน ที่สุดท้ายขายไม่ได้ ขาดทุน จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นที่ชุมชนจะแยกแยะการผลิต การบริโภค การจัดการต่างๆ ให้ชัดเจนว่า อะไรที่ทำกินทำใช้ในครัวเรือน ในชุมชน อะไรที่มากเกินไปจนจำเป็นจะจัดการอย่างไร การผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เรียกว่าพอเพียง การผลิตเพื่อนำออกสู่ตลาดในชุมชน ระหว่างชุมชนและตลาดใหญ่ (ตามศักยภาพของผลิตภัณฑ์) เรียกว่าก้าวหน้า

วิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียงในระดับครอบครัวมีตัวอย่าง คือ การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ สมุนไพรไว้กินเอง หมักน้ำปลากินเอง ทำแชมพูใช้เอง เป็นต้น ถ้าเป็นแบบก้าวหน้า คือ การทำเกษตรผสมผสานปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ปลูกยาง ปลูกข้าวหอมมะลิ เลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ เช่น ไข่ หมู ปลา การทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่สืบต่อมาจากบรรพบุรุษ หัตถกรรมที่ต้องใช้ฝีมือ การนวด การดูแลสุขภาพ การท่องเที่ยว โฮมสเตย์ เป็นต้น

ในระดับชุมชนและเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียงมีตัวอย่างคือ การผลิตเพื่อบริโภคในชุมชนและเครือข่าย เช่น โรงงานน้ำปลา โรงสีข้าว โรงงานปุ๋ยชีวภาพ โรงงานอาหารสัตว์ กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น วิสาหกิจชุมชนระดับก้าวหน้าที่ออกสู่ตลาดกว้าง เช่น โรงงานแปรรูปยาง โรงงานแป้งขนมจีน โรงสี การผลิตข้าวอินทรีย์ การทำปุ๋ยชีวภาพ การท่องเที่ยววิเศษและโฮมสเตย์ ธนาคารชุมชน การนวด และการดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพรและแผนไทย เป็นต้น

ในระดับชุมชนและเครือข่าย จะต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบและทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เป็นการผลิตแบบฉันทกพลัง และการจัดการแบบเกื้อกูล เพื่อประสิทธิภาพในการผลิตและการจัดการ และที่สำคัญที่สุดคือ “ข้อมูล ความรู้ แม่แบบชุมชน” ซึ่งเป็นพื้นฐาน เป็นหัวใจสำคัญที่ก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชน หากปราศจากทั้งสามอย่างนี้ก็จะไม่เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนเพราะไม่มีฐานข้อมูล ฐานความรู้ หรือแผน จะมีฐานความรู้ดี ฐานความอยากความต้องการ การเลียนแบบ และไม่มีกรอบ ไม่มีการเชื่อมโยงฉันทกพลัง จะมีแต่การทำเป็นเรื่องราวๆ อย่างโดดเดี่ยวเพื่อหวังกำไร

1.1.2 กลุ่มและเครือข่าย มีจำนวน 21 งานวิจัย

การรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งองค์กรของชุมชนหรือองค์กรชาวบ้านเพื่อสร้างความแข็งแกร่งและอำนาจต่อรองภาคประชาชน ในแต่ละหมู่บ้านควรมีการจัดตั้งกลุ่มสตรี กลุ่มออม

ทรัพย์ กลุ่มเยาวชน กลุ่มธนาคารข้าว รวมทั้งจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ เพื่อให้ชาวบ้านได้ร่วมมือกัน พัฒนาสินค้าออกจำหน่ายเป็นอาชีพเสริม ซึ่งกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ เหล่านี้จะสามารถช่วยเกื้อกูล ซึ่งกันและกันได้หากมีการประสานเชื่อมโยงซึ่งกันและกันให้เป็นเครือข่ายเดียวกันและหากขยาย กิจกรรมกลุ่มจากชุมชนหนึ่งไปอีกชุมชนหนึ่งก็จะยิ่งช่วยให้กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ แนวคิดและกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองให้ชาวบ้านคนอื่นและเยาวชนได้รับรู้และเข้าใจและ สืบทอดการดำเนินงาน ปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จของกลุ่มและเครือข่ายได้แก่

1) ปัจจัยด้านผู้รับผลประโยชน์ของกลุ่ม กลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ที่จะ ช่วยเหลือประชาชน เพื่อให้เกิดการสร้างงาน และเพิ่มรายได้ปัจจัยเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้รับ ผลประโยชน์ และจิตสำนึกของผู้รับผลประโยชน์ มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มสูง

2) ปัจจัยด้านกลุ่ม

(1) กลุ่มในชุมชนควรปรับโครงสร้างกลุ่มให้มีประสิทธิภาพในการ ดำเนินธุรกิจ และปรับโครงสร้างทางธุรกิจของกลุ่ม โดยเน้นรวมกันซื้อรวมกันขายให้มากขึ้น

(2) กลุ่มควรมีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพของผลผลิต และผลิตภัณฑ์ พร้อมๆ กันกับการพัฒนาการผลิตของกลุ่มสมาชิกให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

(3) กลุ่มควรจัดการประชุมเพื่อปรึกษาหารือถึงแนวทางการพัฒนา อย่างสม่ำเสมอ และเพื่อเป็นการฝึกการวางระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

(4) สมาชิกกลุ่มควรจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อเพิ่มความสามัคคีในการ ทำงานกลุ่ม

(5) กลุ่มควรเปิดโอกาสรับสมาชิกทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ให้ กว้างขวางขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน และการพัฒนางานของกลุ่มให้มากขึ้น

3) ปัจจัยด้านแหล่งทุน

จากการศึกษา พบว่า แหล่งทุน มีบทบาทในการกำหนดความสำเร็จของ กลุ่มขณะเดียวกันแหล่งทุนที่ต่างกันก็มีจุดด้อย หรือจุดเด่น ที่จะรักษาสภาพของความสำเร็จของ กลุ่มไว้ด้วยเช่นกัน กลุ่มที่มีแหล่งเงินทุนหลักจากรัฐ การบริหารจัดการจะไม่ให้ความสำคัญต่อ ความคุ้มค่าของเงินที่ได้รับการจัดสรร

อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่มีแหล่งเงินทุนหลักจากรัฐ กลับมีจุดแข็งที่สามารถ รักษาความสำเร็จของกลุ่มไว้ จากการกำหนดในระเบียบข้อบังคับ เช่น กลุ่มทางการเงิน จะมีการ ปลดอยเงินกู้ครั้งต่อไปก็ต่อเมื่อสมาชิกชำระหนี้สินหมดก่อน ทำให้ชุมชนเร่งรัดหนี้สินกันเอง หรือ เป็นแรงจูงใจในการชำระหนี้ เมื่อคืนเงินแล้วสามารถได้รับเงินกู้ยืมอีก

1) ปัจจัยด้านโครงสร้างและการจัดการ กลุ่มที่มีโครงสร้างและการจัดการอย่างเป็นระบบ มีกรรมการฝ่ายต่างๆ ที่ครอบคลุมกิจกรรมที่ดำเนินการและมีความชัดเจน ซึ่งทำให้การบริหารงานมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

2) รัฐบาล

(1) สนับสนุนกองทุนพัฒนากลุ่มอาชีพให้เป็นแหล่งเงินทุนหลักของชุมชนเพื่อลดภาระการขาดแคลนเงินทุน

(2) สนับสนุนให้ชุมชนมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของแต่ละชุมชน

(3) การกำหนดทิศทางธุรกิจชุมชน

(4) การกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินธุรกิจชุมชน

6) กลุ่มต่างๆ ควรมีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ เพื่อการพัฒนาในอนาคตและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

1.1.3 ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม การจัดทำแผนชุมชน และการบริหารจัดการชุมชน มีจำนวน 17 งานวิจัย

1) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน

วิสาหกิจชุมชนจะสำเร็จได้ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทุกกระบวนการ คือ ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ปัญหา ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหา ร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมและร่วมติดตามประเมินผล

(1) การมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยการให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์กติกาในการดำเนินงานของชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหาทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทำให้สมาชิกในชุมชนรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมอันจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจและมีความรับผิดชอบยิ่งขึ้น

(2) การเรียนรู้ร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันทั้งในระดับปัจเจกชน ระดับกลุ่ม ระดับเครือข่ายและระดับประชาคมอำเภอ อันทำให้เกิดแนวร่วมในการแก้ไขปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของชุมชนให้มีความเหมาะสมและมีโอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาดลดลง

(3) การแก้ไขปัญหา ด้วยวิธีการแก้ไขปัญหาโดยให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมแก้ปัญหาโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และการแก้ไขปัญหาที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ จะทำให้บทบาทในการดำเนินงานได้รับการแก้ไขปัญหาได้ทันที่ตรงจุดและถูกต้อง ช่วยให้กิจกรรมของชุมชนมีความต่อเนื่องและไม่ติดขัด

2) แผนชุมชน

การที่จะพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งนั้น ชุมชนจะต้องช่วยกันระดมความคิด เพื่อจะได้ทราบปัญหาและความต้องการของชุมชน การเรียนรู้ปัญหาและความต้องการร่วมกันของชุมชน คือ ควรจะมีการจัดทำแผนชุมชนการส่งเสริมให้ระบบย่อยต่าง ๆ ในชุมชน เช่น บ้าน วัด โรงเรียน ให้มีบทบาทส่งเสริมซึ่งกันและกันเพื่อการดำเนินการที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งนั้น ชุมชนควรยึดหยุ่นตามลักษณะสภาพความเป็นจริงของสังคม ชุมชน การพัฒนาจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

การทำแผนชุมชนหรือแผนแม่บทชุมชนกันอย่างเข้มแข็ง เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง ยั่งยืนและสร้างอนาคตใหม่ให้แก่ชุมชนหมู่บ้านต่าง ๆ อย่างจริงจัง และเป็นที่ยึดเหนี่ยวกันว่า แผนชุมชนจะเป็นเครื่องมือและเทคนิคใหม่ที่จะช่วยรวมพลังของชุมชนหมู่บ้านให้เป็นเนื้อเดียวกัน สามารถใช้แก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจได้

3) การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการชุมชนที่ดีที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนจะต้องดำเนินการในลักษณะมีการวางแผน มีการเรียนรู้ จัดให้สมาชิกได้ทำหน้าที่อย่างเหมาะสม มีการร่วมตัดสินใจมีการร่วมจัดทำกฎระเบียบของชุมชน มีการประเมินผลของกิจกรรมจะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ตามแนวคิดการทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ไม่สามารถทำได้โดยการสร้างจากบุคคลภายนอกชุมชนหรือโดยการสอนการฝึกอบรม จะต้องมีการกระบวนการในการจัดการชุมชนให้มีความเหมาะสมมีกิจกรรมเพิ่มคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจของคนในชุมชนภายใต้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนจนเป็นเครือข่ายชุมชนและมีการขยายพันธมิตรออกไปนอกชุมชนในลักษณะของการสร้างความสัมพันธ์ กระบวนการเพิ่มศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย

(1) การทำให้องค์กรชุมชนเข้มแข็งมีเครือข่ายเชื่อมโยงกัน เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมประชาสังคมและความเข้มแข็งของชุมชน

(2) การดำรงรักษาแบบแผน ความคิด คุณค่า จิตสำนึกที่ดีงามของชุมชน

(3) การเสริมสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกับเครือข่ายองค์กร และหน่วยงานภายนอก

1.1.4 การจัดการด้านการผลิต มีจำนวน 18 งานวิจัย

1) ควรส่งเสริมครัวเรือนให้มีระบบการผลิตในลักษณะครอบครัว ซึ่งมีการจัดการทรัพยากรในครัวเรือนเพื่อการผลิตในระดับสูง เป็นระบบการผลิตทางการเกษตร ที่

หลากหลาย และการผลิตที่สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนและครัวเรือน โดยทำการผลิตในลักษณะผสมผสาน มีความยืดหยุ่นและมีความสมดุลมากที่สุด ซึ่งส่งผลให้เกิดพลังความสามารถในการผลิต และสามารถปรับตัวอย่างรวดเร็วต่อความต้องการของตลาดและการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม

2) ควรสนับสนุนให้หน่วยการผลิตเหล่านี้มีปฏิทินการทำงานที่เหมาะสมกับแรงงานของครอบครัวและชุมชน เข้าถึงข้อมูลและความรู้เพื่อสร้างความสามารถในการผลิต ตลอดจนหาแนวทางในการพัฒนาเครื่องจักรกลการเกษตรที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอนาคต อันจะนำไปสู่ความเป็น “ครัวเรือนเกษตรกร” ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ในทุก ๆ ด้าน การพัฒนาดังกล่าวจะเป็นการสร้างสมดุลและความยั่งยืนของเศรษฐกิจที่พอเพียง เพื่อรักษาประชากรในชุมชนชนบทให้คงอยู่และให้ได้รับคุณภาพชีวิตที่เหมาะสม

3) การผลิตและการแปรรูปควรอาศัยปัจจัยการผลิตของท้องถิ่นเป็นหลัก และการนำผลผลิตไปจำหน่ายเองในตลาดท้องถิ่นก่อน การจำหน่ายในตลาดภายนอกที่ห่างไกล

4) ควรมีการวางแผนการผลิต การตลาด การทำบัญชี รายการ สินค้า เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นแนวทางในการลดค่าใช้จ่ายการผลิตและช่องทางการพัฒนาการผลิตต่อไป

1.1.5 การจัดการทรัพยากรในชุมชน มีจำนวน 14 งานวิจัย

1) ทรัพยากร

ทรัพยากรในที่นี้หมายถึงทั้งทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรหลักของชุมชนคือ ที่ดินสาธารณะ แหล่งน้ำสาธารณะ ป่าชุมชน อากาศ และทรัพยากรธรรมชาติอันประกอบเป็นความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพืชและสัตว์ ซึ่งอาจเรียกว่าเป็น ฐานต้นทุนชีวิตของชุมชนทางธรรมชาติ ซึ่งฐานที่สำคัญนี้จะเป็นตัวชี้วัดการกระจายของอาชีพ ต้นทุนในการผลิต และต้นทุนในการครองชีพของคนในชุมชน ส่วนทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ก็ได้แก่ทรัพย์สินสาธารณะต่างๆ การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติเป็นแหล่งกำเนิดของปัจจัยสี่ที่จำเป็นสำหรับชุมชน ทรัพยากรเปรียบเสมือนทุนทางธรรมชาติของชนบท และการดำเนินชีวิตของชุมชนจำเป็นต้องพึ่งพาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสูง การลดลงหรือการเสื่อมลงในจำนวนและคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะมีผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินชีวิตของคนในชนบท ทั้งในด้านการผลิต การบริโภค และคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ดังนั้น ความพอเพียงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงส่งผลโดยตรงต่อความพอเพียงทางเศรษฐกิจของชุมชนหรือครัวเรือนในชนบทด้วย จึงควรมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์ ซึ่งทำได้โดย

(1) ควรส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้งกองทุนเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

(2) ใช้สื่อชุมชนและกระบวนการประชาคมเพื่อปลูกจิตสำนึกความรับผิดชอบของสมาชิกชุมชนร่วมกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่วนร่วม

(3) ให้สิทธิชุมชนในการออกกฎระเบียบ เพื่อใช้อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

(4) เน้นการใช้ และกระบวนการสร้างขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน นั่นคือยึดหลักอัตราการใช้ประโยชน์ (rate of use) เท่ากับอัตราการเกิด (rate of growth)

2) การจัดการด้านที่ดิน

การปฏิรูปที่ดินเพื่อชุมชน ที่ดินเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งโดยเฉพาะการผลิตในภาคเกษตรกรรม การส่งเสริมความสามารถในการพึ่งตนเองให้เกิดขึ้นในครัวเรือนเกษตรกรในสังคมชนบทจำเป็นต้องพึ่งพาที่ดินทำกินเป็นหลัก การดำเนินนโยบายใดๆ ของภาครัฐที่จะช่วยลดความเสี่ยงของเกษตรกรในการสูญเสียที่ดินทำกินจึงเป็นสิ่งจำเป็น นอกจากนี้ สำหรับครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินขนาดเล็กหรือขาดที่ดินทำกินมีความจำเป็นที่จะต้องจัดหาที่ดินทำกินในรูปแบบต่างๆ เช่น กรณีหมู่บ้านที่มีที่ดินสาธารณะอยู่ในความดูแล อาจจัดสรรให้ครัวเรือนที่ขาดที่ดินทำกินหรือมีที่ดินทำกินน้อยเช่าใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสม แนวทางในการจัดสรรที่ดินเพื่อชุมชนในการดำเนินเศรษฐกิจพึ่งตนเอง ควรเริ่มต้นจากการสำรวจทรัพยากรที่ดินของชุมชน หมู่บ้านก่อน เพื่อให้ทราบว่าแต่ละหมู่บ้านมีที่ดินสาธารณะอยู่เท่าใด สภาพที่ดินและคุณลักษณะของดินเป็นอย่างไร แต่ถ้าหมู่บ้านใดขาดดินสาธารณะอาจใช้แนวทางจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน เพื่อรับโอนหนี้ของสมาชิกชุมชนที่เป็นลูกหนี้สถาบันการเงินทั้งในระบบและนอกระบบโดยใช้ที่ดินของตนเองค้ำประกัน แต่มีปัญหาการใช้หนี้ ซึ่งมีเกษตรกรจำนวนมากที่กำลังจะสูญเสียที่ดินจากเหตุเหล่านี้ โดยอาจจัดตั้งเป็นธนาคารที่ดินหมู่บ้านแล้วนำที่ดินเหล่านี้มาจัดสรร เพื่อเกษตรกรที่ขาดที่ดิน หรือมีที่ดินน้อยเช่าใช้ทำกินต่อไป

การถือครองที่ดิน ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของเกษตรกรต้องมีการปลดปล่อยที่ดินให้เป็นอิสระ เพื่อไม่ให้ที่ดินตกอยู่ในมือของคนจำนวนน้อย การออกกฎหมายเพื่อป้องกันการสะสมที่ดินจำนวนมาก นอกจากนั้นควรมีการปรับปรุงระเบียบข้อบังคับ ในการเช่าที่ดิน อัตราค่าเช่าที่ดิน สัญญาการเช่าที่ดิน ระยะเวลาขั้นต่ำในการเช่าที่ดิน การประยุกต์ใช้ภาษีมูลค่าเพิ่ม ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรผู้เช่าที่ดินสามารถลงทุนระยะยาวในพื้นที่เช่าและได้รับผลประโยชน์คุ้มค่าจากการเช่าที่ดิน

1.1.6 **ทุนและการสะสมทุน** มีจำนวน 17 งานวิจัย

1) **ทุนทางการเงิน**

(1) การจัดหาแหล่งเงินทุนและการสะสมทุน เงินทุนและเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญชนิดหนึ่งในการกำหนดเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนควรมีกระบวนการใช้ทุนที่มีประสิทธิภาพและรักษาทุนให้คงอยู่

(2) อย่างไรก็ตามแม้ทุนที่ได้รับจากภายนอกจะมีความจำเป็นเพื่อนำไปสู่ความพอเพียงในการผลิตแต่สิ่งจำเป็นที่ต้องสร้างคู่กันไปคือ การสร้างทุนภายใน ทุนภายในมาจากสองส่วน ส่วนที่หนึ่งคือเงินที่เกิดจากการเก็บออมหรือรวมกลุ่มหุ้นกัน ส่วนที่สองคือ ทุนทางปัญญาซึ่งทุนทางปัญญานี้จะเกิดจากกระบวนการประชาคม เป็นการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนโดยชาวบ้านเองทั้งนี้เพื่อให้ค้นพบความรู้ ภูมิปัญญา ทรัพยากร ผลผลิต ทุนทางสังคม และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนเองกระบวนการศึกษาและเรียนรู้ร่วมกันจะทำให้สมาชิกชุมชนเกิดความหวัง เกิดกำลังใจ และเกิดปัญหาในการแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน ควรลดต้นทุนทางการเงิน ผลิต พึ่งพาในสิ่งที่ชุมชนหรือท้องถิ่นมีมากกว่าการซื้อจากภายนอก

(3) ควรมีการออม ลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้และลงทุนที่เหมาะสมต่อกิจกรรมนั้นๆ ควรส่งเสริมให้ทุกหมู่บ้านมีการสะสมทุน โดยการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และศูนย์สาธิตการตลาด ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ความเข้าใจด้านการจัดการกลุ่มออมทรัพย์ และศูนย์สาธิตการตลาดเพื่อให้มีการจัดการเป็นระบบที่สามารถตรวจสอบได้ อาจจะใช้วิธีการนำชาวบ้านในหมู่บ้านที่สนใจจะจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ และศูนย์สาธิตการตลาดไปดูงานในหมู่บ้านที่ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้เงินทุนที่เกิดจากการออมและร่วมกันเป็นกองทุนต่างๆ ของชุมชน เป็นเงินทุนที่นำไปใช้ตรงกับวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพมากที่สุดอีกด้วย

2) **เทคโนโลยี**

การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยเฉพาะเทคโนโลยีระดับกลาง (อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ) หรือเทคโนโลยีที่มีหน้าตาเป็นมนุษย์

1.1.7 **ความเชื่อ วัฒนธรรม และจิตสำนึกที่รักชุมชนของตนเอง** มีจำนวน 11 งานวิจัย

ระบบเศรษฐกิจชุมชนพื้นที่ สายญาติมิตร มีสังคมวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความอาทรต่อกันและกัน แลกเปลี่ยนความพอเพียงไม่แข่งขันเอารอดเอาเปรียบ เขตพื้นที่ที่อาจครอบคลุมตั้งแต่หมู่บ้านเดียวและขยายกว้างถึงเป็นเขตภาษาและวัฒนธรรมของชนชาติ เช่น ระบบตลาดนัดน้ำใจ ระบบเกล่อ แซร์แรงงาน ศาลผี สภาผู้เฒ่าของหน้าหมู่บ้าน เหมืองฝาย ระบบหมวด ระบบครุบา ผีปู่ตา และระบบเสียว เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้

จะเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ และสร้างความรักความสามัคคีให้แก่ชุมชนทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เป็นเศรษฐกิจที่สัมพันธ์อยู่กับครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมพร้อมกันไปเป็น เศรษฐกิจที่ไม่ทอดทิ้งกันแยกส่วนออกจากกัน แต่เป็นเศรษฐกิจบูรณาการที่เชื่อมโยงชีวิตจิตใจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันอย่างได้คุณภาพ

ชุมชนที่มีการสืบสานวัฒนธรรมและความเชื่อที่ดั้งเดิมของชุมชน หมู่บ้าน และวัฒนธรรมความเชื่อมีผลต่อการคงอยู่ของเศรษฐกิจชุมชน หมู่บ้าน จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง เพราะวัฒนธรรมและความเชื่อจะส่งผลกระทบต่อชุมชนในลักษณะที่ก่อให้เกิดแรงเกาะเกี่ยวระหว่างชุมชน ช่วยให้ชุมชนมีความเป็นตัวของตัวเอง มีเอกลักษณ์ ด้านทานต่อกระแสของการเปลี่ยนแปลงจากโลกภายนอกได้

นอกจากนี้ การมีสำนึกร่วมกันของชาวบ้าน ที่จะร่วมกันพัฒนาอย่างอิสระ ตามภาวะที่สอดคล้องกับท้องถิ่น มากกว่าที่ผู้หนึ่งผู้ใดจำกัดให้แทน คือมีปัญหาชนของชาวบ้าน ประกอบข้อมูลจากประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของชาวบ้านขึ้นเป็นระบบ และส่งคืนความเข้าใจอันประกอบเป็นระบบแล้วนั้นให้แก่ชุมชน จะทำให้ชุมชนรู้จักตนเอง จากจิตไร้สำนึก เป็นจิตรู้สำนึก จะมีพลังอย่างมาก จะทำให้แนวทางการพัฒนาแบบชุมชนเป็นที่ยอมรับ และเป็นที่ยอมรับของประชาชนพลเมือง และโดยที่ประเทศชาติของเราไม่มีความขัดแย้งระหว่างชุมชน ท้องถิ่นจึงน่าจะทำได้โดยไม่มีปัญหาการสลายตัวของประเทศชาติ แต่กลับจะทำให้ทุกเขตท้องถิ่น เข้มแข็งขึ้น เมื่อประกอบขึ้นเป็นประเทศชาติในลักษณะใหม่ ยิ่งเป็นชาติที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้มากยิ่งขึ้น

1.1.8 การสนับสนุนจากรัฐ มีจำนวน 13 งานวิจัย

1) การสนับสนุนจากภายนอก หน่วยงานภายนอกควรให้ความสำคัญสนับสนุนในด้านวิชาการและคำแนะนำในการดำเนินงาน

2) บทบาทของรัฐในอนาคตไม่ควรใช้ระบบการวางแผนแบบสั่งการจากบนลงล่าง บทบาทของรัฐในอนาคตควรจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวกันของชุมชน ให้ชุมชนมีการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนในด้านเศรษฐกิจชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนในสิ่งที่ชุมชนขาด เช่น เรื่องทุน

3) ภาครัฐควรจะมีมุ่งสร้างความรู้และความเข้าใจในการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ทำงานโดยตรงในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ระดับนโยบาย กับตัวของชาวบ้านเอง

4) รัฐต้องเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ ปรับตัว และเป็นพี่เลี้ยง เมื่อเริ่มดำเนินธุรกิจ และเมื่อธุรกิจกลุ่มมาถึงจุดวิกฤตของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ แต่เป็นความช่วยเหลือ ในลักษณะที่ชุมชนต้องได้รับบทเรียน ซึ่งมีใช้การโอบอุ้มให้ผ่านวิกฤต แต่เป็นการฝ่าฟันวิกฤต ร่วมกัน

5) ยุตินโยบายยึดเยียดให้งบประมาณแก่ชุมชนเพื่อสร้างวิสาหกิจชุมชน รัฐ ต้องยุติแผนนโยบายการยึดเยียดงบประมาณเพื่อผลักดันให้เกิดวิสาหกิจชุมชนในภาวะการณ์ที่ชุมชน ขาดความพร้อมในการดำเนินกิจกรรม โดยจะนำจำนวนปริมาณของการจัดตั้งเศรษฐกิจชุมชนมา วัดผลความสำเร็จของนโยบายไม่ได้ แต่ควรเปลี่ยนเป็นนโยบายให้การสนับสนุนตามสภาพความ พร้อมและการสนับสนุนทุนในรูปของเงินกู้ที่มีเงื่อนไขพิเศษ

6) ส่งเสริมองค์การดูแลและระบบสวัสดิการสังคม เช่น นโยบายกองทุน หมู่บ้าน และนโยบายประกันสุขภาพถ้วนหน้า เป็นประโยชน์สำหรับชาวบ้าน ควรดำเนินการต่อ แต่ต้องปรับปรัชญาของนโยบายจากประชานิยมมาเป็นเพื่อความยั่งยืนของชุมชน นอกจากนี้ควร เน้นสวัสดิการให้แก่เกษตรกร ให้ความสำคัญกับการสร้างปัญญาให้กับเยาวชน และคนในชุมชน ด้วยการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ให้มีบรรยากาศแห่งการแลกเปลี่ยนกันมากขึ้น

7) หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรร่วมกันสนับสนุน ส่งเสริมการจัดเวที ประชาคมการคิดค้นปัญหาที่อยู่ในชุมชน เพื่อหาทางแก้ไขและส่งเสริมให้พัฒนาขึ้น

8) รัฐควรปรับปรุงกฎหมายเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ควรเป็น การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เน้นความพอประมาณหลีกเลี่ยงหรือลดกิจกรรม หรือพฤติกรรม ที่มีความเสี่ยง มีส่วนที่อ้อม หรือสิ่งที่พึ่งพาได้เมื่อมีความไม่แน่นอนขึ้น หรืออาจเรียกว่า “สร้าง ภูมิคุ้มกันให้ตนเอง” สาระสำคัญของกฎหมายเศรษฐกิจเพียงพอ คือ ควรเป็นกฎหมายที่ส่งเสริมให้ สมาชิกชุมชนรวมตัวกันด้วยเจตนาอันแน่วแน่ที่จะร่วมกันแก้ปัญหาเศรษฐกิจของตนเองตามแนว ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.1.9 ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจำนวน 13 งานวิจัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ ความรู้ที่เกิดจากการ ประสบการณ์ในชีวิตของคนเราที่ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตก ผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันมาจากความรู้เฉพาะหลายๆ เรื่อง ดังกล่าวไม่ได้แยกออก หมายเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่ จะช่วยการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญา ท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชน และในตัวของผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษา และนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกัน เกิดการยอมรับถ่ายทอดพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ที่ตามยุคตามสมัยได้

ควรทำการส่งเสริมและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรมีการส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งร่วมมือกับสถานศึกษาในชุมชนเพื่อการจัดกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่นักเรียน การใช้ผู้นำทางภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนในท้องถิ่นด้วยตนเอง

1.1.10 ผู้นำที่เข้มแข็ง มีจำนวน 14 งานวิจัย

ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีพลังกายและพลังปัญญา ที่เข้มแข็งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ มีความสามารถในการบริหารงาน การสั่งการ มีความกระตือรือร้น เป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีบุคลิกที่น่านับถือมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าตัดสินใจ มีความสุขุมรอบคอบ มีความรับผิดชอบและเคารพในกติกาของสังคมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ มีความสามารถในการจูงใจทั้งการพูดและการเขียน นอกจากนี้ผู้นำต้องเป็นผู้มีจิตใจที่ค้ำจุน มีภาวะผู้นำ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความยุติธรรม มีความกล้าหาญ จึงจะสามารถสร้างศรัทธาจากชาวบ้านตลอดจนระดมการมีส่วนร่วมจากชาวบ้านมาใช้ในการกระบวนการพัฒนาชุมชนได้

1.1.11 การศึกษา มีจำนวน 17 งานวิจัย

1) การพัฒนาทางการศึกษา

การศึกษาเพื่อชุมชน บุคคลและชุมชนที่จะอยู่รอดได้อย่างสง่างามจะต้องเป็นบุคคลและชุมชนที่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมและกระแสโลก มีทั้งภูมิคุ้มกัน และขีดความสามารถในการป้องกันหรือหลบเลี่ยงวิกฤต และแสวงหาโอกาส จากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน มีความสามารถในการจัดการวิถีชีวิตและการทำมาหากินของตนเองได้อย่างสอดคล้องกับความเป็นไปในสังคมและชุมชน มีโลกทัศน์ทางวัฒนธรรมที่เปิดกว้างแต่ในขณะเดียวกันก็ตระหนักในคุณค่าแห่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองหรือชุมชนตนเอง ที่สำคัญคือการศึกษาจะต้องสอนให้รู้จักตนเอง ชุมชนตนเองให้สามารถพึ่งตนเองและชุมชนตนเองในการฝ่าฟันวิกฤตอันเกิดจากความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเข้มแข็ง

ในด้านการศึกษา รัฐควรส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใจประวัติศาสตร์ของชุมชน วัฒนธรรม และประเพณีของชุมชน ให้มีการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ค้ำจุนไว้ให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของชุมชนหมู่บ้าน ซึ่งจะเป็นการปลูกจิตสำนึกของเด็กและเยาวชนได้เข้าใจและรักท้องถิ่นของตนเอง ใช้ปัญหาของชุมชนเป็นตัวตั้งในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน จัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับประชาชนได้รับข่าวสารความรู้ด้านการจัดการ การตลาด การดูแลสุขภาพ การพัฒนาอาชีพ

เทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นต้น รวมทั้งการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของกลุ่มอาชีพต่างๆ ในหมู่บ้านให้มีความรู้ความสามารถ เข้าใจในด้านการพัฒนาอาชีพ การวางแผนการพัฒนาอาชีพและความเป็นอยู่ของตนเอง การรวมกลุ่มอาชีพ การจัดการ การผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ การตลาด การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การปรับปรุงผลผลิตหรือสินค้าให้มีคุณภาพ ลดต้นทุนการผลิต เป็นต้น

นอกจากนี้ส่งเสริมให้มีการศึกษาตลอดชีพ ผนวกเข้ากับความรู้ต่างๆ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น มาบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อที่จะนำความรู้และวิทยาการสมัยใหม่เข้ามา แก้ปัญหาทางสังคม และเศรษฐกิจในชุมชน การศึกษาควรมีการสนับสนุนให้เยาวชนนำความรู้ที่เรียนไปพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น เพราะบางชุมชนระดับการศึกษาดี แต่ผู้ที่มีการศึกษากลับไม่ได้นำความรู้ มาสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชน หากแต่เป็นการศึกษาที่สูญเปล่า อีกทั้งควรสนับสนุนให้โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์ในการเอื้อต่อการพัฒนาท้องถิ่นของตน ผ่านทางหลักสูตรท้องถิ่น ในชุมชนนั้น ยกเลิกปรัชญาที่มองการศึกษาเป็นการค้าอย่างหนึ่ง แต่ควรสนับสนุนการสร้างปัญญาในสถาบันการศึกษาและสังคมให้มากขึ้น ขจัดแหล่งอบายมุขทำให้เยาวชนไร้เหตุผล ไร้คุณธรรมและเห็นเงินเป็นใหญ่ เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่ให้เยาวชนขายบริการทางเพศ เป็นต้น

2) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การจัดการแรงงานในครัวเรือน นอกจากการกระจายแรงงานในครัวเรือนสู่การผลิตการเกษตรที่หลากหลายแล้ว ยังหมายรวมถึงการจัดการให้แรงงานในครอบครัวให้มีการทำงานที่หลากหลายกับทรัพยากรที่มีอยู่และเคลื่อนย้ายไปสาขาเศรษฐกิจอื่นนอกภาคเกษตร โดยเฉพาะกรณีครัวเรือนและชุมชนที่มีแรงกดดันด้านที่ดิน โดยการสนับสนุนด้านการศึกษานอกระบบจัดเป็นส่วนหนึ่งในการเตรียมความพร้อม/สร้างความสามารถให้กับแรงงานในครัวเรือน ไม่ว่าจะบุตรหลานจะต้องการออกนอกภาคเกษตรหรือไม่ก็ตาม

1.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในแต่ละภูมิภาค

ตารางที่ 5.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านวิสาหกิจชุมชนในแต่ละภูมิภาค

ปัจจัยที่ทำให้เกิด การพัฒนาด้านวิสาหกิจชุมชน	จำนวนงานวิจัย วิทยานิพนธ์ และคู่มือวิทยานิพนธ์					
	ภาคเหนือ	ภาคกลาง/ตะวันออก	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	รวมภาค	
ความเชื่อและวัฒนธรรม	4	3	1	2	4	
การจัดการทรัพยากรในชุมชน	1	5	2	2	3	
ผู้นำที่เข้มแข็ง	1	5	1	3	2	
กลุ่มและเครือข่าย	4	5	2	4	6	
การจัดการด้านการผลิต	2	5	4	2	5	
ทุนและการสะสมทุน	1	4	4	2	5	
การศึกษา	3	4	4	4	4	
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3	1	1	3	5	
ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม	3	4	2	4	4	
การสนับสนุนจากรัฐ	3	3	0	3	4	
เศรษฐกิจพอเพียง	4	6	4	4	6	

ผลจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านวิสาหกิจชุมชนในแต่ละภูมิภาค มีดังต่อไปนี้

1.2.1 ภาคเหนือ ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาด้านวิสาหกิจชุมชน มีดังต่อไปนี้

- 1) การดำเนินการตามปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 4 งานวิจัย
- 2) กลุ่มและเครือข่าย มีจำนวน 4 งานวิจัย
- 3) ความเชื่อ วัฒนธรรม และจิตสำนึกที่รักชุมชนของตนเอง มีจำนวน 4 งานวิจัย
- 4) ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจำนวน 4 งานวิจัย
- 5) ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม การจัดทำแผนชุมชน และการบริหารจัดการชุมชน มีจำนวน 3 งานวิจัย
- 6) การสนับสนุนจากรัฐ มีจำนวน 3 งานวิจัย

- 7) การจัดการด้านการผลิต มีจำนวน 3 งานวิจัย
- 8) การศึกษา มีจำนวน 1 งานวิจัย
- 9) การจัดการทรัพยากรในชุมชน มีจำนวน 2 งานวิจัย
- 10) ทุนและการสะสมทุน มีจำนวน 2 งานวิจัย

1.2.2 ภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออก

งานวิจัย

จัดการชุมชน มีจำนวน 5 งานวิจัย

- 1) การดำเนินการตามปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 6
- 2) กลุ่มและเครือข่าย มีจำนวน 6 งานวิจัย
- 3) ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม การจัดทำแผนชุมชน และการบริหารจัดการชุมชน มีจำนวน 5 งานวิจัย
- 4) การจัดการด้านการผลิต มีจำนวน 5 งานวิจัย
- 5) การจัดการทรัพยากรในชุมชน มีจำนวน 5 งานวิจัย
- 6) ผู้นำที่เข้มแข็ง มีจำนวน 4 งานวิจัย
- 7) การศึกษา มีจำนวน 4 งานวิจัย
- 8) ทุนและการสะสมทุน มีจำนวน 3 งานวิจัย
- 9) การสนับสนุนจากรัฐ มีจำนวน 2 งานวิจัย
- 10) ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจำนวน 1 งานวิจัย

1.2.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

งานวิจัย

จัดการชุมชน มีจำนวน 2 งานวิจัย

งานวิจัย

- 1) การดำเนินการตามปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 4
- 2) การจัดการด้านการผลิต มีจำนวน 4 งานวิจัย
- 3) ทุนและการสะสมทุน มีจำนวน 4 งานวิจัย
- 4) ผู้นำที่เข้มแข็ง มีจำนวน 3 งานวิจัย
- 5) การศึกษา มีจำนวน 2 งานวิจัย
- 6) กลุ่มและเครือข่าย มีจำนวน 2 งานวิจัย
- 7) การจัดการทรัพยากรในชุมชน มีจำนวน 1 งานวิจัย
- 8) ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม การจัดทำแผนชุมชน และการบริหารจัดการชุมชน มีจำนวน 2 งานวิจัย
- 9) ความเชื่อ วัฒนธรรม และจิตสำนึกที่รักชุมชนของตนเอง มีจำนวน 2

10) ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจำนวน 1 งานวิจัย

11) การสนับสนุนจากรัฐ มีจำนวน - งานวิจัย

1.2.4 ภาคใต้

งานวิจัย

1) การดำเนินการตามปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 4

2) กลุ่มและเครือข่าย มีจำนวน 4 งานวิจัย

จัดการชุมชน มีจำนวน 4 งานวิจัย

4) การจัดการทรัพยากรในชุมชน มีจำนวน 3 งานวิจัย

5) ทุนและการสะสมทุน มีจำนวน 3 งานวิจัย

6) ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจำนวน 3 งานวิจัย

งานวิจัย

7) ความเชื่อ วัฒนธรรม และจิตสำนึกที่รักชุมชนของตนเอง มีจำนวน 2

8) การจัดการด้านการผลิต มีจำนวน 2 งานวิจัย

1.2.5 รวมภาค

งานวิจัย

1) การดำเนินการตามปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 6

2) กลุ่มและเครือข่าย มีจำนวน 6 งานวิจัย

3) ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจำนวน 6 งานวิจัย

4) การศึกษา มีจำนวน 5 งานวิจัย

5) การสนับสนุนจากรัฐ มีจำนวน 4 งานวิจัย

6) การจัดการด้านการผลิต มีจำนวน 4 งานวิจัย

7) ทุนและการสะสมทุน มีจำนวน 4 งานวิจัย

จัดการชุมชน มีจำนวน 4 งานวิจัย

9) การจัดการทรัพยากรในชุมชน มีจำนวน 3 งานวิจัย

งานวิจัย

10) ความเชื่อ วัฒนธรรมและจิตสำนึกที่รักชุมชนของตนเอง มีจำนวน 3

11) ผู้นำที่เข้มแข็ง มีจำนวน 2 งานวิจัย

1.3 ทดสอบค่าทางสถิติเพื่อหาความสัมพันธ์

สมมติฐานการทดสอบมีดังนี้

H_0 : ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวisataหกิจชุมชนในภาคต่างๆ ของประเทศไทย ไม่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค

H_1 : ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวisataหกิจชุมชนในภาคต่างๆ ของประเทศไทย แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค

ในการสังเคราะห์งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และคุณิพนธ์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนา วิสาทหกิจชุมชนในประเทศไทย จะทดสอบความสัมพันธ์ด้วยวิธีหาสหสัมพันธ์เชิงอันดับของ สเปียร์แมน และทดสอบนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

Correlations

			ภาคเหนือ	ภาคกลางฯ
Spearman's rho	ภาคเหนือ	Correlation Coefficient	1.000	.429
		Sig. (2-tailed)	.	.188
		N	11	11
	ภาคกลางฯ	Correlation Coefficient	.429	1.000
		Sig. (2-tailed)	.188	.
		N	11	11

ภาพที่ 5.1 ทดสอบค่าทางสถิติ ภาคเหนือกับภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออก

Correlations

			ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
Spearman's rho	ภาคเหนือ	Correlation Coefficient	1.000	.150
		Sig. (2-tailed)	.	.661
		N	11	11
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	Correlation Coefficient	.150	1.000
		Sig. (2-tailed)	.661	.
		N	11	11

ภาพที่ 5.2 ทดสอบค่าทางสถิติ ภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Correlations

			ภาคเหนือ	ภาคใต้
Spearman's rho	ภาคเหนือ	Correlation Coefficient	1.000	.542
		Sig. (2-tailed)	.	.085
		N	11	11
	ภาคใต้	Correlation Coefficient	.542	1.000
		Sig. (2-tailed)	.085	.
		N	11	11

ภาพที่ 5.3 ทดสอบค่าทางสถิติ ภาคเหนือกับภาคใต้

Correlations

			ภาคกลางฯ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
Spearman's rho	ภาคกลางฯ	Correlation Coefficient	1.000	.557
		Sig. (2-tailed)	.	.075
		N	11	11
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	Correlation Coefficient	.557	1.000
		Sig. (2-tailed)	.075	.
		N	11	11

ภาพที่ 5.4 ทดสอบค่าทางสถิติ ภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออกเฉียงเหนือ

Correlations

			ภาคกลางฯ	ภาคใต้
Spearman's rho	ภาคกลางฯ	Correlation Coefficient	1.000	.476
		Sig. (2-tailed)	.	.139
		N	11	11
	ภาคใต้	Correlation Coefficient	.476	1.000
		Sig. (2-tailed)	.139	.
		N	11	11

ภาพที่ 5.5 ทดสอบค่าทางสถิติ ภาคกลาง/ตะวันตก/ภาคใต้

Correlations

			ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
Spearman's rho	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	Correlation Coefficient	1.000	.557
		Sig. (2-tailed)	.	.075
		N	11	11
	ภาคใต้	Correlation Coefficient	.557	1.000
		Sig. (2-tailed)	.075	.
		N	11	11

ภาพที่ 5.6 ทดสอบค่าทางสถิติ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้

ผลการทดสอบค่าทางสถิติของปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาทกิจชุมชนกับ ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาคต่างๆ มีดังต่อไปนี้

1.3.1 ทดสอบค่าทางสถิติ ภาคเหนือกับภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออก

จากภาพที่ 5.1 หาความสัมพันธ์หรือความสอดคล้องระหว่างภาคเหนือและ ภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออก โดยมีปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาทกิจชุมชน 11 ปัจจัย เมื่อหา สหสัมพันธ์เชิงอันดับของสเปียร์แมนแล้วได้เท่ากับ .429 ซึ่งสามารถแปลผลได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิด การพัฒนาวิสาทกิจชุมชนของภาคเหนือและภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออก มีความสัมพันธ์กัน ระดับปานกลาง และเมื่อนำไปทดสอบนัยสำคัญแล้วพบค่า Sig. (2-tailed) = 0.188 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่ายอมรับ H_0 จึงสรุปผลได้ว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาทกิจชุมชน ใน ภาคเหนือและภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออกไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.051

1.3.2 ทดสอบค่าทางสถิติ ภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จาก ภาพที่ 5.2 หาความสัมพันธ์หรือความสอดคล้องระหว่างภาคเหนือและ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาทกิจชุมชน 11 ปัจจัย เมื่อหา สหสัมพันธ์เชิงอันดับของสเปียร์แมนแล้วได้เท่ากับ 0.150 ซึ่งสามารถแปลผลได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้ เกิดการพัฒนาวิสาทกิจชุมชนของภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสัมพันธ์กันระดับ น้อย และเมื่อนำไปทดสอบนัยสำคัญแล้วพบค่า Sig. (2-tailed) = 0.661 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 จึงสรุป ได้ว่ายอมรับ H_0 จึงสรุปผลได้ว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาทกิจชุมชนในภาคเหนือและภาค ตะวันออกเฉียงเหนือไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

1.3.3 ทดสอบค่าทางสถิติ ภาคเหนือกับภาคใต้

จากภาพที่ 5.3 หากความสัมพันธ์หรือความสอดคล้องระหว่างภาคเหนือและภาคใต้ โดยมีปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน 11 ปัจจัย เมื่อหาสหสัมพันธ์เชิงอันดับของสเปียร์แมนแล้วได้เท่ากับ 0.542 ซึ่งสามารถแปลผลได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของภาคเหนือและภาคใต้ มีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง และเมื่อนำไปทดสอบนัยสำคัญแล้วพบค่า Sig. (2-tailed) = 0.085 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่ายอมรับ H_0 จึงสรุปผลได้ว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในภาคเหนือและภาคใต้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

1.3.4 ทดสอบค่าทางสถิติ ภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออกกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากภาพที่ 5.4 หากความสัมพันธ์หรือความสอดคล้องระหว่างภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน 11 ปัจจัย เมื่อหาสหสัมพันธ์เชิงอันดับของสเปียร์แมนแล้วได้เท่ากับ 0.557 ซึ่งสามารถแปลผลได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง และเมื่อนำไปทดสอบนัยสำคัญแล้วพบค่า Sig. (2-tailed) = 0.075 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่ายอมรับ H_0 จึงสรุปผลได้ว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

1.3.5 ทดสอบค่าทางสถิติ ภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออกกับภาคใต้

จากภาพที่ 5.5 หากความสัมพันธ์หรือความสอดคล้องระหว่างภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออกและภาคใต้ โดยมีปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน 11 ปัจจัย เมื่อหาสหสัมพันธ์เชิงอันดับของสเปียร์แมนแล้วได้เท่ากับ 0.476 ซึ่งสามารถแปลผลได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออกและภาคใต้ มีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง และเมื่อนำไปทดสอบนัยสำคัญแล้วพบค่า Sig. (2-tailed) = 0.139 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่ายอมรับ H_0 จึงสรุปผลได้ว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออกและภาคใต้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

1.3.6 ทดสอบค่าทางสถิติ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้

จากภาพที่ 5.6 หากความสัมพันธ์หรือความสอดคล้องระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ โดยมีปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน 11 ปัจจัย เมื่อหาสหสัมพันธ์เชิงอันดับของสเปียร์แมนแล้วได้เท่ากับ 0.557 ซึ่งสามารถแปลผลได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ มีความสัมพันธ์กันระดับ

ปานกลาง และเมื่อนำไปทดสอบนัยสำคัญแล้วพบค่า Sig. (2-tailed) = 0.075 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่ายอมรับ H_0 จึงสรุปผลได้ว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวisataหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวisataหกิจชุมชนกับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจ

ตารางที่ 5.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจ

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจของนักเศรษฐศาสตร์						
	เคนส์	ฮาร์รอด-โดมาร์	เนอร์กเซ	ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	เจ. ฮอล์มเบอร์ก และอาร์แซนบรูค	อี เอฟ. ชูมาเคอร์	พุทธเศรษฐศาสตร์
1. ความเชื่อ วัฒนธรรม และจิตสำนึกที่รักชุมชนของตนเอง				/	/		
2. การจัดการทรัพยากรในชุมชน				/	/		
3. ผู้นำที่เข้มแข็ง				/			
4. กลุ่มและเครือข่าย				/			
5. การจัดการด้านการผลิต			/	/			
6. ทุนและการสะสมทุน	/	/	/	/			
7. การศึกษา						/	
8. ภูมิปัญญาท้องถิ่น				/			
9. ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม/แผนชุมชน/การบริหารจัดการ				/		/	
10. การสนับสนุนจากรัฐ	/			/			
11. เศรษฐกิจพอเพียง				/	/	/	/

ผลจากการศึกษางานวิจัย วิทยานิพนธ์ และคุณิพนธ์ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนวิสาหกิจชุมชนในภาคต่างๆ ของประเทศไทยกับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบต่างๆ และโดยทั่วไปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน จะเป็นงานที่เน้นครัวเรือนชุมชน ความยั่งยืน อย่างไรก็ตามภาคทุนนิยม อาจเป็นอีกแง่มุมหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังนั้นพัฒนาชุมชนจึงมีความจำเป็นต้องปรับทิศทาง และนำเอาจุดเด่นหรือข้อดีของทฤษฎีอันมาใช้ร่วมกับ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ ยั่งยืน ดังนี้

2.1 จอห์น เมนาร์ด เคนส์: ตัวแบบความเจริญเติบโตด้านอุปสงค์ร่วม

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนวิสาหกิจชุมชนในภาคต่างๆ ของประเทศไทย มีความสอดคล้องกับทฤษฎีของเคนส์ ในเรื่องทุน การสะสมทุน และการช่วยเหลือของภาครัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจ คือถ้าครัวเรือนหรือชุมชนมี การจัดหาแหล่งเงินทุนและการสะสมทุน เทคโนโลยีแรงงาน ที่ดิน การเพิ่มศักยภาพด้านการผลิตให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสม และสอดคล้องกับทุนสังคมที่มีอยู่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนวิสาหกิจชุมชน นอกจากนี้ควรลดต้นทุนทางการผลิต พึ่งพาในสิ่งที่ชุมชนหรือท้องถิ่นมีมากกว่าการซื้อจากภายนอก

หากครัวเรือนหรือชุมชน มีการสะสมทุน และการเพิ่มศักยภาพในการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีขนาดกลาง หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้ว จะส่งผลให้เกิดการลงทุนภายในชุมชน มีการจ้างงานภายในชุมชนเป็นการลดปัญหาการว่างงานของชุมชน ส่วนการเข้ามามีบทบาทของรัฐในช่วงที่เศรษฐกิจชุมชนกำลังตกต่ำก็มีความสำคัญ โดยการใช้จ่ายของรัฐในการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนผ่านโครงการต่างๆ จะช่วยให้ชุมชนมีงานทำ มีการพัฒนาด้านการผลิต และในที่สุดชุมชนก็จะสามารถพึ่งตนเองได้

งานวิจัยที่มีความสอดคล้องในเรื่องทุนและการสะสมทุนได้แก่งานวิจัยของ กนกกาญจน์ มะลา

งานวิจัยที่มีความสอดคล้องในเรื่องการใช้จ่าย/การสนับสนุนของภาครัฐ ได้แก่งานวิจัยของ กนกกาญจน์ มะลา, พรศรี ยงค์อุปประพันธ์, ชญา ฌรงค์ฤทธิ์, ฉัตรนภา พรหมมา, กิตติภณ สุพรรณกลาง, ล้ำยอง ปลั่งกลาง, ขวลิต สวัสดิ์ผล, สุกัญญา อธิปอนันต์, ล้ำยอง ปลั่งกลาง, นรินทร์ สังข์รักษา, เฉลิมพล จตุพร, ทะนงศักดิ์ วันชัย, กนิษฐา สุขช่วย, สุวัฒน์ นิลคำ, สมแก้ว รุ่งเลิศเกียรติ, สมศักดิ์ ชอบตรา, จิราภรณ์ ทองตัน, สุวกิจ ศรีปีดดา, บุญรอด คำทะริ, อมรรัตน์ สามมหาชาติไทย, ใจแก้ว แฉมเงิน, รุจิพล ภัทรดุลพิทักษ์, ธิดารัฐ ธารพันธ์

2.2 ฮาร์รอด-โดมาร์: ตัวแบบการเจริญเติบโตจากการออมและการลงทุน

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนวิสาหกิจชุมชนในภาคต่างๆ ของประเทศไทยมีความสอดคล้องกับทฤษฎีของฮาร์รอด-โดมาร์ ในเรื่องบทบาทของการสะสมทุน โดยเฉพาะ

ประสิทธิภาพของการลงทุน การลงทุนจะทำให้เกิดการผลิต และการปรับปรุงการผลิต การจัดหาเครื่องมือในการผลิตให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่ลงทุน และท้องถิ่น ทำให้การผลิตมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้น จากรายได้ที่เพิ่มขึ้นจะทำให้ระดับการออมเพิ่มขึ้น เมื่อมีทุนจากการออมมากขึ้น จะทำให้การเพิ่มขึ้นของการลงทุน ทำให้รายได้เพิ่มมากขึ้น และระดับการออมสูงขึ้น จาก การที่มีการลงทุนสุทธิที่เพิ่มสูงขึ้นเพื่อรับการออมที่เพิ่มสูงขึ้น และการออมที่จะเพิ่มสูงขึ้นได้อย่าง ต่อเนื่อง จะต้องมากจากการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของรายได้ที่แท้จริง นอกจากนี้ถ้าชุมชนหรือครัวเรือนมีการสะสมทุนที่เพิ่มขึ้นจะทำให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง

งานวิจัยที่มีความสอดคล้องในเรื่องทุนและการสะสมทุนได้แก่ งานวิจัยของ กนกกาญจน์ มะกลาง, ชญา ณรงค์ฤทธิ์, ถ้ายอง ปลั่งกลาง, สุกัญญา อธิปอนันต์, ถ้ายอง ปลั่งกลาง, เฉลิมพล จตุพร, ทะนงศักดิ์ วันชัย, สุวัฒน์ นิลคำ, สมศักดิ์ ชอบตรา, จิราภรณ์ ทองตัน, สุวกิจ ศรีปัดดา, บุญรอด คำทะริ, อมรรัตน์ สามมหาชาติไทย, ใจแก้ว แถมเงิน, รุจิพล ภัทรคุณพิทักษ์, ธิติรัฐ ธารพันธ์

2.3 เนอร์กเซ: ทฤษฎีความเจริญเติบโตอย่างสมดุล

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในภาคต่างๆ ของประเทศไทยมีความ สอดคล้องกับทฤษฎีของเนอร์กเซ ในเรื่อง

2.3.1 การขยายการลงทุนและการผลิตหลายๆ ประเภทไปพร้อมกัน เพื่อทำให้เกิด การความหลากหลาย และเกิดประหยัดจากภายนอก ซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิตของกิจกรรมหนึ่ง จากการผลิตของอีกกิจกรรมหนึ่งหรือของกิจกรรมอื่นๆ กิจกรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นจะเป็นลูกค้ำซึ่ง กันและกันได้ ตลาดก็จะขยายตัวได้ ต้นทุนต่อหน่วยในการผลิตของกิจกรรมที่หลากหลายก็จะลด ต่ำลง ตัวอย่างเช่น กิจกรรมการผลิตสามประเภท คือ การผลิตข้าว การผลิตปุ๋ยชีวภาพ และการผลิต ขนนม/อาหาร ดำเนินการผลิตสินค้าโดยมีการจ้างงานภายในชุมชนเกิดขึ้น แรงงานภายในชุมชน ที่ผลิตข้าว เมื่อมีรายได้และต้องบริโภคอาหาร และใช้ปุ๋ยชีวภาพก็จะนำรายได้ที่ได้รับจากการขาย ข้าว มาซื้อขนม/อาหาร และปุ๋ยชีวภาพ ซึ่งทำให้เกิดการขยายตลาดขนม/อาหาร และตลาดปุ๋ย ชีวภาพ กิจกรรมผลิตขนม/อาหาร และปุ๋ยชีวภาพก็สามารถจำหน่ายผลผลิตได้ มีรายได้ กำไร การออม และการลงทุนเพิ่มขึ้น มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้ผลิตในชุมชนสามารถขยายการผลิต ได้รายได้เพิ่มขึ้น มีกำไร เกิดการออม และการลงทุนเพิ่มขึ้น ตลาดขยายตัวขนาดใหญ่ขึ้น ทำให้ ชุมชนพึ่งการผลิตภายในชุมชน มากกว่านอกชุมชน

2.3.2 เกิดเครือข่ายการผลิตภายในชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนปัจจัยการผลิตภายใน ชุมชน ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนภายในชุมชน

งานวิจัยที่มีความสอดคล้องในเรื่องการผลิตที่หลากหลายได้แก่งานวิจัยของ กนกกาญจน์ มะลาญ, พรศรี ยงค์อุประพันธ์, ชาลิต สวัสดิ์ผล, สุกัญญา อธิปอนันต์, ล่ายอง ปลั่งกลาง, นรินทร์ สังข์รักษา, เฉลิมพล จตุพร, ทะนงศักดิ์ วันชัย, สุวัฒน์ นิลคำ, สมศักดิ์ ชอบตรา, จิราภรณ์ ทองตัน, สุวกิจ ศรีปัดดา, บุญรอด คำทะริ, อมรรัตน์ สามมหาชาติไทย, ใจแก้ว แฉมเงิน, รุจิพล ภัทรคุณพิทักษ์, ธิดารัฐ ธารพันธ์

งานวิจัยที่มีความสอดคล้องในเรื่องเครือข่ายการผลิตได้แก่งานวิจัยของ กนกกาญจน์ มะลาญ, พรศรี ยงค์อุประพันธ์, ชญา ณรงค์ฤทธิ์, นัตริณา พรหมมา, กิตติภณ สุพรรณกลาง, ล่ายอง ปลั่งกลาง, ชาลิต สวัสดิ์ผล, สุกัญญา อธิปอนันต์, ล่ายอง ปลั่งกลาง, เฉลิมพล จตุพร, ทะนงศักดิ์ วันชัย, กนิษฐา สุขช่วย, สุวัฒน์ นิลคำ, สมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร, สมศักดิ์ ชอบตรา, จิราภรณ์ ทองตัน, สุวกิจ ศรีปัดดา, บุญรอด คำทะริ, อมรรัตน์ สามมหาชาติไทย, รัฐพล ภัทรคุณพิทักษ์, ธิดารัฐ ธารพันธ์

2.4 ประชาชนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวirtschaftชุมชนในภาคต่างๆ ของประเทศไทย มีความสอดคล้องกับปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่อง

2.4.1 การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น เกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหารและสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน

2.4.2 ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม

2.4.3 มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง

2.4.4 การอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิตของชุมชนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง

2.4.5 การจัดการด้านการผลิต การผลิตที่หลากหลาย เพื่อการผลิตบริโภคเอง เหลือขาย ทำให้มี

2.4.6 รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน เป็นกลุ่มและเครือข่าย

2.4.7 การสะสมทุน การออม เพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์

2.4.8 การศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่อง และการใช้เทคโนโลยีขนาดกลาง หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

ทุกงานวิจัยมีความสอดคล้องในเรื่องปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2.5 เจ. ฮอล์มเบอร์ค และอาร์ แชนบรูก

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาทกิจชุมชนในภาคต่างๆ ของประเทศไทย มีความสอดคล้องกับทฤษฎีของเจ. ฮอล์มเบอร์ค และอาร์ แชนบรูก ในเรื่อง การพัฒนาแบบยั่งยืนในแง่ของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม (คุณภาพชีวิต) และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สำหรับคนในยุคปัจจุบัน และมีความยั่งยืนไปถึงลูกหลานในอนาคต

1. ความยั่งยืนในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ความสัมพันธ์ และสถาบัน
2. การป้องกัน และการนำใช้อย่างดีที่สุดในด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงความยั่งยืนในการจัดสรรและกระจายทรัพยากรที่ขาดแคลน
3. ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นความยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็ความยั่งยืนทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านนิเวศวิทยา

งานวิจัยที่มีความสอดคล้องในเรื่องด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่งานวิจัย

งานวิจัยที่มีความสอดคล้องในเรื่องด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ได้แก่งานวิจัยของ กนกกาญจน์ มะกลาง, พรศรี ยงค์ฤประพันธ์, ชญา ณรงค์ฤทธิ, ฉัตรนภาพรพมมา, กิตติภณ สุพรรณกลาง, ชวลิต สวัสดิ์ผล, เฉลิมพล จตุพร , กนิษฐา สุขช่วย , สุวัฒน์ นิลคำ , สมศักดิ์ ขอบตรา, สุวกิจ ศรีปัดดา, อมรรัตน์ สามมหาชาติไทย, ใจแก้ว แถมเงิน

ทุกงานวิจัยมีความสอดคล้องในเรื่องปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2.6 อี เอฟ. ชูมาเคอร์

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาทกิจชุมชนในภาคต่างๆ ของประเทศไทย มีความสอดคล้องกับทฤษฎีของอี เอฟ. ชูมาเคอร์ ในเรื่อง

2.6.1 การพัฒนาด้านการศึกษาเพื่อช่วยให้ชาวชนบทมีความรู้พอที่จะสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ในพื้นที่ชนบท ประกอบกับการมีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก และการหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

2.6.2 ด้านการจัดการองค์กรต้องเน้นการจัดการองค์กรที่กระจายอำนาจและเป็นประชาธิปไตย การมีส่วนร่วม การสร้างความเข้มแข็งและระเบียบวินัยในชุมชน

2.6.3 ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านการสร้างพื้นฐาน คือความพอดี พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ (เทคโนโลยีระดับกลางหรือเทคโนโลยีที่มีหน้าตาเป็นมนุษย์) เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างเจริญต่อไป

งานวิจัยที่มีความสอดคล้องในเรื่องด้านการศึกษาได้แก่งานวิจัยของ

งานวิจัยของ กนกกาญจน์ มะกลาง, ชญา ณรงค์ฤทธิ์, ฉัตรนภา พรหมมา, กิตติภณ สุพรรณกลาง, ชวลิต สวัสดิ์ผล, ล้ายอง ปลัดตมะเวทิน, นรินทร์ สังข์รักษา, เฉลิมพล จตุพร, ทะนงศักดิ์ วันชัย, กนิษฐา สุขช่วย, สุวัฒน์ นิลคำ, กฤษ อุตตมะเวทิน, สมศักดิ์ ชอบตรา, จิราภรณ์ ทองตัน, บุญรอด คำทะริ, อมรรัตน์ สามมหาไไทย, ธิดารัฐ ธารพันธ์

งานวิจัยที่มีความสอดคล้องในเรื่องการจัดการองค์กร การมีส่วนร่วม ได้แก่ งานวิจัยของ กนกกาญจน์ มะกลาง, พรศรี ยงค์ฤประพันธ์, ฉัตรนภา พรหมมา, กิตติภณ สุพรรณกลาง, เฉลิมพล จตุพร, กฤษ อุตตมะเวทิน, กนิษฐา สุขช่วย, สุวัฒน์ นิลคำ, สมแก้ว รุ่งเลิศ เกียรติกร, สมศักดิ์ ชอบตรา, จิราภรณ์ ทองตัน, รัฐพล ภัทรคุณพิทักษ์, ธิดารัฐ ธารพันธ์

ทุกงานวิจัยมีความสอดคล้องในเรื่องปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2.7 พุทธเศรษฐศาสตร์

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านวิสาหกิจชุมชนในภาคต่างๆ ของประเทศไทยมีความสอดคล้องกับทฤษฎีของ พุทธเศรษฐศาสตร์ ในเรื่อง

ปัญญา เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุด ปัญญาที่เกิดการสังเคราะห์ที่เห็นความไม่ยั่งยืนของสรรพสิ่ง ลดความโลภ โกรธ หลง ไม่เน้นการสะสมทุน เน้นความฉลาดที่ไม่ครอบงำด้วยกิเลส นอกจากนั้นปัญญาไม่เพียงแต่ได้กำหนดเฉพาะการผลิต แต่กำหนดการบริโภคในพุทธเศรษฐกิจด้วย การเน้นความสามารถทางปัญญาจะเป็นปัจจัยที่สร้างความก้าวหน้าให้แก่มนุษยชาติอย่างแท้จริง เมื่อมีปัญหาแล้วจะสามารถพึ่งพาตนเองได้ และสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวหล่อหลอมให้เกิดการพัฒนาด้านการผลิต การบริโภค การกระจายการผลิตอย่างพอดี การจัดสรรทรัพยากร ที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

เน้นความพอเพียง และการพึ่งตนเองเช่นเดียวกับปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนั้นยังต้องการให้ปัจเจกบุคคลยกระดับพื้นฐานสองสิ่งนี้ไปสู่หลักความมีเมตตากรุณา

ทุกงานวิจัยมีความสอดคล้องในเรื่องการพึ่งตนเอง และความพอเพียง และปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย ครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยของแต่ละงานวิจัย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของงานวิจัยในประเทศไทยกับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบต่างๆ

การศึกษา โดยการสังเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และคุณานิพนธ์ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา และวิธีทางสถิติหาค่าความสัมพันธ์ของภูมิภาคต่างๆ ซึ่งใช้ข้อมูลจากห้องสมุดของห้องสมุดของสถาบันต่างๆ และฐานข้อมูลงานวิจัยด้านวิสาหกิจชุมชนจาก Internet ทางเว็บไซต์ต่างๆ จำนวน 24 งานวิจัย

1. สรุปผล และอภิปรายผลการวิจัย

1.1 ผลจากการศึกษา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และคุณานิพนธ์ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ มีดังต่อไปนี้

1.1.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

1) การดำเนินการตามปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 24 งานวิจัย

วิสาหกิจชุมชนที่มีเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาได้จำกัดแต่เพียงการผลิตเพื่อกินเพื่อใช้ในครอบครัวหรือในชุมชนเท่านั้น แต่เป็นการจัดระบบระเบียบการผลิต การบริโภค การลงทุน การดำเนินการใหม่ เริ่มจากการสร้างรากฐานให้มั่นคง มีกินมีใช้ให้พอเพียงเสียก่อน แล้วจึงนำส่วนที่เหลือออกไปสู่ตลาดภายนอก

2) กลุ่มและเครือข่าย มีจำนวน 7 งานวิจัย

ควรส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มและเครือข่ายเพื่อสร้างความแข็งแกร่ง และอำนาจต่อรองของกลุ่มและเครือข่าย

3) ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม การจัดทำแผนชุมชน และการบริหารจัดการชุมชน มีจำนวน 17 งานวิจัย

ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชน ชุมชนควรมีการจัดทำแผนชุมชน เพื่อการดำเนินการที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น รวมถึงการบริหารจัดการชุมชนที่ดีและเหมาะสม

4) การจัดการด้านการผลิต มีจำนวน 8 งานวิจัย

ควรส่งเสริมครัวเรือนให้มีระบบการผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย เช่น ทำการผลิตในลักษณะผสมผสาน ที่สอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่น แรงงาน เทคโนโลยี ชาวบ้านที่มี รวมถึงการจัดทำแผนการผลิต การทำบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้องและเหมาะสม

5) การจัดการทรัพยากรในชุมชน มีจำนวน 5 งานวิจัย

ควรมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้มีสมบูรณ์ รวมถึงการจัดการด้านการปฏิรูปที่ดินทำกินให้แก่ผู้ที่ขาดแคลนที่ดินทำกิน

6) ทุนและการสะสมทุน มีจำนวน 15 งานวิจัย

ควรจัดหาแหล่งทุนให้เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน รวมถึงการส่งเสริมให้มีการออม และการให้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับท้องถิ่น

7) ความเชื่อ วัฒนธรรม และจิตสำนึกที่รักชุมชนของตนเอง มีจำนวน 11 งานวิจัย

ชุมชนที่มีวัฒนธรรมและความเชื่อที่ดีงามของชุมชน จะส่งผลต่อการคงอยู่ของวิสาหกิจชุมชน จะทำให้ชุมชนมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้ชุมชนมีความรัก ความสามัคคี และมีความเข้มแข็งภายในชุมชน

8) การสนับสนุนจากรัฐ มีจำนวน 11 งานวิจัย

รัฐควรมีบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามความเหมาะสมและตามศักยภาพของชุมชน ในการดำเนินนโยบายควรยึดเอาชุมชนเป็นหลัก

9) กฎมณีนโยบายท้องถิ่น มีจำนวน 8 งานวิจัย

ควรส่งเสริมและถ่ายทอดกฎหมายท้องถิ่น รวมถึงการส่งเสริมให้มีการนำกฎหมายชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

10) ผู้นำที่เข้มแข็ง มีจำนวน 6 งานวิจัย

ผู้นำจะต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกที่เหมาะสมแก่การเป็นผู้นำ มีภาวะการณืเป็นผู้นำ สามารถแก้ไขสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม มีความคิดที่ก้าวไกล นอกจากนี้ต้องเป็นบุคคลที่สามารถสร้างความศรัทธาและความร่วมมือจากชุมชนได้

11) การศึกษา มีจำนวน 6 งานวิจัย

รัฐควรส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาตลอดชีพ ผนวกเข้ากับความรู้ต่าง ๆ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของกลุ่มอาชีพต่างๆ

1.2. วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในแต่ละภูมิภาคพบว่า 3 ปัจจัยแรกที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ได้แก่

1.2.1 ภาคเหนือ ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีดังต่อไปนี้

1) การดำเนินการตามปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 4 งานวิจัย

2) กลุ่มและเครือข่าย มีจำนวน 4 งานวิจัย

3) ความเชื่อ วัฒนธรรม และจิตสำนึกที่รักชุมชนของตนเอง มีจำนวน 4 งานวิจัย

1.2.2 ภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออก

1) การดำเนินการตามปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 6 งานวิจัย

2) กลุ่มและเครือข่าย มีจำนวน 5 งานวิจัย

3) ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม การจัดทำแผนชุมชน และการบริหารจัดการชุมชน มีจำนวน 5 งานวิจัย

1.2.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1) การดำเนินการตามปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 4 งานวิจัย

2) การจัดการด้านการผลิต มีจำนวน 4 งานวิจัย

3) ทุนและการสะสมทุน และการศึกษา มีจำนวน 4 งานวิจัย

1.2.4 ภาคใต้

1) การดำเนินการตามปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 4 งานวิจัย

งานวิจัย 2) ความเชื่อ วัฒนธรรม และจิตสำนึกที่รักชุมชนของตนเอง มีจำนวน 3

งานวิจัย 3) การจัดการทรัพยากรในชุมชน มีจำนวน 3 งานวิจัย

1.2.5 รวมภาค

งานวิจัย 1) การดำเนินการตามปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 6

งานวิจัย 2) กลุ่มและเครือข่าย มีจำนวน 6 งานวิจัย

งานวิจัย 3) การจัดการด้านการผลิต ทุนและการสะสมทุน การศึกษา มีจำนวน 5

1.3 ทดสอบค่าทางสถิติเพื่อหาความสัมพันธ์ พบว่า

1.3.3 ภาคเหนือกับภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออก เมื่อทดสอบสหสัมพันธ์เชิงอันดับของสเปียร์แมนแล้วพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวिकासกิจชุมชนของภาคเหนือและภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออก มีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง และไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

1.3.4 ภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อทดสอบสหสัมพันธ์เชิงอันดับของสเปียร์แมนแล้วพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวिकासกิจชุมชนของภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสัมพันธ์กันระดับน้อย และไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

1.3.5 ภาคเหนือกับภาคใต้ เมื่อทดสอบสหสัมพันธ์เชิงอันดับของสเปียร์แมนแล้วพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวिकासกิจชุมชนของภาคเหนือและภาคใต้ มีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง และไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

1.3.6 ภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออกกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อทดสอบสหสัมพันธ์เชิงอันดับของสเปียร์แมนแล้วพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวिकासกิจชุมชนของภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง และไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

1.3.7 ภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออกกับภาคใต้ เมื่อทดสอบสหสัมพันธ์เชิงอันดับของสเปียร์แมนแล้วพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวिकासกิจชุมชนของภาคกลาง/ตะวันตก/ตะวันออกและภาคใต้ มีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง และไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

1.3.8 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้ ทดสอบสหสัมพันธ์เชิงอันดับของ สเปียร์แมนแล้วพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านวิสาหกิจชุมชนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ มีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง และไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. ผลจากการศึกษางานวิจัย วิทยานิพนธ์ และคุณนิพนธ์ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ

พบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านวิสาหกิจชุมชนในภาคต่างๆ ของประเทศไทยมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบต่างๆ

2.1 การดำเนินการตามปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจของ ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง, เจ. ฮอล์มเบอร์ก และอาร์ แชนบรูค, อี เอฟ. ซูมาเคอร์ และพุทธเศรษฐศาสตร์

2.2 กลุ่มและเครือข่าย ที่มีผลต่อการพัฒนาด้านวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจของปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม การจัดทำแผนชุมชน และการบริหารจัดการชุมชน ที่มีผลต่อการพัฒนาด้านวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจของ ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และอี เอฟ. ซูมาเคอร์

2.4 การจัดการด้านการผลิต ที่มีผลต่อการพัฒนาด้านวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจของ เนอร์คเซ และปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2.5 การจัดการทรัพยากรในชุมชน ที่มีผลต่อการพัฒนาด้านวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจของ ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และเจ. ฮอล์มเบอร์ก และอาร์ แชนบรูค

2.6 ทุนและการสะสมทุน ที่มีผลต่อการพัฒนาด้านวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจของ จอห์น เมนาร์ด เคนส์, ฮาร์รอด-โดมาร์, เนอร์คเซ และปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2.7 ความเชื่อ วัฒนธรรม และจิตสำนึกที่รักชุมชนของตนเอง ที่มีผลต่อการพัฒนาด้านวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจของ ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และเจ. ฮอล์มเบอร์ก และอาร์ แชนบรูค

2.8 การสนับสนุนจากรัฐ ที่มีผลต่อการพัฒนาด้านวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจของ จอห์น เมนาร์ด เคนส์ และปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2.9 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจของปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2.10 ผู้นำที่เข้มแข็ง ที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจของปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2.11 การศึกษาที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจของอี เอฟ. ชูมาเคอร์

วิสาหกิจชุมชนเป็นระบบการจัดการชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน โดยเฉพาะด้านการผลิต การบริโภค การจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรและรายได้ การจัดสรรทรัพยากรและทุนชุมชนให้สามารถอยู่ได้อย่างพอเพียง พึ่งตนเองได้ และเป็นรากฐานสำหรับเศรษฐกิจมหภาคในระบบเศรษฐกิจเล็กกับเศรษฐกิจใหญ่ที่สัมพันธ์กันอย่างเกื้อหนุนและพึ่งพาอาศัยกัน วิสาหกิจชุมชนเน้นวิถีคิดและกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด เพราะปัญหาที่ผ่านมาไม่ใช่เรื่องการผลิตเพราะชุมชนผลิตอะไรได้มากมายจะไม่รู้จะขายที่ไหน ประเด็นวันนี้จึงไม่ได้อยู่ที่ “วิธีทำ” แต่อยู่ที่วิถีคิดใหม่ ไม่ได้เอาตลาดเป็นตัวตั้งแต่เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง ไม่ได้ปฏิเสธตลาดแต่ไม่เอาตลาดเป็นเป้าหมาย องค์กรที่ดีถ้าหากคิดจะผลผลิตออกสู่ตลาดตั้งแต่ต้นก็อาจทำได้ แต่ต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น “สูตรเด็ด เคล็ดลับ” มาจากการรู้จักใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ หรือทรัพยากรในท้องถิ่นบวกกับความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสม

จากการศึกษางานวิจัย วิทยานิพนธ์ คุยฎินิพนธ์ จะเห็นได้ว่ามีแนวทางที่สอดคล้องกับปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด โดยการเน้นให้ชุมชนพึ่งพาตนเองให้ได้ ให้มีความพอมีพอกิน พอใช้ ของประชากรในชุมชนเป็นเบื้องต้นก่อน แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป

จึงสรุปได้ว่าทุกภูมิภาคของประเทศไทย มีปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่เหมือนกัน เพราะมีลักษณะภูมิประเทศ การดำรงชีวิต ในแต่ละภูมิภาคมีความคล้ายคลึงกัน และแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบางอย่างที่สอดคล้องกับแนวคิดของระบบเศรษฐกิจทุนอยู่บ้างบางส่วน ซึ่งขึ้นอยู่กับการที่บุคคลและชุมชนเองจะนำมาปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับชุมชนและศักยภาพของชุมชนอย่างไร ซึ่งในเรื่องนี้ควรมีพัฒนา/คิดค้นกันต่อไปว่าจะผสมสองระบบนี้ในอัตราส่วนเท่าไรจึงจะสามารถทำให้ชุมชนสามารถต่อสู้กับยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างสง่างาม

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่างานวิจัย วิทยานิพนธ์ คุษฎีนิพนธ์ ที่ทำการศึกษาจะมีแนวทางที่สอดคล้องกับปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด โดยการเน้นให้ชุมชนพึ่งพาตนเองให้ได้ ให้มีความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชากรในชุมชนเป็นเบื้องต้นก่อน แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป ดังนั้นรัฐบาลควรดำเนินการต่อไปนี้

3.1 รัฐบาลควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดการด้านการผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย เช่น ทำการผลิตในลักษณะผสมผสาน ที่สอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่น แรงงาน เทคโนโลยีชาวบ้าน ที่มี รวมถึงการจัดทำแผนการผลิต การทำบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้องและเหมาะสม

3.2 รัฐบาลส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาตลอดชีพ ผนวกเข้ากับความรู้ต่างๆ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.3 รัฐบาลควรมีการส่งเสริมให้มีความร่วมมือและการมีส่วนร่วม การจัดทำแผนชุมชน และการบริหารจัดการชุมชน เพื่อการดำเนินการที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น

3.4 รัฐบาลควรมีการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มและเครือข่ายเพื่อสร้างความแข็งแกร่ง และอำนาจต่อรองของกลุ่มและเครือข่าย นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการส่งเสริมการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน และสหกรณ์

3.5 รัฐบาลควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดหาแหล่งทุนให้เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน รวมถึงการส่งเสริมให้มีการออม และการให้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับท้องถิ่น

3.6 รัฐบาลมีบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามความเหมาะสม และตามศักยภาพของชุมชน ในการดำเนินนโยบายควรยึดเอาชุมชนเป็นหลัก

3.7 รัฐบาลควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดการทรัพยากรในชุมชน ให้มีความสมบูรณ์ รวมถึงการจัดการด้านการปฏิรูปที่ดินทำกินให้แก่ผู้ที่ขาดแคลนที่ดินทำกิน

3.8 รัฐบาลส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

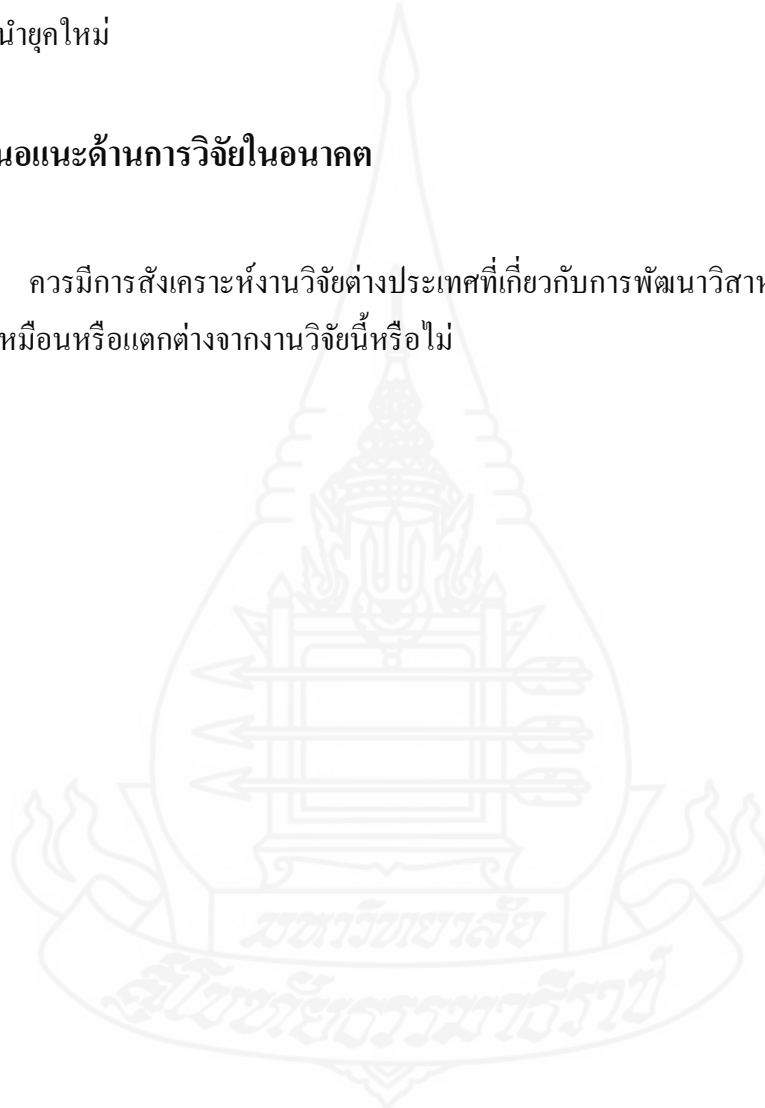
3.9 รัฐบาลควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนมีความเชื่อ วัฒนธรรม และจิตสำนึกที่รักชุมชนของตนเอง

3.10 รัฐควรมีการส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนของตนเอง ให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และสามารถพัฒนาเป็นระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็งได้ในอนาคต

3.11 รัฐควรส่งเสริมการสร้างและการพัฒนาให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้นำที่มีความเข้มแข็ง และเป็นผู้นำยุคใหม่

4. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยในอนาคต

ควรมีการสังเคราะห์งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนว่ามีปัจจัยอะไรบ้างเหมือนหรือแตกต่างจากงานวิจัยนี้หรือไม่

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกกาญจน์ มะลา (2551) “ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- กรรณิการ์ สุขเกษม และสุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2548) *โครงการวิจัยกระบวนการเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนในการพึ่งตนเอง* กรุงเทพมหานคร ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- กษิร ชิพเป็นสุข (2549) *เติบฉันงาม* กรุงเทพมหานคร มุลนิธิเด็ก
- กฤษ อุตตมะเวทิน (2550) “การพัฒนาวิสาหกิจตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการปฏิบัติตามพรบ.ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดชุมพร” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กนิษฐา สุขชาย (2551) “การประเมินผลทางเศรษฐกิจและสังคมของโครงการพัฒนาและสาธิตการทดลองผลิตไบโอดีเซลจากสบู่ดำ: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนพลังงานทดแทน จังหวัดระยอง” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร (เศรษฐศาสตร์เกษตร) ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- กิตติภณ สุพรรณกลางและคณะ (2547) *วัฒนธรรมในฐานะกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนในตำบลสันทรายหลวง ตำบลสันป่าเปา และตำบลแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*
- จิราภรณ์ สถาปนาวรรณนะ (2546) *เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านภาคเหนือตอนล่าง* กรุงเทพมหานคร สร้างสรรค์
- จิราภรณ์ ทองตัน (2550) “การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนภาคใต้ เขต 8” *รายงานการวิจัย* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
- ใจแก้ว แถมเงิน (2553) “การศึกษาเพื่อพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี” วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

- เฉลิมพล จตุพร (2550) “แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนการเกษตรกรรมและชุมชน :กรณีศึกษาแนว
ทฤษฎีใหม่ และวิสาหกิจชุมชน อำเภอเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสระบุรี”
ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วิจัยและพัฒนาการเกษตร) สาขาวิจัยและ
พัฒนาเกษตร โครงการสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชฎา ณรงค์ฤทธิ์ (2550) “การวิเคราะห์เส้นทางการกระจายสินค้าที่เหมาะสมจากวิสาหกิจชุมชนที่มี
ศักยภาพในการผลิตกล้วยตากในจังหวัดพิษณุโลกไปยังจังหวัดพิษณุโลกไปยังจังหวัด
ตามระเบียบเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตก” รายงานการวิจัย พิษณุโลก มหาวิทยาลัย
นเรศวร
- ชลิตา บัณฑิตวงศ์ และอนุสรณ์ อุณโณ (2546) *พลวัตเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านภาคใต้ตอนบนฝั่ง
ตะวันออก: กรณีศึกษา 4 พื้นที่* กรุงเทพมหานคร พิมพ์ดี
- ทะนงศักดิ์ วันชัย, กุหรั่ง สุป็นราช (2551) “การศึกษาผลกระทบจากการถ่ายทอดเทคโนโลยีของ
โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ การผลิตสมุนไพร (ไม่ใช่อาหารและยา) ผู้การ
ประกอบวิสาหกิจ ชุมชนขนาดย่อม ในชุมชน จังหวัดชลบุรี” วิทยานิพนธ์ คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลภาคตะวันออก
- ทรงจิต พูลลาภ และคณะ (2547) *การวิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง ในกระบวนการเส้นทางสายฝ้าย* กรุงเทพมหานคร อรุณการพิมพ์
- ธิดารัฐ ธารพันธุ์ (2544) “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจ
ชุมชน อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์” วิทยาสตรบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการอาหาร
และโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- นรินทร์ สังข์รักษา (2552) “ผลดีของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกระบวนการ
เรียนรู้และการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา
จังหวัดราชบุรี” รายงานการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- นภาพรณัฏ หะวานนท์ และพิสมัย รัตนโรจน์สกุล, การเสริมสร้างทุนทางสังคมเพื่อชุมชนเข้มแข็ง
กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
2548
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2543) *ทศวรรษธรรมทัศน์ พระธรรมปิฎก หมวดสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์* กรุงเทพมหานคร ธรรมสภา
- พรเพ็ญ ทับเปลียน (2546) *เส้นทางเศรษฐกิจชุมชนในกระแสนิยม* กรุงเทพมหานคร สร้างสรรค์
- พอพันธ์ อูยานนท์ (2546) *เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านภาคกลาง* กรุงเทพมหานคร พิมพ์ดี

- พรศรี ชงศ์ฤประพันธ์ (2547) “วิสาหกิจกับการพึ่งตนเอง: กรณีศึกษาการแปรรูปผลผลิตจากต้นตาล
ชุมชนบ้านเหล่าขวัญ ตำบลท้อแท้ อำเภอดงบัง จังหวัดชัยภูมิ” วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
- พรพิไล เลิศวิชา และอรุณรัตน์ วิเชียรเขียว (2546) *ชุมชนหมู่บ้านลุ่มน้ำขาน* นนทบุรี ธารปัญญา
เอ็ดดูเคชั่น
- พีรพงษ์ ปราบริปู (2547) “การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มดีเหล็กบ้านฝายมูล
อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน” วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- มณีมัย ทองอยู่ (2546) *การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจชาวนาฮีสถาน กรณีชาวนาลุ่มน้ำพอง*
กรุงเทพมหานคร สร้างสรรค์
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, บัณฑิตศึกษา ประมวลสารระดับวิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนา
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2543
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ประมวลสารระดับวิชาสถิติเศรษฐศาสตร์และเศรษฐมิติเบื้องต้น
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2547
- มัทนา พนานิรามัย สมชาย สุขศิริเสรีกุล และสุปราณี ศรีฉัตรากิมุข (2546) *ความสัมพันธ์
ระหว่างปัจจัยด้านประชากร สังคม เศรษฐศาสตร์ วัฒนธรรม ต่อความเป็นอยู่ที่ดี และ
ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ไทย สถาบันทรัพยากรมนุษย์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*
- บุญรอด คำทะริ (2549) “สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้า ในจังหวัดอุดรธานี”
วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ประเวศ วะสี (2542) *เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม: แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม*
กรุงเทพมหานคร หมอชาวบ้าน
- รัตนาพร เศรษฐกุล (2546) *หนึ่งศตวรรษเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านภาคเหนือ* กรุงเทพมหานคร
สร้างสรรค์
- รัฐพล ภัทรคุลย์พิทักษ์ (2548) “การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากใยปอ ในฐานะเป็นวิสาหกิจ:
กรณีศึกษาบ้านดอกแป้น ตำบลบ้านค้อ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- ลำยอง ปลั่งกลาง (2547) “การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานวิสาหกิจ: กรณีศึกษา
วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผลิตภัณฑ์” มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- สมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร (2546) “การจัดการของวิสาหกิจชุมชนในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่ง
ผลิตภัณฑ์ในภาคใต้” คณะวิทยาการจัดการภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
- สมศักดิ์ ชอบตรง (2552) “อิทธิพลของทุนชุมชนต่อสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
ในภาคใต้” มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
- สุวัฒน์ นิคคำ (2551) “การศึกษาวิสาหกิจชุมชน ร้านจำหน่ายสินค้า ศูนย์บริการทางหลวงเขาโพธิ์
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- สุวกิจ ศรีปัดดา (2549) “การประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง
กับวิสาหกิจ” วารสารวิจัยและพัฒนา 1,ปฐมฤกษ์: 5-14 มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม
- สมคิด พรหมจูน และคณะ (2546) เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้: ความอยู่รอดของชุมชน
ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง กรุงเทพมหานคร สร้างสรรค์
- สุกัญญา อธิปอนันต์ (2550) “กลยุทธ์การพัฒนวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง” รายงานการวิจัย
กรุงเทพมหานคร กรมส่งเสริมการเกษตร
- สุเมธ ตันติเวชกุล (2543) ดร. ใต้เบื้องยุคลบาท กรุงเทพมหานคร มติชน
- เสรี พงศ์พิศ (2548) ฐานคิด: จากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน กรุงเทพมหานคร เจริญวิทย์
- อุดมพร อมรรธรรม (2549) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระเจ้าอยู่หัว กรุงเทพมหานคร แสงดาว
- อภิชัย พันธเสน และคณะ (2549) พุทธเศรษฐศาสตร์: ฉบับนิสิต นักศึกษา และประชาชน
กรุงเทพมหานคร ดอกหญ้าวิชาการ
- อมรรัตน์ สามหาดไทย (2550) “ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภออุบลรัตน์
จังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริม
การเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสิริวรรณ จตุศรี
วัน เดือน ปีเกิด	20 ธันวาคม 2519
สถานที่เกิด	อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต(วท.บ.) สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2541
สถานที่ทำงาน	ธนาคารออมสินสาขาดนงุทธภัณฑ์ จังหวัดอุบลราชธานี
ตำแหน่ง	พนักงานปฏิบัติการ 7

